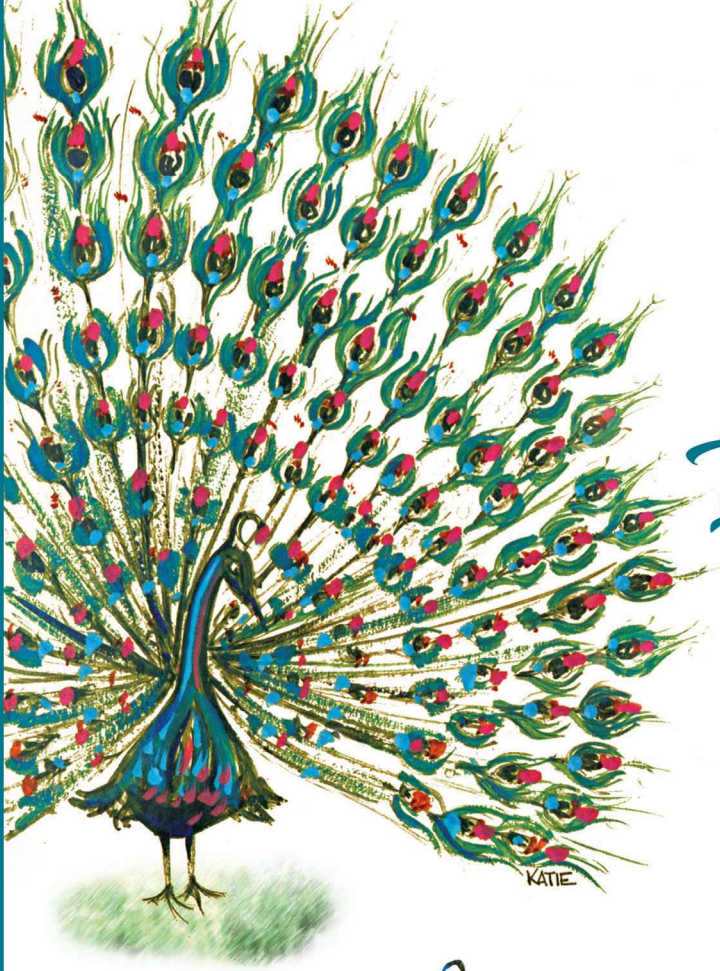
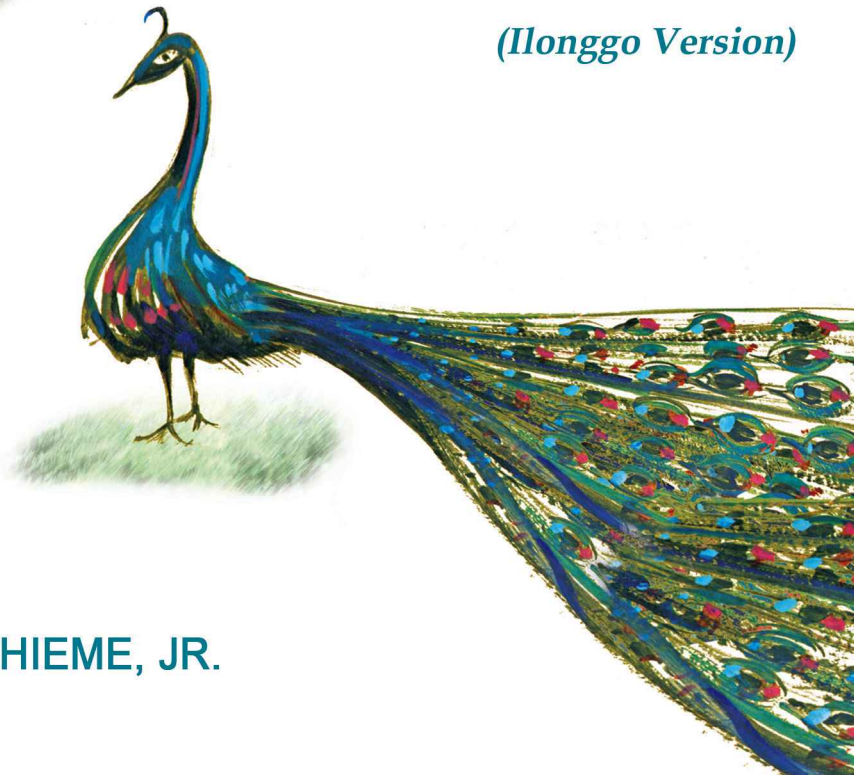

*Ang
Pagpangita
sang
Kalipay*

(Ilonggo Version)

R. B. THIEME, JR.

With permission of R. B. Thieme, Jr., Bible Ministries,
this publication is distributed in the Philippines
by Grace Logos Support Philippines, Inc.,
without charge or obligation.

For more information text or call:

*(Ginhatag pinaagi sa GLSP nga wala sing bayad ukon obligasyon.
Para sa dugang pa nga kasayuran mag-text ukon magtawag sa:)*

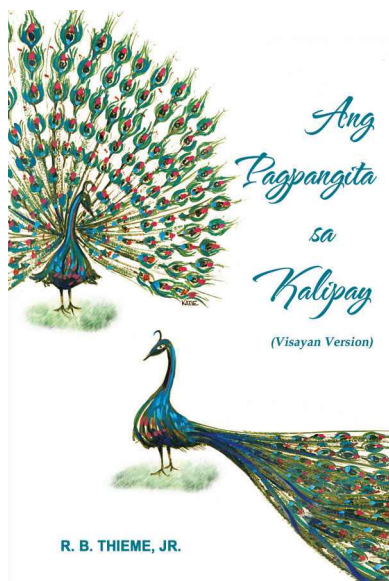
Globe: 0906-347-9830 (Visayan)

Smart: 0946-142-7563 (Visayan)

Smart: 0908-236-1434 (Ilonggo)

The electronic version of this book can be read or downloaded
through the Internet address <https://www.gracelsp.ph>.

*(Ang sa electronic nga porma sang sini nga libro mahimong mabasa ukon ma-download
pinaagi sa internet address nga <https://www.gracelsp.ph>.)*

Kay ang hari may mga barko sang Tarsis sa dagat kaupod sang mga barko ni Hiram; makaisa sa kada tatlo ka tuig ang mga barko sang Tarsis mag-abot nga nagadala sing bulawan kag pilak, tiposo kag mga ape kag mga peacock.

Gani si Haring Solomon nahimong mas dungganon kay sa tanan nga mga hari sang kalibutan sa mga manggad kag sa kinaalam.

ANG PAGPANGITA SANG KALIPAY

R. B. THIEME, JR.

R. B. THIEME, JR., BIBLE MINISTRIES
HOUSTON, TEXAS

PALAKAT SA PANANALAPI

Wala sang bayad para sa bisan ano man nga kasangkapan halin sa R.B. Thieme, Jr., Bible Ministries. Bisan sin-o nagatinguha sang panudlo sa Bibliya makabaton sang amon mga DVDs, MP3 CDs, kag mga bantalaan sa [English] nga wala sang katungdanan. Ang Dios nagasangkap sang panudlo sa Bibliya. Nagatinguha ta nga makita ang Iya grasya.

Ang R. B. Thieme, Jr., Bible Ministries isa ka magrasyahong pangalagad kag ang bilog nga palakat sini pinaagi sa kabubut-ong amot. Wala sang listahan sang presyo sa bisan ano man sang amon mga kasangkapan. Wala sang kuwarta nga ginapangayo. Kon ang pagkamapasalamaton para sa Pulong sang Dios nagahatag kabangdanan sa tumuluo agud maghatag, may ara siya higayon sa pag-amot para sa pagsangyaw sang panudlo sa Bibliya.

Unang ginbantala subong *The Pursuit of Happiness*

© 2014 ni R. B. Thieme, Jr. Ang tanan nga mga katungud ginreserba.

Ini nga libro gin-andam pagpatik halin sa mga panudlo kag wala nabantala nga mga nubong batbat ni R. B. Thieme, Jr.

Sa pagpangayo sini nga libro sa English, magpahibalo sa:

R. B. Thieme, Jr., Bible Ministries

P. O. Box 460829, Houston, Texas 77056-8829

www.rbthieme.org

Wala sang bahin sining bantalaan nga basi ginpahimo liwat ukon ginpadala sa bisan ano man nga porma ukon sa bisan ano man nga pamaagi, elektronika ukon minakina, lakip ang potograpiya, rekording, ukon bisan ano man nga mga pahibalo nahanungud sa pagtipig kag pamaagi sang pagkuha kag pagpadala, sang wala pagtugot paagi sa sulat halin sa tagbantala.

Pinatik sa Tagbilaran City, Bohol, Philippines, 2019

Ginbadbad kag gin-andam pagpatik ni

Gloria Estanda Naconas

Ginrepaso nila Alma Avila Cachopero

kag Dante Mallorca Canja

Pinatik nga may pagtugot sang

R. B. Thieme, Jr., Bible Ministries.

Mga Hilisgutan

Pasiuna.....	v
Ano bala ang Kalipay?.....	2
Pagpakig-ambit sang Kalipay sang Dios	4
Si Haring Solomon kag ang Kalipay sang Dios	9
Ang Espirituhanong Panublion	9
Ang Isa ka Divine nga Pasalig para sa Kalipay	12
Ang Kinaalam ni Solomon	14
Ang Kaanyag sang Ginharian.....	16
Halin sa Pangsulud nga Kalipay Pakadto sa	
Pagkataranta sa Pagpangita para sa Kalipay	21
Ang Autobiography ni Solomon	28
Ang Tawo nga may Mensahe—Ang Manugwali 1:1-9.....	29
Pito ka mga Halili.....	33
Edukasyon—Ang Manugwali 1:13-18	34
Kalingawan—Ang Manugwali 2:1-11	38
Panublion—Ang Manugwali 2:18-23	43
Pilosopiya—Ang Manugwali 3:1-22.....	50
Kuwarta—Ang Manugwali 5:10-6:2.....	59
Reputasyon—Ang Manugwali 7:1-23	64
Pakighilawas—Ang Manugwali 7:26-29	68
Ang Pagkabawi ni Solomon.....	71
Ang Mensahe para sa Batan-on.....	73
Ang Salaysay sang Hari sa Edad sang Katigulangan	78
Ang Konklusyon sa Divine nga Palanan-awon.....	84
Pangsulud nga Kalipay kag Walay	
Katapusang mga Padya	86

Isa ka Handumanan kay Solomon.....	88
Dugang sa Basahon: Ang Panudlo sa Bibliya nahanungud sang Kalipay	92
Tulutulanan sa Balaan nga Kasulatan.....	109

Pasiuna

Sa wala ka pa mag-umpisa sang imo pagtoon sa Bibliya, kon tumuluo ka ni Ginoong Jesu-Kristo, siguroha nga ginhinganlan mo ang imo mga sala sa kinaugalingon lamang didto sa Dios nga Amay.

Kon ituad ta ang aton [nahibaloan] mga sala, matutum kag matarong Siya, kag magapatawad sang aton [nahibaloan] mga sala kag magatinlo sa aton sa tanan nga pagkadimatarong [wala nahibaloan ukon nakalimtan nga mga sala]. (1 Juan 1:9)

Niyan sa gilayon ara ka sa pakig-upod sa Dios, napun-an sang Balaan Espiritu, kag andam magtoon sang Panudlo sa Bibliya halin sa Pulong sang Dios.

“Ang Dios Espiritu, kag ang mga nagasimba sa Iya kinahanglan magsimba sa [sa pagpuno sang] espiritu kag [bibliyanhong] kamatuuran.” (Juan 4:24)

Kon wala ka pa gid sa kinaugalingon nagtoo kay Jesu-Kristo subong imo Manluluwas, ang hilisgutan indi ang paghinganlan sang imo mga sala. Ang hilisgutan amo ang pagtoo lamang sa kay Kristo lamang.

“Ang nagtoo sa Anak may kabuhi nga walay katapusan; apang ang wala nagatuman [sa sugo agud magtoo] sa Anak indi makakita sang kabuhi, kondi ang kasingkal sang Dios nagapabilin sa iya.” (Juan 3:36)

KAY ANG PULONG SANG DIOS buhi kag gamhanan, matalum pa sa bisan ano nga espada nga duha sing sulab, nga nagalapus tubtub sa nautlan sang kalag kag espiritu, sang mga lualutahan kag utok, kag nagahantup sang mga hunahuna kag mga tinutuyo sang tagiposoon. (Mga Hebreo 4:12)

Ang bug-os nga kasulatan ginbugna sang Dios kag mapuslanon sa pagpanudlo, sa pagsabdong, sa pag-saway, kag sa paghanas sa pagkamatarong, agud nga ang tawo sang Dios mahimpit, nga masangkapan nga sa tagsa ka maayong buhat. (2 Timoteo 3:16-17)

Magtinguha sing maayo gid sa pagpakita sang imo kaugalingon sa Dios subong nga pinakamaayo, manugpangabudlay nga indi kinahanglan magkahuya, nga nagagamit sing matadlong sang pulong sang ka-atuuran. (2 Timoteo 2:15)

Ang Pagpangita sang Kalipay

ANG KADA ISA GUSTO NGA MAGMALIPAYON. Ang mga tawo pirmi nagapangita sang kalipay sa kinabuhi, apang pipila lamang ang makakita sang matuud kag padayon nga kalipay. Kadamoan sang mga tawo mga ulipon sa ila mga kahimtangan. Kon ang mga kahimtangan makapahamuut, malipayon sila; kon ang mga kahimtangan indi makapahamuut, masinulub-on sila. Ang wala nila matalupangdi amo nga ang kalipay wala nakabasi sa panggowa nga pagpapagsik. Ang matuud nga kalipay ara sa sulud—ini ara sa kalag. Ang Dios nagdisenyo sang kalipay nga mangin permanente kag malig-on nga pamtasan sang panghunahuna.

Si Solomon, nga Hari sang Israel, nagpakita sini nga palatukuran sang nag-agi nga halos tatlo ka libo ka tuig sang siya nangita sang kalipay sa hayag nga mga kahimtangan—sa mga kalipayan kag mga naagum sa kinabuhi. Sa tanan sang iya dako kaayo nga manggad kag gahum, si Haring Solomon nanging hilway magpakagumon sang iya kaugalingon sa taga ka kapritso. Apang ang iya nakit-an kapaslawan lamang, pagkapalso, kag

pagkamiserable sa kinatapusan sang iya pagkataranta sa pagpanglaghap sang kalipay. Ang kaalam, luho, di-mapunggan nga pagbatyag, pagsakup, kalingawan, bisan sang pangayaw nga mga ape kag mga peacock nga iya gin-import, ang tanan nangin katumbas sa wala. Ang pagkawalay unod kag pagkawalay kalipay sa iya kalag nagpabilin sa iya bisan kon ano man ang mga detalye nga gintanyag sang kalibutan. Sang ulihi sa pagtapos nga “ang tanan kahambugan,” naton-an ni Solomon nga ang yabi sa tinuud nga kalipay indi ang bisan ano nga butang nga ginaisip sang mga tawo subong importante—indi kuwarta, indi kabantugan, indi gahum, kadalag-an, ukon kahamutan—kondi ang Pulong sang Dios sa sulud sang kalag.

ANO BALA ANG KALIPAY?

Sa kabilogan, nahangpan naton ang pamulong “malipayon” kag “kalipay” nga nagakahulugan sang estado sang kaayohan ukon kalingawan sa kahimtangan, mga palibot, ukon mga relasyon sang isa ka tawo. Ang “kasadyahan” nagapamukaw sang balatyagon sang dalayawong kawili ukon kalipayan, samtang ang “magsadya” nagapahayag sang mga pagbatyag sang kasadya, kasadyahan, ukon dakong pagsinadya. Ini nga mga pulong lamang indi makatuytuy sa aton sa tinuud nga kahulugan sang kalipay. Sa pagkamatuud, ginagamit gid sila pirmi nga may relasyon sa pagpapagsik, paghinugyaw, ukon pagpaabot nga ang ila bibliyanhong kahulugan nadula ukon natuis. Mas dako pa sa panggowa nga balatyagon amo ang pangsulud nga kalipay nga ginlarawan sa Pulong sang Dios.

Ang Griyego nga pulong (*autarkes*), nga ginbadbad

“pagka-kontento,” nangin mas malapit sa pagsaysay sang bibliyanhong konsepto sang tinuud nga kalipay. Ang matuud nga pagka-kontento nga halin sa Pulong sang Dios indi amo ang mataas nga pagbatyag apang sa baylo isa ka relaks nga pamatasan sang panghunahuna, ang kalinong sang kalag sa kada kahimtangan sang kinabuhi.

Indi nga nagahambal ako nahanungud sang kinawad-on; kay naton-an ko ang pagka-kontento [*autarkes*] sa bisan ano nga mga kahimtangan ako. (Mga Taga-Filipos 4:11)¹

Kon may ara kita sang kinataasan nga pagka-kontento sa aton mga kalag, ang aton kalipay wala nagadepende sa aton ginsakupan, mga pagkabutang, ukon sa mga tawo. Ginapakamahal naton ang makapahamuut nga mga detalye sang kinabuhi, apang makasarang man kita sang mga kalisdanan tungud kay wala kita naulipon sa mga kahimtangan. Bisan pa sang ano man nga sitwasyon nga magaabot sa aton dalanon, may ara kita sang ikasarang agud magpabilin nga mabakod kag maglingaw-lingaw sa kinabuhi. Ining sa kada adlaw, sa kada tion, nga kalipay nagadala sa aton sa tunga sang bisan pinakamadulum nga mga kagab-ihon kag sang labing mabudlay nga mga panahon.

Pinaagi sa kabaliskaran, ang tawhanon nga kalipay hapaw kag dali-dali lang—ang indi minatuud nga

1. Luwas kon sa iban nga paagi ginsulat, ang tanang Balaan nga Kasulatan sa sini nga libro mga ginbadbad halin sa New American Standard Bible (NASB). Ang mga ginmarkahan “KJV” mga ginbadbad halin sa King James Version. Ang kinorsetihan nga komentaryo nagalarawan sang pagpasangkad sang pagbadbad nga gintudlo sa pagpanudlo sa klase sa Bibliya nga (naandam sa [English] MP3 CD halin sa R.B. Thieme, Jr., Bible Ministries, Houston, Texas) ukon may kaangtanan sa mga binadbad kaupod sa mga hilisgutan.

kalipay nga indi makadala sang bisan kay sin-o sa sulud sing panahon sang kabug-aton, kasakit, kamingaw, katalagman. Ang indi minatuud nga kalipay indi mabakod kag nagadepende sa naagum sang mga detalye sang kinabuhi: kuwarta, kadalag-an, pangkatilingban nga kinabuhi, sekswal nga panginabuhi, kadungganon, materyal nga mga butang, pagkamaayong panglawas, makapahamuut nga ginsakupan. Bisan pa nga ang mga detalye sang kinabuhi matuud-tuud nga indi sayup sa ila kaugalingon kag ang pag-angkon sa ila puwede nga magsangkap sang temporaryo nga pagpapagsik, ang ila mga epekto sa pangsulud nga kalidad sang kinabuhi sang isa ka tawo dali-dali lang. Ang indi malikawan nga pagkatalaka, pag-aliwasa, ukon kapaslawan magaharus bisan kon ano man katapuk, ang detalyadong kalipay nga matanyag sini nga mga detalye.

Ang Mga Taga-Filipos 4:4a isa ka paglaygay nga “magsadya pirmi sa Ginoo.” Ini isa ka diritso nga mando kag ginbadbad sa pinakamaayo, “Padayon nga may kalipay sa Ginoo sa tanan nga mga panahon.” Paano bala ka posible ang pagpadayon sang kanunay, ang sulundang kalipay sa *tanang panahon*? Para sa sabat sini nga pamangkutanon, kinahanglan ta anay magtan-aw sa Ginhalinan.

Pagpakig-ambit sang Kalipay sang Dios

Halin sang nag-agi nga walay ginsuguran, ang Dios pirmi na gid nagaangkon sang perpekto nga kalipay. Ang tagsa ka hiyas sang Iya kinaiya nagatindog sa likod sining

divine nga kalipay.² Ang Dios walay katubtuban kag walay katapusan; busa, ang Iya kalipay wala gid sing katapusan. Ang Dios pagkawalay pagbaylo, gani ang Iya kalipay mabakod kag wala nagabaylo. Wala gid sing makapahimo sa Dios nga indi malipayon. Sanglit nga ang Dios makagagahum sa tanan, may ara Siya sang gahum kag abilidad agud ipadayon ang Iya kalipay. Dugang pa sini, ang pagkamatinud-anon sang Dios nagapasalig nga ang Iya kalipay walay depekto, nauyon sa Iya pagkamatarong, kag matarong, nauyon sa Iya katarungan.

Ang Dios, ang ginhalinan sang perpektong kalipay, nagahandum magpaambit sang Iya kalipay sa katawhan “agud nga mangin bug-os sa ila ang Akon kasadya” (Juan 17:13b). Sa grasya, Ang Dios nagasangkap sang sistema sa diin Siya makahimo magpaambit sang Iya kalipay sa tawo. Tungud kay ini nga sistema nasulud sa plano sang Dios, ang tawo ginakinahanglan nga magsulud anay sa sina nga plano pinaagi sa kaluwasan—pinaagi sa pagtoo lamang sa kay Kristo lamang (Mga Binuhatan 16:31; Mga Taga-Efeso 2:8-9).³ Ang krus amo ang yabi. Ang wala sing kinaugalingon, walay katapusan nga relasyon sa Dios pinaagi sa pagtoo sa pagluwas nga trabaho

2 Ang kinaiya sang Dios, ang divine nga kinaiya, amo ang Iya kinaugali ukon kinaiyang pagkasiya. Ang kinaiya nagakahulugan sang pangsulud ukon unay nga kinaugali, tinuud nga butang, ang mga kalidad ukon mga hiyas sang isa ka tawo. Ang divine nga kinaiya nasakupan sang napulo ka mga hiyas, nga ang tanan sini mga hingpit, walay katapusan, kag walay pagbaylo kag indi gid puwede ibulag sa entero sang Iya pagkasiya: pagkalabaw nga kagamhanan, pagkamatarong, katarungan, gugma, kinabuhi nga walay katapusan, pagkahibalo sang tanan, pagkamakagagahum sa tanan, pagkaara bisan diin, pagkawalay pagbaylo, kag katinuud. Tan-awa ang Thieme, *Ang Pagkamatinud-anon sang Dios* (Houston: R. B. Thieme, Jr., Bible Ministries, 2017), Dugang sa Basahon A; *Ang Mausikon nga Anak* (2016), Dugang sa Basahon E. Sugod karon kag sa palaabuton, ang mga dugang sa kasayuran sa mga libro sang manugsulat magahinganlan lamang sang manugsulat, titulo, petsa sang pagbantala (sa una nga kasayuran), kag sang panid (mga pinanid).

3. Thieme, *A Matter of Life and Death* (1990); *Ang Plano sang Dios* (2014).

sang Iya Anak, wala gid sing bisan isa nga makaambit sa dalayawon nga kalipay kag pakamaayo nga Iya igasangkap.

Sa makaisa nga naluwas, ang tumuluo indi gulpi nga may dayon-dayon ukon awtomatik nga kalipay. Ang tinuud nga pangsulud nga kalipay sa sini nga panahon diri sa kalibutan isa ka potential kag nagakinahanglan sang espirituhanon nga pagtubo. Bisan pa nga sa punto sang kaluwasan ang tumuluo isa ka “bag-ong tinuga kay Kristo” (1 Mga Taga-Corinto 5:17), ang iya kalag may kakulangan.⁴ Ini wala sing unod! Ang plano sang Dios nahanungud sang grasya nagapanawag para sini nga kakulangan nga mapun-an sang panudlo sang Bibliya.

Ang panudlo sang Bibliya, ang indi magkasayup nga Pulong sang Dios, amo ang ginhalinan sang divine nga palanan-awon (Isaias 55:7-9; 2 Mga Taga-Corinto 10:5) kag ang basihan para sa pagkahanas sa plano sang Dios sa sulud sang panahon (Isaias 26:3-4; 28:29; Mga Taga-Roma 8:28).⁵ Samtang ang panudlo sang Bibliya nagapuno sang kalag sang tumuluo, nagapahanas siya sa plano sang Dios kag nagapauswag sang kapasidad agud hangpon, pakamahalon, kag malingaw sa kinabuhi. Ang subong nga kapasidad nagabadbad sa abilidad agud ipadayon ang kahimtangan sang pangsulud nga kalipay, walay sapayan sang mga kahimtangan. Busa, ang tunay nga kalipay, isa ka natural nga kinagowaan sang pagtoon kag paggamit sang mga kamatuuran sang Pulong sang

4. Ang kalag sang tawo amo ina ang pagpangatarungan, indi materyal nga bahin sang katawhan nga nasakupan sang pagkahibalo sa kaugalingon, panghunahuna, kabubut-on, kag konsyensya. Tan-awa ang Thieme, *Ang Plano sang Dios*, 7-9.

5. Ang divine nga palanan-awon amo ang pangisip, kabililhon sang sistema, kag ang abilidad sang pagsulbar sing problema nga ginkuha halin sa panudlo sang Bibliya, ang paghanas sa kinabuhi nga ginbase sa panan-aw sang Dios. Tan-awa ang Thieme, *Makagalalum nga Panghunahuna* (2016).

Dios. Ang tumuluo nga ang ulunahon sa kinabuhi amo ang panudlo sang Bibliya mangin tinuud gid nga malipayon.

Daw ano ka bulahan [*ashere*, “malipayon”]
ang isa ka tawo nga makakita sang kaa-
lam [nagagamit sang panudlo sang Bibliya
sa iya kinabuhi],
Kag ang tawo nga makaagum sang pagha-
ngup. (Mga Hulubaton 3:13)

Samtang ang tumuluo nagapilit magpadayon sa es-
pirituhanong pag-abante, ang panudlo sang Bibliya naga-
hulum sa iya kalag agud nga ang “hunahuna ni Kristo”
mahimong iya hunahuna (1 Mga Taga-Corinto 2:16).
Siya nagahunahuna sang panghunahuna sang Dios, na-
gapakig-ambit sang Iya palanan-awon, kag nagagamit
sang Iya mga kamatuuran sa kaagi. Sa pag-ambit sa
pangisip sang Dios, siya naga-ambit sang kalipay sang
Dios kag nagadala sina nga kalipay subong ang kanunay
nga kaupod. Ang Iya pagka-kontento nagakabakod kag
maagwantahon, ang pamtasan sang panghunahuna
nga nagasakdag sa iya sa bilog nga pagbaylo-baylo sa
kinabuhi (Mga Taga-Filipos 4:11).

“Kay ang kasadya sang GINOO amo ang inyo
kusog.” (Nehemias 8:10*b*)

“Ining mga butang napamulong Ko [Jesu-
Kristo] sa inyo [ang mga mando nahanungud
sang panudlo sang Bibliya], agud nga ang
Akon kasadya [ang kalipay sang Dios] ma-
ngin ara sa inyo, kag sa *sina* ang inyo ka-
sadya mangin bug-os [maghamtong kag
kompleto].” (Juan 15:11)

Si Ginoong Jesu-Kristo sa panahon sang Iya pagkalanang sa krus naghan-ay sang sulundan para sa sining katingalahang kalipay. Samtang nagaantos sang indi mahanduraw nga mga kasakit sang krus, ang pagkatawo ni Kristo wala gid nadulaan sang perpektong pagkakontento kag sang kasadya (Mga Hebreo 12:2). Ang Iya relaks nga pamatasan sang panghunahuna natumbasan sang kalisdanan sa kauswagan kag sang pagkinabuhi sa pagkamatay (Mga Taga-Filipos 1:21). Wala gid Siya nakabatyag sang pagkahadlok ukon pagkasubo para sa Iya kaugalingon. Ang Iya kabakod, kalig-on, kaisog, kag makanunayong pangsulud nga kalipay wala nagbaylo—bisan pa sa idalum sang mga kondisyon sang pagkapintas, pagpasakit, pagkawalay katarungan, kag kamatayon.

Puwede ka mag-ambit sa sining parehong pangsulud nga kalipay kag pagkakontento—ang pagkabulahan nga wala lamang nagabuntog sang pagkawalay kalipay kag sang kabudlay (Santiago 1:2) apang naga-panghimo man sang dalagko kaayo nga kapasidad para sa mga detalye sang kinabuhi. Kon ang Pulong sang Dios ara sa unang lugar sa imo kinabuhi, ang tanang iban pa nga mga butang mga detalye lamang. Wala kamo nagakaibog agud makaangkon sang materyal nga mga butang, wala kamo nagakaramaal ka lagas sang kadalag-an ukon sang pag-uyon, ni marumpag ka bala kon madulaan ka sang bisan ano nga butang ukon sang tanan nga butang. Ngaa abi indi? Tungud kay ang pagpakig-ambit sa kalipay sang Dios wala gid sang kaangtanan sa mga detalye sang kinabuhi, apang ang tanan nga mga butang may kaangtanan sa Ginhalinan. Ang Dios amo ang nagasangkap sang tanan nga imo mga ginakinahanglan (Mga Taga-Filipos 4:19). Bisan pa kon

ang mga detalye makuha, magapabilin ka nga “kontento sa kon ano man ang ara sa imo; kay Siya mismo ang Iya kaugalingon nagsiling, ‘INDI KO GID IKAW PAGTALIKDAN UKON PAGPATUMBAYAAN KO IKAW’” (Mga Hebreo 13:5b). Ang magpahuway sa walay pagbaylo nga saad sang Dios nagapasiguro nga bisan kon ang mga kahimtangan sang kasadya wala na nagapalibot sa imo, ang imo pamatasan sang kasadya indi madula.

Ang Dios nagdisenyo sa kada isa sa aton; Siya “na-kahibalo sang aton porma [kinaugali]” halin sang nag-agi nga walay ginsuguran (Mga Salmo 103:14). Ini nagakahulugan nga Siya madamo sang nahibaloan kay sa aton nahanungud sang kon ano ang makapalipay sa aton. Ang trahedya amo nga ang mga tawo nagadahum nga makakita sila sang kalipay pinaagi sa ila kaugalingong mga pamaagi, sa gowa sang plano sang Dios kag sa wala sang Iya Pulong. Pinaagi sa sini nga panghunahuna aton na karon iliso ang aton pagtalupangud kay Solomon, nga halin sang umpisa may ara na sang tagsa ka posible nga kahigayonan agud mag-ambit sang kalipay sang Dios.

SI HARING SOLOMON KAG ANG KALIPAY SANG DIOS

Ang Espirituhanong Panublion

Ang pagdumala ni David, matuuron nga tumalagsahon sa panahon sang kasaysayan sang Israel, nakilala pinaagi sa dakong kauswagan kag mamandoon nga gahum. Subong anak ni David kag pinili nga manunubli, si Solomon nagpanubli sang Ginharian nga may nagaalawas nga divine nga pakamaayo. Iya man gin-umpisahan

ang iya pagdumala sang nabaton halin sa iya amay ang pinakamaayo nga espirituhanong pakamaayo.

Sang si Solomon bata pa, ginkilala ni David ang importansya sang pagpanudlo sang panudlo sang Bibliya sa iya anak samtang bata pa siya, agud nga “kon tigulang na siya indi siya magtalikod sa sini” (Mga Hulubaton 22:6; cf. Deuteronomio 6:4-9, 20). Madamo sang mga hulubaton ang nasulat ni Solomon sang ulihi sa iya kinabuhi ang mga paghinumdum sang mga leksyon sa pagtolon-an nga gintudlo sang iya amay. Halin kay David kag sang Lebitanhon nga mga pari sang iya panahon, si Solomon nakatoon sang kinahanglanong mga palatukuran sang Pulong sang Dios subong nga ini ara na para sa Israel sang Daan nga Katipan—ang dalagko nga mga panudlo sang Bibliya nahanungud sang kaluwasan, pagtoo nga may kapahuwayan, grasya, divine nga kinaiya, kag sang espirituhanon nga kinabuhi.⁶

Si Solomon nagpauswag man sang handum agud “magpangalagad sa GINOO nga may kasadyahan [*sim’chah*]” (Mga Salmo 100:2a). Ginbadbad sing husto “sobra ka bugana sa kalipay,” ang pulong *sim’chah* makit-an sa kadamoan sang mga ambahanon ni David.

6. Ang pagtoo nga may kapahuwayan nagalarawan sang pamatasan sang panghunahuna sang tumuluo nga nagasakot sang mga saad sang Dios sa pagtoo. Ining sa kada tiang pangsulud nga kabakod naagum pinaagi sa paghinumdum sang nagakaangay nga mga saad halin sa Pulong sang Dios kag ginagamit sila agud nga magamit ang pagtolon-an sang mga pangatarungan kag malambot ang mga konklusyon. Ang espirituhanon nga kinabuhi sang tanang mga tumuluo sang Daan nga Katipan nangin isa ka kinabuhi sang pagtoo nga may kapahuwayan (Mga Taga-Roma 4:16-21; Santiago 5:17-18). Ini nga mga tumuluo nag-abante sa pagkaespirituhanon pinaagi sa pagtoon sang panudlo sang Bibliya kag sa paggamit sang mga saad sang Dios pinaagi sa hanas nga pamaagi sang pagtoo nga may kapahuwayan. Ang mga tumuluo sa Panahon sang Simbahan nagatuman sang espirituhanong kinabuhi pinaagi sa pagpuno sang Balaan Espiritu kag sang pagsiilsil sang pagtolon-an, ang kinabuhi nga nagalakip apang nalikusan sang mas labaw pa sa pagtoo nga may kapahuwayan. Tan-awa ang Thieme, *Ang Kinabuhi sang may Pagtoo nga may Kapahuwayan* (2015).

Ining nagaalawas nga kalipay, ang labing dalayawon sa tanang mga kalipay, ginapanag-iyang hamtong nga tumuluo. Samtang ang tumuluo nagapangalagad sa Ginoo sing matutum, nagasabat siya didto sa iyang kalag sa pagkawalay kapaslawan nga gugma kag grasya sang Dios.⁷ Iyang ginapakamahal nga ang kada adlaw “amang adlaw nga ginhimo sang Dios” kag nagakasadya sa sini nga may sobra ka bugana nga kalipay (Mga Salmo 118:24).

Sa indi madugay sang wala pa siya mapatay, si David naglaygay sa soltereto nga si Solomon nga “mangin makusog, gani, kag ipakita ang imo kaugalingon nga isa ka lalaki. Kag tipigan ang mga sugo sang GINOO nga imo Dios, nga magginawi sa iyang mga palaagihan, nga tipigan ang iyang mga balaod, ang iyang mga kasugoan, ang iyang mga ordinansa, ang iyang mga pagpamatuud, suno sa kon ano ang nasulat sa kasugoan ni Moises, agud nga mangin madalag-on sa tanan mo nga ginahimo kag sa bisan diin ka man magkadto” (1 Mga Hari 2:2b–3). Ginbaton ni Solomon ini nga mga panudlo kag nag-umpisa sang iyang pagdumala nga nahanas sa grasya kag plano sang Dios.

Karon si Solomon ang anak ni David siguradong nagpalig-on sang iyang kaugalingon sa iyang ginharian, kag ang GINOO nga iyang Dios nangin kaupod niya kag nagbayaw gid sing husto sa iyang. (2 Mga Cronica 1:1)

7. Thieme, *The Unfailing Love of God* (2009), 78-87.

Ang Isa ka Divine nga Pasalig para sa Kalipay

Sang si Solomon nagbulos sa iya amay sa trono sadtong 965 B.C., ginkilala niya ang pagkadako sang buluhaton sing pagdumala sa Israel. Nagpangita siya sang kaalam halin sa Ginoo kag naghinumdum “sang linibo ka sinunog nga mga halad” sa Iya didto sa altar nga saway sang Tabernakulo (2 Mga Cronica 1:6).

Ang mga halad kag mga dulot nagahimo sang makahuluganong papel sa espirituhanong kinabuhi sing Israel sa Daan nga katipan.⁸ Mas labaw pa kay sa mga pagpahayag sang pagsimba, ining may simbolo nga mga seremonya kag mga ritwal nga ginhan-ay sa Kasugoan ni Moises mga ginhimo anay kag sa kinaunahan agud ilarawan ang mga panudlo sang Bibliya nga may kaangtanan kay Kristo, kaluwasan, kag pagpakig-upod sa Dios. Pinaagi sa pagpakig-ambit sa madramahon nga ritwal nga naglarawan kay Kristo kag sang Iya palaabutong trabaho sang pagluwas, si Solomon nagpakita sang iya pagtoo sa manug-abot nga Manluluwas, ang pagkilala sang perpekto nga karakter sang Dios, kag sang pagkamatimuman sa Iya kabubut-on.

Sa sina nga gab-i, pagkatapos nga si Solomon naghatag sang iya linibo ka mga halad, ang Dios nagpakita kag ginsilingan siya nga mangayo sang bisan ano ang iya gusto (2 Mga Cronica 1:7).⁹ Si Solomon nagsabat, “Hatagi

8. Thieme, *The Divine Outline of History: Dispensations and the Church* (1999), 28-33; *Levitical Offerings* (2004).

9. Sa wala pa makompleto ang nasulat nga canon sang Balaan nga Kasulatan sang A.D. 96, ginpahayag na sang Dios ang Iya kaugalingon sa mga damgo, mga talanawon, mga theophany, talagsahong mga panghitabo, kag diritsong pag-estoryahanay. Sa panahon sang post-canon sang Simbahan (A.D. 96-Pagsabnit), ang kapanahonan

ako karon sang kinaalam kag ihibalo, agud nga makagowa kag makasulud ako sa atubangan sining katawhan; kay sin-o bala ang makadumala sining Imo dungganong katawhan?” (2 Mga Cronica 1:10). Ang hari sang Israel naghambal halin sa tunay nga pagpaubus. Kag tungud kay siya “wala nangayo sang manggad, pagkabutang, ukon kadungganan” apang sa baylo nangayo para sa kinaalam (2 Mga Cronica 1:11), nagpakita siya sang pagkahanas sa plano sang Dios kag kapasidad para sa mga detalye sang kinabuhi. Ang iya lamang ginpangita nga madugangan ang iya paghangup sang divine nga kamatuuran. Ang Dios nahamuut sa pangabay ni Solomon kag ginpahanugutan ang iya handum labaw sa bisan anong butang nga iya puwede damguhon:

“Ang kinaalam kag ihibalo ginpahanugutan sa imo. Kag hatagan Ko ikaw sang manggad kag pagkabutang kag kadungganan, subong sang wala pa maangkon sang mga hari nga nauna sa imo, ni sa mga manug-abot nga magasunud sa imo.” (2 Mga Cronica 1:12)

Niyan ang Dios nagdugang sang saad nga nangin may kondisyon nga pasalig para sa kalipay. Palawigon sang Dios ang mga inadlaw ni Solomon kon siya magginawi subong sang pagginawi ni David: “sa Akon mga paagi, nga nagatipig sang Akon mga balaod kag mga kasugoan” (1 Mga Hari 3:14). Si Solomon, kaangay sang iya amay nga nauna sa iya, nakahimo magpadayon sang pagtoon sang Pulong kag paggamit sini sa iya kinabuhi. Niyan sa sina

lamang nga siya pasaligan sang tinuud nga pangsulud nga kalipay, nga may kapasidad agud ikalingaw ang mabugana nga mga pakamaayo nga ginsaad sang Dios.

Ang Kinaalam ni Solomon

Ang kinaalam ni Solomon nangin klaro sa sulud sang pinakaimportante nga mga panahon sang iya pag-dumala. Ang Balaan nga kasulatan nagahambal sang iya pagkahamtong kag pagkabakod sa pagkuha sang trono sang Israel kag sa nagsulunod nga mga tinuig sang iya ginpatukod ang Templo kag ang iya kaugalingong harianong palasyo. Ang iya gugma para sa Dios kag sa piniling katawhan sang Dios nangin labing importante sa iya kinabuhi.

Ang pagkamatinumanon kag pag-unong sa ginpahayag nga kabubut-on sang Dios nag-engganyo kay Solomon agud “magtukod sang balay [ang Templo] para sa ngalan sang GINOO” (2 Mga Cronica 2:1*b*; cf. 1 Mga Cronica 28:5-6). Ginbaton sang hari sang Israel ang katungdanan sang pagpatukod sang balay para sa indi mapaanggid nga Dios kag nagpahayag nga may pagpaubus kag pagkahanas sa grasya, “Sin-o bala ako, nga dapat ako magpatindog sang balay para sa Iya [ang Ginoo]?” (2 Mga Cronica 2:5-6). Si Solomon nangin sako sang kasampaton kag sang mga pagkabutang sang mga Phoenician sang Tyre kag nagpadayon sa sulud sang pito ka tuig sa maamligon nga pagtuman sang buluhaton suno sa tagsa ka pagkakilala (1 Mga Hari 5—6; 7:13-51; 1 Mga Cronica 28:11-19; 2 Mga Cronica 2—5). Sa tion sang paghalad sang nakompleto na nga Templo, ang hari nagpakita sang pagkalinong sang kalag nga nagahalin sa pagtoo sang mga saad sang Dios: “Pakamaayohon ang GINOO, nga naghatag sang

pahuway sa Iya katawhan nga Israel, suno sa tanan nga Iya ginsaad; wala sang isa ka pulong nga wala natuman sa tanan sang Iya maayo nga saad” (1 Mga Hari 8:56a). Sa kabilogan, ang Iya mensahe sa katawhan, ang pangamuyo sa Ginoo, kag pagsimba kag mga halad nga nasulat sa 1 Mga Hari 8 nagapahayag sang pamatuud sang isa ka makusog nga tumuluo nga nagbakod sa Pulong sang Dios (1 Mga Hari 8:12-66). Ang hari nagtapos sang Iya bendisyon sa mangin-alamong paglaygay sang Israel, “Busa tugoti ang inyo tagiposoon nga mangin bug-os nga maunungon sa GINOO nga aton Dios, agud magginawi sa Iya mga balaod kag agud tipigan ang Iya mga kasugoan, subong sang sa sini nga adlaw” (1 Mga Hari 8:61).

Ang Iya dedikasyon sa Ginoo kag ang nangin resulta nga pangsulud nga kalipay ginpahayag sa mga pamulong nga ginhimo sang Reyna sang Sheba sang siya nagbisita sa ginharian:

“Daw ano ka bulahan [*ashere*, malipayon] ang imo mga tawo, daw ano ka bulahan sa sini ang imo mga alagad nga nagatindog pirmi sa imo atubangan kag makabati sang imo kinaalam. Pakamaayohon ang GINOO nga imo Dios nga nawili sa imo, nga nagbutang sa imo sa Iya trono subong hari para sa GINOO nga imo Dios.” (2 Mga Cronica 9:7-8a)

Ang Reyna sang Sheba nakatalupangud nga ang kinaalam sang Dios amo ang nagahimo nga malipayon ang katawhan. Nasaksihan niya ining madalum nga kinaalam ni Solomon samtang siya “nagsabat sang tanan niya nga mga pamangkutanon” (2 Mga Cronica 9:2). Iya

man napanilagan dayon ang iya kapasidad para sa pagkinabuhi kag ang kalipay, ang mga resulta sang iya mga dulot para sa pagdumala kag pagpamuno, ang umalagi nga mga pakamaayo sang iya dalagko nga mga promosyon kag kauswagan, kag ang mga pakamaayo nga nag-alawas sa kada isa nga nakaupod niya, kutub sa iya mga manugdala sang kopa (2 Mga Cronica 9:3-4). Ang nakita sang reyna amo ang makusganon nga impluwensya sang Pulong sang Dios sa kalag ni Solomon. Nagtan-aw siya sa ginpakita nga himaya sang Dios sa bantugan nga hari sang Israel, kag nagtoo siya sa Dios sang Israel, nga amo si Jesu-Kristo (Mateo 12:42; cf. 2 Mga Cronica 9:8).¹⁰

Ang Kaanyag sang Ginharian

Si Solomon, pinaagi sa tanang mga pagsaysay amo ang pinakamanggaranon kag pinakamangin-alamon nga hari sa kalibutan (1 Mga Hari 10:23), nagdumala sang duta nga ginpakamaayo sang kauswagan kag kahilwayan. Ang mga kadaugan sang militar nga naagum sang una sang iya amay nga si David naniguro nga ang pagdumala ni Solomon nangin isa ka mahidaiton—ang isa nga sa diin iya gid maagum ang iya kaugalingong kadungganon kag naghimulat subong isa ka kapitalista, mamumunong manugtukod, ang henyong sang negosyo kag komersyo. Ang mga tinuig sang pagplano kag pagpatukod sang Templo kag ang palace complex namarkahan man sang indi

10. Ang Dios sang Israel, nga kilala sa Daan nga Katipang Israel subong *Adonai Elohim*, amo ang ikaduha nga persona sang Tatlo ka mga Persona sa Isa ka Dios, ang Mesiyas. Ang Iya ngalan nga Jesu-Kristo wala ginpakilala tubtub sa Pagpakatawo. Ginsimba ni Solomon ang pareho nga Dios nga aton ginasimba sa karon nga mga adlaw, ang aton Ginoo kag Manluluwas nga si Jesu-Kristo.

maisip nga ibang mga naagum sang pagkamalalangon sang hari sang Israel. Ang pungsudnon nga impra-istraktura, madamong mga proyekto sang balay, ang network sang pangkomersyong mga kompanya nagdala sang wala pa gid nahimo nga katahum kag kauswagan sa duta subong ang kadungganon sang Israel kag sang iya Dios nagsaka sa putok-putukan. Nagdagsa ang mga pangayaw halin sa malayo kaayo nga mga duta agud mamati sang pagpaathag ni Solomon sang kinaalam, agud magpakiglabot sa negosyo, agud magsimba sa Templo, ukon agud magsaksi sang pagkamaanyag sang hari kag sang iya ginharian.

Ang ikaduhang Mga Cronica 9:13-28 nagapahangup sang dalagko nga manggad, gahum, kag himaya nga natipon ni Solomon sa panahon sang pinakataas nga punto sang kasaysayan sang Hudiyo. Ang dalanon nagabukas sa pagpasiplat sang pangtuigan nga kinitaan ni Solomon:

Karon ang timbang sang bulawan nga nag-abot kay Solomon sa isa ka tuig amo ang 666 ka talento sang bulawan, luwas pa sina sang sa diin gindala sang mga negosyante kag mamaligya; kag ang tanan nga mga hari sang Arabia kag ang mga gobernador sang pungsod nagdala sang bulawan kag pilak kay Solomon. (2 Mga Cronica 9:13-14)

Ang “666 nga mga talento sang bulawan,” ang makakilibot nga 700,000 troy ounces sang bulawan sang sa karon nga mga adlaw sing bulubanta, amo ang halin sa isa ka ginhalinan sang pangkatuigang kinitaan lamang. Ini wala nagalakip sang kita halin sa maginansyahon nga

mga pagpanimpalad sa komersyo ni Solomon, ang “mga negosyante kag mga mamaligya” nga nagahimo sang negosyo sa Israel, kag wala ini nagalakip sang mga obligasyon kag amot nga ginbayad sang “tanang nga mga hari . . . kag sang mga gobarnador” kay Solomon.

Kon ang hari nagaangkon sang sobra ka damo nga kuwarta, dapat iya na ini ipatago sa bisan diin ukon ibaylo ini sa iban nga mga pagkabutang. Sa pagpanghulam sang kinabatasan halin sa mga katigulangan, si Solomon nagbalhin sang iya mga napundo nga bulawan sa pang-publiko nga mga kalasag. Naghimo siya sang “200 ka dalagko nga mga taming sang pinapa nga bulawan” gindugangan pa gid sang “300 ka mga taming sang pinapa nga bulawan,” ginatago tanang sa “balay sang kalasangan sang Lebanon” (2 Mga Cronica 9:15-16), ang istraktura sa palace complex (1 Mga Hari 7:2-7).¹¹ Ang nagairilig nga pilak sa tilipigan-pilak ni Solomon ginbaylo para sa Egyptian nga mga karwahi kag mga kabayo agud sangkapan iya corps sang karwahi kag padakoon ang iya masangkad nga mga pagpahulag sang negosyo (2 Mga Cronica 1:14, 17; 9:25). Sa pagkamatuud, ang palangabuhian nga pagkabutang sang hari nahimong manggaranon kaayo nga siya naghimo sang pilak “*subong ka ordinaryo* sang mga bato sang Jerusalem” kag sang mga cedars nga subong ka dagsa sang tipikal nga sekomoro nga kahoy (2 Mga Cronica 1:15; 9:27).

Samtang ang pagkabutang kag kinaalam sang hari nagasaka labaw sa tanang iban pa, madamo sang harianon nga mga personalidad luwas sa reyna sang Sheba ang nagbiyahe agud nga masaksihan ang kadunggan

11. Ang “balay sa kalasangan sang Lebanon” amo ang daw sa ginpangalanan para sa iya sining balay-tiliponan sang dalagko kag mabug-at nga haligi sang cedar kag cedar paneling.

sa idalum sang korona ni Solomon. Ang Balaan nga Kasulatan nagasugid sa aton nga “ang tanan nga mga hari sang kalibutan” nagaabot kada tuig “agud mamati sang iya kinaalam nga sa diin ginbutang sang Dios sa iya tagiposoon” (2 Mga Cronica 9:22-23). Ang tagsa ka dungganong manugdayaw nagdala sang mga dulot nga “pilak kag bulawan, mga panapton, mga armas, mga panakot, mga kabayo, kag mga tinday” agud nga magmanggaranon pa gid sing dugang ang ginharian nga sa idalum ni Solomon nga nasakupan sang tanang duta nga ginsaad kay Abraham (2 Mga Cronica 9:24, 26; cf. Genesis 15:18).

Tandai nga samtang si Solomon isa ka hamtong nga tumuluo sa sulud sang nakilala nga bahin sang iya pagdumala, ang iya kinaalam kag kauswagan wala nagapaintiyende nga nakalambot na siya sa espirituhanong mataas nga duug sa makaisa kag para sa tanan. Ining labing makalulumay nga hari isa ka tawo gihapon nga may makasasala nga kinaiya kag, amo nga, sarang masalakay sang pagkamataastaason. Samtang indi kita makatudlo sing eksakto kon kasan-o siya nagumpisa ka paus-us, ang siguradong mga detalye sa sining dalanon nagapakita sang pagkadula sang palanan-awon nahanungud sang grasya kag sa lakat sang pagpagumon labaw sa harianong dungog. Tan-awa sing maayo ang bersikulo 17:

Labaw pa sini, ang hari naghimo sang isa ka dako kaayong trono nga tiposo kag gintaklapin ini sang puro bulawan. (2 Mga Cronica 9:17)

Aton atubangon ini—ang tiposo kag bulawan nga trono

wala gindisenyo para sa kakomportable. Kay tungud sini ang hari dapat nagpili sang tumbatumbang bangko! Ang bisan sin-o nga nagakinahanglan para sa iya kaugalingon sang tiposo nga bangko nga gintaplakan sang bulawan nagahimo lang para sa isa ka rason—agud paayawan ang iya pagkamakaako. Syempre, ang trono mismo sa kaugalingon sini kabahin lamang sang sining magastos nga sitwasyon: “Kag *may ara sang* anum ka mga tikang pakadto sa trono kag sang isa ka bulawan nga palatungan sang tiil nga nakatabid sa trono” (2 Mga Cronica 9:18a). Ang bulawang palatungan sang tiil sa pagkamatuud gindisenyo subong ruludhan, agud nga ang bisan sin-ong gintugotan nga magpalapit sa hari makapwesto sang iya mga tuhod sa atubangan niya. Ang Balaan nga Kasulatan nagapatalupangud gid nga “wala na gid sing kaangay *sini* [ang trono] nga nahimo para sa bisan diing *iban* nga ginharian (2 Mga Cronica 9:19b).

Si Solomon wala nagbutang sang limitasyon sa subong nga kaluho sang iya harianong lingkoran sang dungog. Ang mga sitwasyon sang pagsinalosalo sa palasyo nagpakita sang walay iban kondi mga suludlan sang ilimnang bulawan (2 Mga Cronica 9:20a). Kung sa bagay, “ang tanang mga suludlan—ang tagsa ka plorera, yahong, kolon, kaldero, kag iban pa nga suludlan—sa iya “balay sang kalasangan sang Lebanon mga puro bulawan” (2 Mga Cronica 9:20b). Ining mga matahum kaayo nga mga gamit sa balay nagakaanggid sang mga bunga sang negosyo sang kompanya ni Solomon. Kaupod ang pagbulig sang mga mananagat sang Phoenicia ang iya mga mamaligya nga mga barko nagabiyahe pirmi sa dumaan nga kadagatan, nga nagadunggo sa layo nga mga pantalan agud magpakigbaylohanay sang bililhon nga mga kinahanglanon para sa bisan pinakamaayong

mga butang. (2 Mga Cronica 8:17-18; 9:10). Sa kada tatlo ka tuig, ang mga panong sang mga barko sang Israel nga nagbalik halin sa kadagatan nga may tinipigang mga butang nga maluho para sa hari—kag indi lamang mga manggad sang malahalang metal. Ang Balaan nga Kasulatan nagasugid sa aton sini nga mga barko “nagaabot nga nagadala sang bulawan kag pilak, tiposo kag mga ape kag mga peacock” (2 Mga Cronica 9:21*b*).

Wala ka bala nakakita sang isa lang sang sini nga mga barko nga nagdiskarga? Ang mga peacock naghinambog sang paglakat sa andamyo, ang kada isa gintuytuyan sang ulipon; ang mga ape sa dalagko nga mga hawla, nagapangamras kag nagangurob, nagapangaskas sang mga rehas. Indi ang mga elepante kag mga liyon, indi ang mga tigre kag mga sawa para sa tangkal sang mga sapat—kondi ang mga ape kag mga peacock! Ining katumalagsahon kag makawiwili nga mga sapat amo ang mga kinataasan nga mga simbolo sang estado, ang kataason sang pagkagastador ni Solomon. Sila napasad sa Balaan nga Kasulatan subong ang marka sang bisan sin-o nga tumuluo nga natak-an kag nagapangita sang kalingawan nga labaw pa sa kalingawan, sa isa ka butang sunud sa iban pa. Mas espesyal kay Solomon, ang mga ape kag mga peacock nga amo ang pagpahayag sang iya pagpangita sang kalipay pinaagi sa mga detalye sang kinabuhi.

HALIN SA PANGSULUD NGA KALIPAY PAKADTO SA PAGKATARANTA SA PAGPANGITA PARA SA KALIPAY

Wala gid sang tumuluo nga nagapahimonong sa espi-

rituhanon nga pagkinabuhi. Kita tanan padayon nga nagaatubang sang pareho nga pirilian: mag-uswag pa bala pakadto sa espirituhanong pagkahamtong ukon magaus-us pakadto sa pagbaliktad.¹² Ang makatalagman kag tuso nga pagtilaw sa espirituhanon nga kinabuhi ni Solomon, isa ka seryoso nga pagpamahog sa iya pagkahamtong, amo ang iya pagkabugana sang materyal kag pangkatilingban nga kauswagan. Ang pinakadako nga katalagman nga gin-atubang ni Solomon amo ang matalang sa divine nga ginhalinan kag pamatyagan niya nga nangin sa kinaugalingon nga responsable sa iya pagkabutang kag kadalag-an.

Didto naglingkod si Solomon, nga ginbisita sa kada tuig sang “tanan nga mga hari sang kalibutan,” ang kada isa nagahandum nga masaksihan ang iya kadungganon kag mamati sang iya walay kaparis nga kinaalam. Kag sa dungog sang hari sa trono nga tiposo kag bulawan, ini nga mga gamhanan nga mga manugdayaw nagbubu sang dugang kag dugang pa nga mga kamanggaran sa nagakarabusdik na nga daan nga kaha sang ginharian. Si Solomon isa ka manggaranon na nga tawo nga nagamanggaranon pa gid kada adlaw. May ara siya sang madamo pa gid nga pagkabutang kag mga ginapanag-iya kay sa bisan sin-o sa sina nga panahon sa dumaang Near East.

Ibutang sa hunahuna, nga wala gid sang sayup sa may

12. Ang pagbaliskad amo ang pamaagi sang pagkinabuhi nga ginapili sang tumuluo kon siya magtalikod sa plano, kabubut-on, kag katuyoan sang Dios para sa iya kinabuhi kag magbalik sa iya sadto anay nga tinoohan, ang sadto anay nga palanan-awon, ang sadto anay nga pamaagi sang pagginawi nga walay kalainan sa sinang isa ka ditumuluo. Ang isa ka nagbaliskad wala nadula ang iya kaluwasan, apang siya isa ka “backslider” sa espirituhanon nga kinabuhi (Mga Hulubaton 14:14), “apostate” (Miqueas 2:4), kag ang isa ka “priso sang kasugoan sang sala: (Mga Taga-Roma 7:23). Tan-awa ang Thieme, *Reversionism* (2000).

kinitaan nga mga minilyon nga dolyares sa isa ka tuig—bisan para sa isa ka tumuluo, lamang nag-abot ini sa iya sang matamparon kag nagapadayon sa palanan-awon sang grasya. Ini indi sala ang mangin manggaranon! Ang kuwarta mismo sa kaugalingon sini indi malaut. Ang malaut kag makaguluba amo ang sobra nga *gugma* sa kuwarta. Subong sang ginapasidaan sa aton sang 1 Timoteo 6:9-10, dapat ang kuwarta indi magpaliso sang aton mga ulo ukon mangin kabangdanan sang aton pagkadula sang panan-aw sa importansya sang Pulong sang Dios sa aton mga kalag.

Apang ang mga buut magmanggaranon nagakahulog sa pagsulay sa siod kag sa madamong binuang kag makahalalit nga mga handum nga nagapalunod sang mga tawo sa kagulub-an kag kalaglagaan. Kay ang gugma sa kuwarta amo ang gamut sang tanang mga sahi sang kalautan, kag paagi sa sining mainit nga handum ang iban nagtalang halin sa pagtoo, kag nagtuslok sang ila mga tagiposoon sing madamong kasakitan. (1 Timoteo 6:9-10)

Samtang ang sunudsunud nga pagkulukaway sang uluinto nagalambot sa mga dalunggan ni Solomon kag ang pagsunudsunud sang pagkabutang nag-igo sang iya pagpahayag sang pananalapi, “ang binuang kag makahalalit nga mga handum” nangukay sa sulud. Ang iya mga ulunahon nag-umpisa ka baylo. Sa iban nga lugar sang dalanon, kaupod ang tanan sinang pagtugot kag pagkabutang, si Solomon nalipat nga ang Dios amo ang isa nga nagpili sa iya nga hari kag magrasyahon nga

nagpakamaayo sa iya. Si Solomon nag-abot sa punto nga siya nagakinahanglan magsiling sa iya kaugalingon, “ako isa ka dungganon nga tawo.” Nga nagatugyan sa pagkamataastaason, gindula niya ang iya palanan-awon suno sa grasya, wala nakapasar sa pagtilaw sa kauswagan, kag “nagtalang halin sa pagtoo.”

Sa makaisa nga ang sala sa panghunahuna nahanungud sang kahambugan nag-umpisa sa iya sa sining paidalum nga banas, ang uluinto kag ang mga detalye sang kinabuhi mahimong mas makapapagsik sa iya kay sa panudlo sang Bibliya. Sa hinali nga siya nangin sako kaayo. Sa hinali nga nangin okupado kaayo siya sa iya kaugalingon. Sa hinali nga may mga tawo kag mga lugar nga medyo mas importante, kag pagamaygamay nga iya ginpatumbayaan ang divine nga kinaalam nga naghatag sa iya sang subong ka katingalahan nga espirituhanong kakusog sing paghulag sang nag-agi. Sang ulihi si Solomon nangin sobrang nagamuhan nga wala na niya ginsapak ang tanan-tanan nga panudlo sang Bibliya. Ang pagpatumbaya kag pagsalikway sang panudlo sang Bibliya nagaullulupod kag nagatuytuy pakadto sa kapas-lawan, ukon pagbaliskad.

Karon hinumduma, nga si Solomon isa ka tumuluo, naluwas sa walay katapusan kag isa ka sakup sang pamilya sang Dios sa walay katubtuban (Juan 1:12). Indigid siya makahimo magdula sining kinaugalingon kag walay katapusan nga relasyon (Mga Salmo 37:24; Mga Taga-Roma 8:38-39). Apang sa dayon-dayon nga nahimo niya ang una nga sala sang pagkamataastaason, sang pagpagrabe sang iya kaugalingong importansya, nahimo siya nga unudnong tumuluo, naggowa sa pagpakig-upod

sa Dios.¹³

Ang magrasyahong kasangkapan sang Dios para sa tanang mga tumuluo agud nga makabawi halin sa pagkaunudnon kag makabalik sa ila pakig-upod sa Iya amo ang *panumbalik*—ang pag-ako sang mga sala sa pag-isahanon didto sa Dios nga Amay agud makaagum sang kapatawaran kag paglimpyo sang kinaugalingong mga sala pagkatapos sang kaluwasan (Mga Salmo 51:1-2; 1 Juan 1:9).¹⁴ Ang subong nga mga dalanon subong sang Levitico 26:40-42a nagdokumento sini nga pagbawi nga pamaagi para sa Panahon sang Israel: “Kon ituad nila ang ila pagkatampalasan . . . niyan Akon dumdumon ang Akon kasugtanan.” Sa Mga Salmo 32:5, si David nagasulat sang iya kaugalingong panumbalik pagkatapos sang ginpalawig kag masakit nga pagkaunudnon: “Akon ginaako ang akon mga sala sa Imo [Dios nga Amay], Kag ang akon pagkatampalasan wala ko gintago; akon ginsiling, ‘akon igatuad ang akon mga kasal-anan sa GINOO’; Kag gin-patawad Mo ako sang pagkamalaut sang akon sala. Selah.”

Kon natuad na ni Solomon ang iya sala, kuntani napa-tawad na siya sang tanang sayup nga nahimo kag sa gilayon nga nakabalik sa pakig-upod sa Dios. Apang

13. Ang sala amo ang pagkadimatinumanon sa kabubut-on sang Dios—ang bisan anong panghunahuna, hinambal, ukon hayag nga hilikuton nga batok sa perpektong karakter kag mga talaksan sang Dios. Bisan pa nga naluwas siya sa walay katapusan, ang tagsa ka tumuluo nagaangkon sang makasasala nga kinaiya, nga nagasulay sa iya agud magpakasala kag nagapaninguha agud haylohon ang iya kalag. Bisan kon kasan-o man ang tumuluo magpakasala, ang iya makasasala nga kinaiya nagaako sang pagdumala sang iya kalag kag wala na siya sa pagpakig-upod sa Dios.

Ang pagkaunudnon amo ang hingpit nga estado sang kalag sang tumuluo sa idalum sang pagdumala sang makasasala nga kinaiya, nga nagaresulta sa pagkadula sang espirituhanon nga pagpakig-upod sa Dios tungud sang wala natuad nga sala sa kinabuhi. Tan-awa ang Thieme, *Ang Mausikon nga Anak; Panumbalik kag Magpadayon!* (2016).

14. Thieme, *Panumbalik kag Magpadayon!*

wala niya nahimo. Subong resulta, nalunod siya nga una ang ulo sa grabe kaayo nga pagkaunudnon nga mas labaw pa sa bisan ano nga sa diin nagumon ang iya amay nga si David. Ang kanunay nga kapaslawan agud magpanumbalik nagbutang sa iya sa mabaliskaron nga pagkawasak—sa kahimtangan sang nagapadayon nga pagkaunudnon, sa gowa sang plano, kabubut-on, kag katuyoan sang Dios para sa iya kinabuhi. Kaangay sang tanang mga tumuluo nga ara sa pagbaliskad, ang pagkamaangayon kag rason ni Solomon agud magkinabuhi sa espirituhanong kinabuhi nadula. Pagkakita sang iya kaugalingon sa walay paglaum nga pagkatalaka kag pagkapalso, nagsakay siya sa pagkataranta sa pagpangita para sa kalipay.

Ang kada isa gusto nga magmalipayon, normal ini, Paano mo bala pangitaon ang kalipay? Ayhan magahinuyang ka sang panahon sa kapatagan sang golf. Dason magapangakig ka kag magakasubo, gani tilawan mo ang iban pa nga butang nga imo ginahunahuna nga magadala sang kalipay . . . kag dason ang iban pa nga butang. Basi nga magalagas ka sang biyahe, kultura, sang isa ka bag-o nga kalingawan, mga sine, pagpakighilawas, mga ilimnan, panglingaw nga mga droga—ang pirmi nga pagpangita sang kalipay. Kag ano bala ang imo nadiskobrihan? Kon imo nalambot ang punta sang botelya, wala sing kalipay; kon makalambot ka sa katapusan sang adlaw, ang katapusan sang pelikula, ukon ang katapusan sang karsada, wala sing kalipay! Sa kada aga kon magbangon ka, determinado ka magtukib sang kalipay; sa gab-i kon pakadto ka na sa katre, indi ka gihapon naayawan. Ang kamatuuran amo nga, nagahimo ka sang imo kaugalingong pagkadimalipayon. Kon naga-miserable ka sa kon diin ka karon, magmiserable ka bisan

diin ka magkadto kag kon bisan ano ang imo himoon.

Nakita mo, kon ang isa ka tumuluo nagasalikway sang nagaisahanong tinuud nga ginhalinan sang kalipay, ang matuud nga kalipay nagalikaw sa iya. Si Solomon, nagapanglaghap sang kalipay subong isa ka halili para sa pagpakig-upod sa Dios, nagtan-aw para sa mabalhinan kag kalingawan sa labing tumalagsahong mga paagi. Tungud sang iya pagpangita nag-abot ang mapiliton nga mensahe para sa aton: ang mensahe sang “mga ape kag mga peacock” (2 Mga Cronica 9:21). Ang peacock nga may pagkahambog nga malahalang dekorasyon kag ang ape sang iya gahum, parehong makapulukaw kag mausyosong katumalagsahon, nagarepresenta sang tagsa ka kalingawan, tagsa ka mabalhinan, tagsa ka posible nga pagtinguha agud magtukib sang kalipay luwas sa plano sang Dios.

Si Solomon amo ang isa sang mga matrahedya nga mga kaso sang isa ka tumuluo nga may pinakadako nga kahigayonan para sa paghimaya sang Dios apang pagkamiserableng napaslawan. Paagi sa iya kaugalingong kabubut-on, ang dinulutan kag bulahan nga hari sang Israel nagbutang sang iya kaugalingon sa gowa sang plano sang Dios para sa iya kinabuhi. Nag-umpisa siya sa pagpatukod sang balay sang Dios—ang unang Templo—kag nagtapos sa pagpatukod sang mga balay kag mga palasyo para sa iya kaugalingong kalingawan. Nagsugod siya sang iya pagdumala sa divine nga kinaalam kag nagtapos sa sobra ka manabaw nga kalingawan sa dalayawon nga talaksan sang kasaysayan. Nagsugod siya sa pagkamatutum pakadto sa espirituhanon nga mga sitwasyon kag nagtapos sa pagkagumon sa kalibutanong mga sitwasyon.

Nasulat sa duha ka bibliyanhong mga libro ang ka-

paslawan ni Solomon: ang iya disiplina nasulat sa Ang Ambahanon ni Solomon, kag ang iya pilosopiya sang kinabuhi sa pagpaninguha sang kalipay nasulat sa Libro sang Ang Manugwali.

ANG AUTOBIOGRAPHY NI SOLOMON

Ang Libro sang Ang Manugwali amo ang autobiography ni Solomon nga sa gowa sang pagpakig-upod. Ano bala ang iya ginaisip? Naghunahuna siya nahanungud sang “mga ape kag mga peacock.” Siya walay interes sa espirituhanon nga mga butang kag nahigop siya sang mga detalye sang kinabuhi. Sa dugang nga lagas niya sang kalipay nga nahamulag sa Dios, mas nagadugang ka grabe ang iya pagkamiserable.

Sa Ang Manugwali, si Solomon nagalarawan sang pito ka mga bahin sang posibilidad nga iya ginalugad sa paghimulat agud maagum ang kalipay: edukasyon, kalingawan, panublion, pilosopiya, kuwarta, reputasyon, kag pakighilawas. Ini nga mga eksperimento napaslawan. Ang iya pagkataranta sa pagpanglaghap para sa kalipay nangin isa ka katalagman. Sa makaisa nga makabalik siya sa pakig-upod kag nakabawi halin sa pagbaliskad, nahibal-an niya nga dapat pasidan-an niya ang iban nga indi maghimo sang pareho nga mga sayup. Sa sulud sa sini nga Libro—ang iya kinaugalingong saysay sang pagpanginbabaw, pagpagumon, kag pag-eksperimento sa tanan nga butang halin sa katumalagsahon pakadto sa mahilawasnon—si Solomon nagbilin sang bug-os nga paranublion. Ini nagapabilin para sa tanang mga tumuluo agud nga makabenipisyo halin sa iya kaagi.

Si Solomon nagtigulang na kag mas labaw ka mangin-alamon sang siya nagsulat sini nga autobiography kag

nagsaysay sang iya mga kapaslawan. Wala sing mga dekorasyon, pagkawaykaway, wala sing paninguha agud tabon-tabunan ang iya nag-agi ukon pakamatarungon ang iya mga ginhimo—isa lamang ka prangka nga pagsaysay sang mga pagkatinuud sang panghitabo. Ginpapagsik sang Balaan Espiritu, si Solomon nagsaysay sang iya tawhanong mga paghimulat para sa pagtukib sang kalipay kag sang madulum kag makasulubo nga mga resulta.¹⁵ Ini nga sugilanon ginsulat agud magluwas sang panahon sang mga tumuluo kag sa kagamo, kay si Solomon nagtilaw sang tanan nga mga butang—ang tanan nga mga butang, nga amo ang, wala paglakip sang mga kasulbaran paagi sa grasya: ang panumbalik, pagtoo nga may kapahuwayan, kag ang paggamit sang panudlo sang Bibliya.

ANG TAWO NGA MAY MENSAHE ANG MANUGWALI 1:1-9

Ang Libro sang Ang Manugwali nagbukas sa pag-anunsyo, “Ang mga pulong sang Preacher, [*qophele*], ang anak ni David, hari sa Jerusalem” (Ang Manugwali 1:1). Bisan pa nga si Solomon tawhanong manunulat sang Ang

15. Sa idalum sang palatukuran sang pagpapagsik, pagkamakahuluganong nagtudlo ang Dios Balaan Espiritu sa tawhanong mga manunulat sang Balaan nga Kasulatan agud nga ang iya mensahe sa katawhan nasulat nga may perpektong kahustuhan sa orihinal nga mga hinambalan, ang mismong mga pulong nga nagadala sang awtoridad sang divine nga pagkamanunulat. Ang Bibliya wala nagapahanugot ukon nagapamulig sang kalautan, kasaypanan, kag kabutigan, apang ang divine nga pagpapagsik nagapasalig sang makasaysayan nga kahustuhan sang bisan anong saysay sang Balaan nga Kasulatan, kon ang saysay nagatudlo sang divine nga palanan-awon ukon nagapaathag lamang sang palanan-awon sang isa ka tawo nga nagakinabuhi nga nahamulag sa disenyo sang Dios. Kay mas madamo sa divine nga pagpapagsik, Tan-awa ang Thieme, *Canonicity* (1973), 3-8.

Manugwali, ini nga Libro maathag nga *indi* mga pulong sang isa ka preacher. Kasami nga, ang isa ka preacher amo ang isa ka mapisanon magtoon kag mahustuhon nga nagatudlo sang panudlo sang Bibliya, sa tama nga nagabahinbahin sang pulong sang kamatuuran” (2 Timoteo 2:15, KJV). Ang kadamoan sang mga saysay sa bilog nga Ang Manugwali mga tawhanong palanan-awon kag kabatok sang divine nga palanan-awon.¹⁶ Nagaaninag sila sa mga panghunahuna ni Solomon nga naghulum sa pagkaunudnon. Sa pagsulat sang iya natalang nga mga panghunahuna kag indi makapahamutang nga kasulub-on, si Solomon sa pagkamatuud nagapanudlo sang dalagko kaayo nga mensahe—ang mensahe sang pagkawalay masaligan sa kinabuhi kon wala sing Dios. Ang Ebreyo *qohelet* busa dapat mabadbad sang “ang tawo nga may mensahe.”

“Kahambugan [*chabel*] sang mga kahambugan,” nagasiling ang Preacher [ang tawo nga may mensahe],

“Kahambugan sang mga kahambugan! Ang tanan kahambugan.” (Ang Manugwali 1:2)

Kon aton pagalantawon ang mensahe ni Solomon subong ang klase sang pagpamatuud ukon testimonya, amo ini ang iya mangin pamukas nga saysay. Talupangda nga wala siya naayawan agud tipigan ang konklusyon para sa pagtapos sang mga komento, sa baylo, iya ginhatag sa gilayon ang desisyon. Ang pulong diri para

16. Ang tawhanong palanan-awon amo ang bisan anong tawhanon ukon yawan-ong sistema sang pangisip, mga bililhong talaksan, ukon kag pagsulbar sang problema subong nga ginpahayag sa Bibliya. Tan-awa ang Thieme, *Makagalahum nga Panghunahuna* (2016).

sa kahambugan amo ang *chabel*, sa literal, “pagkawalay unod,” Ang tagsa ka tion nga ginhinuyang sa gowa sang pakig-upod, gina-anunsyo ni Solomon, nga nangin “pagkawalay unod sang mga pagkawalay unod!”

Ang kay Solomon amo ang siguradong indi isa ka nagabagabaga nga pamatuud. Kon ang isa ka tawo ara sa gowa sang pakig-upod, walay kasarang maggamit sang panudlo sang Bibliya sa mga kahimtangan sang kinabuhi, sa ulihi makita niya ang kinabuhi subong pagkawalay kahulugan kag walay sulud. Si Solomon nagpadayon pagpamangkot, “Ano bala ang bentaha nga maangkon sang tawo sa tanan niya nga pagpangabudlay [tawhanong mga naagum] Nga sa diin nagapangabudlay siya sa idalum sang adlaw?” (Ang Manugwali 1:3). Iya dayon ipakita nga wala gid.

Pagkatapos isaysay ang iya konklusyon, si Solomon nagpadayon sa mga bersikulo 4 kutub 10 agud ihan-ay ang iya pagpangatarungan nga nagagamit sang apat ka mga palatukuran halin sa kinaiyahan. Ang kinabuhi nga wala sang pagpakig-upod sa Dios amo ang kaangay sang mga pagtiyog sang kinaiyahan nga pirmi nagabalik sa amo gihapon nga punto.

Una gid nagasiling siya sa aton nga sa tagsa ka nagagi nga kaliwatan, “ang kalibutan nagapabilin sa walay katubtuban,” ukon nagapabilin nga nagapadayon (Ang Manugwali 1:4). Ang isa ka kaliwatan magaabot, nagatilaw magtukib sang kalipay sa gowa sang plano sang Dios, kag indi malikawan nga nagakadula. Lain naman nga kaliwatan ang mag-abot, nagahimo sang parehong sayup, kag nagakaradula. Dason lain naman, kag lain naman, kag ang kasaysayan padayon nga nagaliwatliwat sang kaugalingon sini.

Sunud siya nagsaysay, “ang adlaw nagabutlak kag

ang adlaw nagasalup; Kag nagadalidali sa duug sini ini nagabutlak didto *liwat*” (Ang Manugwali 1:5*b*). Diri ginsaysay ang pagtiyog sang kalibutan. Samtang ang kalibutan nagalibot, ang adlaw nagasalup; samtang ini nagapadayon sa iya pagtiyog, ang adlaw nagapaibabaw dason nagapaidalum liwat. Ang kalibutan nagalibot kag nagalibot kag nagalibot—kag gani amo man ang mga tawo sa palibot sini.

Niyan si Solomon nagkuha sang ilustrasyon halin sa pagkaimportante sang meteorology—ang kahanginan sa ibabaw. Iya ginlarawan ining katingalahang butang subong sang mga nagasunud:

Ang hangin nagahuyup nayon sa bagatnan,
Dason nagabalik pa aminhan,
Ang hangin nagabuyong sing dalayon sa iya
alagyan;
Kag ang hangin nagabalik liwat sa iya mga
lilibutan. (Ang Manugwali 1:6)

Ang hangin nagabiyahe sa ibabaw sang kalibutan subong sang mga huyup, padayon nga nagalapnag sa kahanginan—nagahuyup nayon sa bagatnan” dason nayon sa aminhan . . . nagatiyog . . . kag ang hangin nagabalik.” Ini nga mga hangin mga kaangay lamang sang mga tawo nga mga nagapanglaghap sang kalipay nga wala sang Dios. Nagalibot sila kag nagalibot kag nagalibot kag pirmi nagabalik sa pareho nga duug—wala sing kalipay, ang pagkawalay unod kag pagkawalay masaligan!

Sang pang-ulihi, ang kinatapusang ilustrasyon: “Ang tanan nga suba nagailig pakadto sa dagat, Apang ang dagat wala mapuno” (Ang Manugwali 1:7*a*). Ngaa bala nga ang dagat wala mapuno? Tungud kay ang adlaw

nag-igo sang dagat kag nagapamala sang tubig. Kon ang tubig nagamala, nagakadto ini sa hangin; didto nagaporma ini sang kapanganoran kag nagahulag sa ibabaw sang duta. Dason nagapagal-um, nagaligid panaog sa dagat sa diin ang adlaw nagaigo sini, kag magpaibabaw liwat. Subong sang iban nga mga pagtiyog, ang tubig nagalibot kag nagalibot kag nagalibot. “Sa duug diin ang mga suba nagakadto, Didto sila nagailig liwat” (Ang Manugwali 1:7*b*).

Ang mga tawo nga nagapanglaghap sang kalipay nga wala sing Dios mga ara sa tiyubibo, nadakop sang pagtiyog, nagbara sa buslot, sa paglagas sang ila kaugalingong mga ikog. Indi gid sila makalambot sa bisan diin. Nasub-an kag nawad-an sang paglaum, nagpahayag sila kay Solomon, “Ang tanang mga butang puno sang pagkalapyo . . . Nga sa diin ang nagligad na amo ang magaabot, Kag inang sa diin nahimo na ina amo ang sa diin pagahimoon pa. Gani, wala sing bag-o sa idalum sang adlaw” (Ang Manugwali 1:8*b*-9).

PITO KA MGA HALILI

Samtang si Solomon nagtalikod sa Ginoo, ang dako kaayo nga pagkawalay unod ang nag-abot sa iya kinabuhi. Diri sini nagsugod ang masubo nga saysay sa pagpangita ni Solomon agud pun-on ang espirituhanong bakante pinaagi sa pito ka mga halili. Nagapanghalughog siya para sa isa ka butang nga lain, isa ka butang nga bag-o kag katumalagsahon, ang pipila ka busay sang kabatan-on, ang pipila ka ginhalinan sang walay untat nga pagpapagsik—isa ka butang sa diin puwede siya mangin ‘malipayon.’ Nagsugod siya sa mataas kaayo nga kapatagan. Sa kada panimpalad nakakuha siya sang

gamay nga paubus kag gamay nga paubus, tubtub sang ulihi nakalambot siya sa pinakaubus.

Edukasyon

Ang Manugwali 1:13-18

Una si Solomon nagdesisyon nga indi siya magma-daugon ukon magmalipayon sa kinabuhi luwas kon magpangita siya sang mas mataas nga edukasyon—ang ideya nga amo ang ginapatihan sang madamong mga tawo sa karon nga mga adlaw. Gani ang una nga eksperimento ni Solomon amo ang magpakasako sa nagkalainlaing bahin sang akademikong pagtoon.

Ginbutang ko ang akon hunahuna sa pag-panglaghap kag pagpanggalugad paagi sa kinaalam nahanungud sang tanan nga nagakalatabo sa idalum sang langit. (Ang Manugwali 1:13a)

Si Solomon naggalugad sang ginsakupan sang kalibutanong kaalam pinaagi sa iya kinaalam. Apang, ini nga kinaalam, indi halin sa panudlo sang Bibliya kondi sa tawhanong kinaadman. Nakita mo, ang pulong “kinaalam” gingamit sa duha ka mga paagi sa Ang Manugwali; ang konteksto nagapat-ud sang kahulugan. Diri sini si Solomon nagatumod sa iya tawhanong IQ—kag ang kay Solomon nangin pinasahing mataas. Bisan pa gani, ang pag-atubang sang kalibutan sang akademiko nga mga hilisgutan nagakinahanglan sang dako kaayong disiplina sa kaugalingon kag sang mabudlay kaayo nga trabaho, subong sang ginapaathag ni Solomon nga may pamulong “Ginbutang ko sa akon hunahuna.” Apang pagkatapos

sang tanan sina nga paghimud-os sang hunahuna, ang malig-on nga estudyante nagdesisyon.

Ini isa ka seryoso nga buluhaton sa diin gin-hatag sang Dios sa mga kaanakan sang katawhan agud paantuson. (Ang Manugwali 1:13b)

Sang ulihi, sa Ang Manugwali 12:12, si Solomon nagpasidaan kon ano ang mahitabo sa tawo nga nagahinuyang sang iya kaugalingon sa pang-edukasyong mga pagtoon. Nalapyo siya! “Ang pagsulat sang madamo nga mga libro [nga nagatudlo sang tawhanong palanan-awon] wala sing katapusan, kag ang nagasulubra nga pag-unong sa *mga libro* makakalapoy sa lawas.” Ang akademikong mga libro naggolowa sa mga minilyon, ang kada isa nagapahayag sang kaangtanan sang tawhanon nga manunulat sini. Ang isa ka estudyante nga nagamaniobra pinaagi sining wala sing katapusan mga koleksyon sang tawhanong kaalam sa kinaulihian pagakapuyon, sa wala pagsambit sang pagkalibog ukon natalang sang nagasinumpaki nga mga ideya. Ang hingpit nga kinaalam lamang sang divine nga palanan-awon ang makahimo magpaklaro sang gal-um sang tawhanong palanan-awon kag magsangkap sang espirituhanong pagpapagsik kag kabakod. Ang pagtoon sang Pulong isa ka pagpamukaw sang kalag, apang ang nagasulubra nga pagtoon sang tawhanong mga akademiko amo ang makakalapoy sa parehong kalag kag lawas!

Gin-estudyohan ni Solomon ang tanang butang, “ang tanang mga trabaho nga nahimo sa idalum sang adlaw”—ang tanan nga butang nga walay labot ang Pulong sang Dios. Sa wala pa ipahayag ang tagsa ka mga hilisgutan

nga iya gingalugad, iya ginpaambit ang iya konklusyon halin sa tanan sinang pagtoon: “Ang tanan kahambugan kag nagapaningkasog sa hangin” (Ang Manugwali 1:14b).

Ang “nagapaningkasog sa hangin” sa literal “nagakaon sang hangin,” Paano mo bala magustohan nga magkaon sang hangin lamang? Ari ka gutum kaayo, gani may ara ka ilimnon nga hangin, salad nga hangin, ang makailibog nga sabaw nga hangin, ang sud-an nga hangin, kag ang kinaulihi ang pangyam-is nga hangin. Indi gid makapaayaw-ayaw. Si Solomon nagpamalandong sang iya nagkalainlaing akademikong mga naagum, kag samtang may ara sang ginansya sa pagbansaybansay sang panghunahuna, naintyendihan niya nga ang iya kalag ginpakaon sang walay unod kag sang madamong mainit nga hangin. Kon ano man ang iya mga gin-estudyohan, ang pagtoon kag pagpahanas pa gid sina nga mga hilisgutan indi amo ang ginhalinan sang kalipay.

Si Solomon karon nagapahayag sang pipila lamang ka dugang nga mga detalye sang iya akademikong kaagi kag sang pangkaisipang kataason sa diin siya nagpatimbuuk.

Ano man ang tiko indi sarang matadlong, kag ano man ang kulang indi sarang isipon. Ginsiling ko sa akon kaugalingon, “Yari karon, nagpasangkad kag nagpadugang ako sang kinaalam [tawhanong panghangup] nga mas labaw pa kay sa tanan nga ara sa Jerusalem nga una sa akon; kag ang akon hunahuna nakapanilag sang pagkabutang nahanungud sang kinaalam kag ihibalo.” (Ang Manugwali 1:15-16)

Subong sang kinagowaan sini, nagsugod siya sang pag-

abante pinaagi sa mathematics. Sang siya nakalambot sa mas labaw pa sa panguna nga arithmetic, si Solomon nagkuha sang pipila imbis sang makaintriga nga mga proyekto. Gintilawan niya nga ipakwadrado ang bilog apang nadiskubrihan nga “ano man ang tiko indi sarang matadlong.” Niyan ginkalkal niya ang mathematics sang pagka-indi matapos, lamang agud mapat-ud nga “ano man ang kulang indi sarang isipon.” Sa pagpamalandong sini kag sang iban nga mga teyoriya nga naagum ang kabatid sang panghunahuna ni Solomon nagalabaw sa tanan sang iya mga ginbuslan sang trono sang Israel.

Ang ambisyosong estudyante nagaimbestigar man sang mga syensya sang hunahuna, ang aton nga ginatumod sa karon nga mga adlaw subong psychology kag psychiatry. Sa iya mga pagpangusisa sang sa panghunahuna kag sang mabinatyagon nga mga kagamo, si Solomon nagasiling, “ginbutang ko ang akon hunahuna agud sa pagkilala sang kinaalam kag agud sa pagkilala sang pagkabuang kag kabuangan” (Ang Manugwali 1:17a). Ining pangkaisipan nga mga paghimulat, man, nagtuytuy kay Solomon agud maghimo sang konklusyon nga “ini man amo ang pagpaningkasog sa hangin” (Ang Manugwali 1:17b). Sa makaisa pa siya nagkaon sang walay unod.

Klaruhon naton ang isa ka butang: wala sing unay nga sayup sa pagpangita sang edukasyon sa pinakamataas nga grado. Ang edukasyon nagatanyag sang madamong katingalahan nga mga bentaha, kag ang akademikong paghanas isa ka kinahanglanon sa madamong mga propesyon. Inang nasiling nga, ang edukasyon indi kasulbaran sa kinaugalingong pagkalibog kag pagkadikontento, indi man ini isa ka pasalig sa pagpanukib sang bokasyon sa kinabuhi. Ang edukado nga mga tawo

puwede nga magmiserable subong sang indi edukado nga mga tawo. Ang sa eskolar nga mga pagtoon dapat magsangkap pa sa bisan kay sin-o nga may pangsulud nga paghidait, kalipay, ukon espirituhanong pakamaayo. Mas grabe pa, ang pagsilsil sang butig nga mga ideya kag anthropocentric nga mga konsepto puwede mangguba sang kalag nga wala nahulum sa divine nga palanan-awon. Kon ang tumuluo nagahalili sang edukasyon para sa espirituhanon pagtubo ukon pagpakig-upod sa Dios, nagadalidali siya magdiritso sa pagbaliskad. Sa tanan sang iya akademiko nga kinabuhi, si Solomon wala nakatukib sang kalipay sa iya ginpanglaghap, kay nagbiya siya sa Dios. Ang iya pagkinalisud sa pagkamatuud nagkadalum, “tungud kay sa sobra ka damo [tawhanon] nga kinaalam may sobra ka damo nga kasulub-on, kag ang nagadugang nga kaalam *nagaresulta* sa nagadugang nga kasakit” (Ang Manugwali 1:18).

Kalingawan *Ang Manugwali 2:1-11*

Halin sa mga akademiko, si Solomon nagtilaw sang tanang lainlain nga pamaagi sang kalipay. Ini nagasunud sa pagsangkad sang pangatarungan. Pagkatapos sang imo pagtoon sa bilog nga simana sa eskwelahan, ano bala ang imo ginahimo? Ginpahimuslan mo ang katapusan sang simana kag nagpakagumon sa nagkalainlain nga kalingawan. Nagkinabuhi ka sini—ang bug-os nga pagbaylo! Amo ina ang eksaktong ginhimo ni Solomon.

Ang hari sang Israel nagsiling sa iya kaugalingon, “Kari karon, tilawan ko ikaw sang kalingawan. Gani maglingawlingaw sang imo kaugalingon” (Ang Manugwali 2:1a). Si Solomon nag-umpisa nga nagasiling sa tinuud,

“Naayawan na ako sang mga libro. Ang tanan sini nga pagtoon amo ang nagahimo sa akon nga mango nga lalaki. Nagpangabudlay ako, nahimong palabasa sang libro, gani ginakinahanglan ko magrelaks. Ang ginakinahanglan ko amo ang maggowa kag magkadlaw sang gamay, ang pabalikon ang akon karadlawon.” Ang pagsurusadya kag pagbinuang mangin isa ka siguradong dalan pakadto sa kalingawan, tama? Basi ang pagkadlaw makadala sa iya sang tinuud nga kalipay, apang “yari karon, ini man pagkawalay masaligan Ini amo ang pagkabuangbuang [kabuangan, kagaguhan]” (Ang Manugwali 2:1b-2). Bisan pa nga nagkadlaw siya kag nagkadlaw kag nagkadlaw, wala siya nagmas-malipayon kay sa sang siya nagatoon.

Sa diin pa bala siya makadto agud makatukib sang kalingawan? Kon sa bagay, ang iya bodega sang alak nagpamatuud sang isa ka naangay nga pag-untat. Bisan pagkatapos sang pag-eksperimento sa paghinubog sang alak kag sang nagkalainlaing mga porma sang pagkasinapat nga buhat (Ang Manugwali 2:3a), si Solomon nagkalmado kag nakaintyende nga wala siya sang pakadtoan. Nagtan-aw siya sa palibot, nakakita ang tanang walay unod nga mga botelya, kag nahibal-an nga ginausikan niya ang iya kinabuhi sa pag-inum kag pangbabayi. Ang kalipay indi gid makit-an sa subong isa ka lalaki nga palakadto sa salosalo. “Kinahanglan magtadlong na ako sa makaisa,” ginsilingan niya ang iya kaugalingon. Nga nagapaninguha gihapon sang kalingawan, masayon lamang niya ginbaylohan ang iya sahi sang pagpaayaw-ayaw sa isa ka butang nga mas talahuron.

Si Solomon nagpili nga magsulud sa mga negosyo sang architecture, building, kag horticulture. Ang building

sa pagkamatuud nangin isa sang labing pinakadako nga bahin sang pagdumala ni Solomon. Paagi sa sini nga punto, nakatukod siya sang mga barko kag mga siyudad, mga kampo sa bilog nga duta agud pabalayan ang mga karwahe sang mga panong sang Israel, kag syempre ang dako kaayo nga Templo (1 Mga Hari 9:15, 19, 26; 10:26; 2 Mga Cronica 8:4-6).¹⁷ Gani upod ang dokumento sang kahanas kag edukasyon nga nakaptan, nag-umpisa siya sang mas kinaugalingong misyon, nga nagapangita sang bag-o nga mga proyekto para sa iya kaugalingon nga indi lamang pangmonyumento kag makahuluganon kondi elegante kag makahalamuut nga pagkamakabibihag man. Ining, iya ginhunahuna, puwede nga mangin pinakamataas nga pagpamatuud sa iya walay kaparehong pang-enhenyerong mga kabatid. Ang Manugwali 2:4-6 nagasiling nagtukod siya para sa iya kaugalingon sang dalagko nga mga panimalay nga ginpalibutan sang

17. Ginbuligan ni Hiram hari sang Tyre, si Solomon nagpatukod sang panong sang mga barko sa Ezion-geber, nga sa diin ining mga salakyan pangdagat ginatooan nga ginpalarga nga may puro nga mga metal para sa pagbaligyaanay sa mga siyudad sa kilid sang baybay sang Red Sea. Sa dugang sang iya mga pagpatukod sang monyumento sa Jerusalem, lakip ang palace complex kag Templo. Si Solomon nagpatukod liwat kag nagpabakod sang madamong siyudad sa bilog nga duta nga iya gindumala, ginpalibutan sila sang mga pader kag mga ganhaan kag sang kasangkapan sang bodega sang pagkaon agud magsilbi sa iya mga garison sang militar kag pangkomersyo nga trapic. Ang subong nga pangnegosyong building ara sa Megiddo, Hazor, Gezer, Tadmor, Hamath-Zobah, Jerusalem, Beth Horon, kag Baalath. Ginpabakod pa gid ni Solomon ang infantry army nga iya ginpanubli kay David nga may malig-on nga panong sang karwahe, nga nadestino, suno sa manugsaysay nga si Michael Grant, sa "mas ginpabakod pa gid nga salipdanan sang Gezer (ang dulot ni Solomon halin sa mga Egyptian), sa Hazor, kag sa Megiddo." Ang mga kwadra para sa mga kabayo kag mga karwahe sa Megiddo lamang, ang mga pundasyon nga sa diin ginkutkut, ginbadbad halin sa mga ginsaysay paagi sa *The Cambridge Ancient History* nga gintatap "nga ara sa mga 150 ka mga karwahe kag 450 ka mga kabayo." Ginbadbad halin sa Michael Grant. *The History of Ancient Israel* (New York: Charles Scribner's Sons, 1984), 87-88; I. E. S. Edwards, C. J. Gadd, N. G. L., Hammond, E. Sollberger, eds., *The Cambridge Ancient History*, 10 vols. 3d ed. (Cambridge: Cambridge University Press, 1975), vol. 2, part 2, pages 594-95.

malapad nga lugar sang natural nga talan-awon. Ang mga kadutaan sang iya mga asyenda gin-uma nga may maluho nga mga hardin kag lagwerta sang mga kaprutasan. Nagpatanum siya sang mga ubas agud pun-on ang iya bodega sang alak. Nagasuporta siya sang tubig sa iya “plantasyon sang nagatinubo nga mga kahoy” nga may dalayawon nga sistema sang irigasyon.

Ayhan ikaw, kaangay sang madamo nga mga tawo, nagahandum nga biyaan ang imo mapig-ot nga kinabuhi sa siyudad kag makadto sa malapad nga bakanteng kalaparan, maglingkod sa idalum sang imo kaugalingong mga kaprutasan, kag maglantaw sang kalaparon sang imo katamnan. Kon sa bagay, si Solomon sigurado gid may ara sang iya bahin nga magpatawhaytawhay sa katamnan sang kabukiran—apang indi gihapon siya makontento. Gani nagbalhin naman siya sa iban nga mga detalye nga iya ginhunahuna nga magapaayo pa gid sang iya paagi sang pagkinabuhi.

Nagbakal ako sang lalaki kag babayi nga mga ulipon, kag may mga ulipon nga natawo sa akon panimalay. Nagaangkon man ako sang mga panong sang kapispisan kag mga panong sang kahayupan nga mas madamo pa kay sa nauna sa akon sa Jerusalem. (Ang Manugwali 2:7)

Ginpuno ni Solomon ang iya kastilyo sang tanang klase sang mga ulipon kag ang iya duta sang mga baka kag karnero. Siya ang pinakadako nga manugrantso sa sina nga duug. Bisan pa sina, nagpabilin siya nga wala maayawan.

Gin-isip-isip niya, “Basi ginakinahanglan ko konsintihon

ang akon kaugalingon sa mas maluho pa.” Suno sa Ang Manugwali 2:8, si Solomon nagtipon sang madamong mga kantidad sang pilak kag bulawan kag ang “maggad sang mga hari kag mga probinsya”—mutya, alahas, kag ang ibang malaka, katumalagsahon nga mga bililhong butang . . . kaangay sang mga ape kag mga peacock, ayhan! Nag-angkon man siya sang “lalaki kag babayi nga manugkanta”—ang sahi sang sentro sang pagpalingaw sang dumaan nga kalibutan para sa palasyo, nga nagapuno sang kada lawak sang abunansya, kahalamutan nga mga tunog sang mga orkestra kag mga koro. Kag syempre wala niya ginlipatan “ang mga kalingawan sang kalalakin-an.” Ang maayong-pagkadokumento nga harem ni Solomon nagpanghambog sang isa ka libo nga mga babayi (1 Mga Hari 11:3).

Basi nga nalapyo gid sa pagdetalye sining mga pagsaysay sang paglaghap sang kalingawan, si Solomon naglaktod sang tanang kabilogan paagi sa pagsiling, “Niyang nangin dungganon ako kag nagdugang pa gid kay sa tanan nga una sa akon sa Jerusalem. . . . Tanan nga naluyagan sang akon mga mata wala ko gindumili sa ila. Wala ko ginpunggi ang akon tagiposoon sa bisan anong kalingawan” (Ang Manugwali 2:9-10a). Nagakaigo lang ini nga isiling, gintilawan niya ang tanan nga butang. Kag ginlantaw niya sa kon ano man ang pangmadalian lamang nga kawili nga iya nabaton subong “padya para sa tanan ko nga pangabudlay” (Ang Manugwali 2:10b).

Sa sulud sang iya pagsuma sang mga pagpaayaw-ayaw amo ang malip-ot nga saysay, “Ang akon kinaalam nagpabilin man sa akon” (Ang Manugwali 2:9b). Si Solomon nangin isa ka tumalagsahong maalam kag nakatoon man sang tawhanong mga talaksan. Ginpasiguro niya sa aton nga sa kabilogan sining mga pagka-

gastador, ang dulot sang pangkaisipan nga kapasidad kag sang iya kamanggaran sang akademikong kaalam nagpabilin sa iya.

Si Solomon nakaagi sa pagkamangin isa ka masinadyahon pakadto sa grabeng pagpangabudlay. Ang tanan sining mga kalingawan iya gintilawan: alak, mga babayi, kag ang kanta; ang pagkatahum kaayo nga mga balay; ang walay kaparehong mga naagum sa pag-inhinyero; ang pagtipon sang dalakgo kaayo nga pagkabutang kag mga propiyedad. Kag ano bala ang iya konklusyon sa sining tanan? “Ang tanan walay kapuslanan [pagkawalay unod] kag ang tanan paningkasog sa hangin kag wala sang ginansya sa idalum sang adlaw” (Ang Manugwali 2:11*b*). Kay ang tumuluo nga wala sa pagpakig-upod sa Dios, wala sing tipo sang kalingawan ukon sing maagum, bisan kon daw ano ka makalilingaw ini sa sina nga tion, ang bisan kasan-o nga magadul-ong sang tinuud nga kalipay.

Panublion *Ang Manugwali 2:18-23*

Sang ang tanan nga butang nga “ginhandum sang iya mga mata” nagpamatuud nga indi epektibo para sa kalipay, ang pagkataranta sa pagpanglanghap ni Solomon nag-baylo pakadto sa pagbutang sang manunubli, ang isa ka tawo nga magdala sang iya ngalan kag sang iya panublion. Subong nga siya ang amay sang madamong kabataan paagi sa madamo nga mga asawa sa iya harem, nagdesisyon siya nga magpili sang iya koronahan nga prinsiphe kag magtukib sang kalipay sa iya mga nadangatan. Ini nga pangatarungan, bisan pa sina, gulpi nagka-aslum. Nabinagbinag ni Solomon nga, kaangay

sang ginahimo sang madamo nga mga ginikanan, ang indi pagkabakod kag indi mapakut sang kabataan kag ang pagkasimple sang katinuud nga ang mga kabataan indi amo ang remedyo para sa pagkawalay kalipay sang mga may edad. Natak-an sa pagtinguha nga hanason ang huwaran nga manunubli, si Solomon naglantaw sa iya kaugalingong dalagko nga mga natuman nga may bug-os nga pagkadisgusto.

Gindumtan ko ang tanan nga bunga sang akon kinabudlayan nga sa diin akon ginpa-ngabudlayan sa idalum sang adlaw, kay kinahanglan bayaan ko ini sa tawo nga magasunud sa akon. (Ang Manugwali 2:18)

Si Solomon nakatipon sang indi matoohan nga pagkabutang kag gahum, nagpatukod sang tanan sining katingalahang mga monyumento, apang karon gindumtan niya sila tungud kay ang iya panublion panag-iyahon na sang iya nga mga kabataan. Ang nagsunggod nga hari nagmasinulub-on, “Siya magadumala sang tanan nga bunga sang akon kinabudlayan nga sa diin akon ginpangabudlayan paagi sa pagpakita sang pagkamangin-alamon . . . Ini man amo ang kahambugan” (Ang Manugwali 2:19*b*).

Ngaa bala nga si Solomon nabalaka kaayo? Tungud kay “sin-o bala ang nakahibalo kon siya [ang manunubli] mangin isa ka mangin-alamon nga tawo ukon buangbuang?” (Ang Manugwali 2:19*a*). Pananglitan ang iya anak maggowa nga mangin iresponsable, isa ka pildihaan! Kuhaon niya ining katingalahan nga panublion kag gub-on ini pinaagi sa bug-os nga pagkatanga ukon dulaon ini pinaagi sa pagkamataastaason kag

pagkagastador. Kag ang hari sang Israel may maa-yong kabangdanan para magkabalaka. Si Solomon nagsuspetsa nga ang iya anak kag manunubli nga si Rehoboam basi isa ka buangit, kag tama siya. Sa palaabuton nga mga tinuig, ang mga hulag ni Rehoboam subong isa ka hari nagtuytuy sa permanente nga pag-binulagay sang United Kingdom sang Israel.

Si Rehoboam nagsaka sa trono sa pagkamatay ni Solomon (2 Mga Cronica 9:31). Makasalayang gid nga, ang espirituhanong panublion nga nagsugod sa iya lolo nga si David ginsikway ni Rehoboam. Ang iya pagkakulang sang kinaalam kag pagkahamtong nagbilin sa iya sang pagkawalay ikasarang agud kontrolon ang pagkarebelde nga nagsugod pag-indakal sa panahon sang pagdumala ni Solomon. Sang ang pagtilipon sang Israel nag-apela kay Rehoboam sang bulig halin sa manglulupig nga mga palisiya kag pagbuhis (2 Mga Cronica 10:3-4), ang bag-o nga hari namati sa tambag sang ignorante, mataastaasong batan-on nga mga manuglaygay kag ginpabug-at pa gid ang problema.

Kag ginpatumbayaan ni Haring Rehoboam ang paglaygay sang mga tigulang. Kag naghambal siya sa ila suno sa laygay sang batan-on nga mga lalaki, nga nagasiling, “Ang akon amay naghimo sang inyo gota nga mabug-at, apang ako magadugang pa sini; ang akon amay nagdisiplina sa inyo pinaagi sa mga latigo, apang ako *magadisiplina sa inyo* pinaagi sa mga iwi-iwi.” (2 Mga Cronica 10:13-14)

Sang 926 B.C. ang nahiusang monarkiya sang Israel

nahimong duha ka mga katukuran (2 Mga Cronica 10—36). Ang napulo ka mga tribo, nga ginpanguluhan sang ila palaabutong hari nga si Jeroboam, nagbulag sa pagrebelde kag nahimong Naaminhang Ginharian, nga gintawag “Israel” ukon “Ephraim.” Si Rehoboam nagpabilin nga nagdumala sa duha ka mga nabiling mga tribo, ang Judah kag Benjamin, nga sa diin nahimong ang Pabagatnong Ginharian, ukon “Judah.” Ang parehong mga ginharian mga nagkalaguba. Sang 721 B.C. ang nagbiya sa pagtoo nga Naaminhang Ginharian nag-abot sa idalum sang divine nga paghukum, nanging bug-os nga nalupig kag naguba sang pagsalakay sang Assyrian army nga ginpangunahan ni Sargon II (2 Mga Hari 17; Isaias 10:5-6). Pag-agi sang kapin sa isa ka gatus ka mga tinuig, ang propeta nga si Jeremias nagpasidaan sa Pabagatnong Ginharian sang manug-abot nga kalamidad kon siya magpadayon sa amo gihapon nga mga pagsimba sa diosdios nga nagguba sang iya utod sa aminhan. Sa 586 B. C. pagkatapos sang madamong mga tinuig sang espirituhanon kag moral nga pag-us-us, ang Pabagatnong Ginharian nakabatyag man sang grabe kaayo nga pagdisiplina sang Dios sang siya nasakup sang mga kasundalohan ni Nebuchadnezzar kag ang iya mga katawhan ginpangdala sa pagpangbihag sang Babilonia (2 Mga Hari 25; Jeremias 50:17).¹⁸

Bisan pa nga si Solomon wala nabuhi agud makita ang katalagman nga pagadalhon sang iya anak, nabuhi siya sang igo nga kalawigon agud mahibal-an nga wala sing kalipay pinaagi sa kabataan. Sa pagkamatuud iya nasaksihan ang makaguluba nga pagkamataastaason sang iya anak nga si Rehoboam, labaw pa gid sa iya

18. Thieme, *Daniel Chapters One Through Six*. 5-15.

nakit-an ang pagkawalay pulus sang iya mga ginalauman.

Ang depektibong mga ginalauman sang mga ginikanan sigurado nga wala nag-umpisa ukon natapos kay Solomon. Makita naton ini pirni mismo sa atubangan sang aton mga mata: ang mga ginikanan, nga natublag sang ila kaugalingon nga mga kapaslawan, nagapanglaghap sang estado kag kadalag-an pinaagi sa ila mga kabataan; ang iban nga mga ginikanan nagahinuyang sang ila panahon—kag kuwarta—sa pagpaninguha agud dag-on ang mga pagpalangga sang ila mga kabataan; niyan may ara sang mga mabinatyagon nga mga tawo nga nagapanamguhanon nga ang labing masadyahon nga kaagi sa kalibutan amo ang mangin napalibutan sang gagmay nga mga kabataan. Syempre, ang tanan sining pagpanghalughog para sa kalipay pinaagi sa mga kabataan nagatuytuy sa kasulub-an. Ang mga anak nga lalaki kag mga anak nga babayi wala gid pirmi nagasugata sang mga handum kag mga talaksan sang ila mga ginikanan. Subong sang pagkamatuud, kadamoan sang mga ginikanan gulpi makatukib nga subong simbolo sang estado, ang mga kabataan mga indi malauman! Kasan-o lamang bala ang isa ka bata makahimo sang isa ka butang nga katingalahan nga puwede ipanghambog sang iya mga ginikanan sa ila mga abyan, ang bata nagahimo sang pare-parehong makahaladlok nga butang. Dira sina magowa ang simbolo sang estado! Dira sina magolowa ang mga ginalauman!

Indi paghangpa sing lain ang palatukuran diri sini. Ang mga kabataan mga katingalahan kag labing sigurado nga puwede makahatag sang dako kaayo nga kalingawan; apang bisan pa sina, ang mga kabataan indi amo ang makapasalig para sa kalipay. Indi sila ang halili para sa panudlo sang Bibliya kag indi halili para sa pagpakig-upod

sa Dios. Ang mga tawong matuudtuud nga malipayon kag madaugon subong sang mga ginikanan amo atong mga nagaangkon sang kalipay sang wala pa sila nagpanganak sang kabataan kag ang mga nagpadayon sina nga kalipay pagkatapos sina nga panahon nga hilway na sila sa ila mga kabataan. Ikalingaw sang mga ginikanan ang relasyon sa ila mga kabataan kon ang relasyon sa Dios ang ila kinaunahang ulunahon, kon ang Pulong sang Dios sa ila mga kalag nagapamunga sang tunay nga kapasidad para sa gugma nga igo ang kakusog agud batason ang kataason sang kalipayan kag makasulubong unay nga kasakit sa pagpadako sang bata.

Kabiga ang palanan-awon sang bata sa isa ka tion. Pananglit siya matalupangdon nga ang iya mga ginikanan mga nagakinabuhi sa panamguhanon pinaagi sa iya mga madangatan ukon nagadepende sa iya para sa ila kalipay. Ang kabug-aton agud malambot, agud masugata ang mataas nga mga talaksan nga ginahunahuna sa pagkamataastaason sang iya mga ginikanan, nagahimo sang isa ka dako kaayo nga palas-anon. Wala sang bata bisan kasan-o nga dapat mabutang sa sini nga kahimtangan. Ang solo nga dapat pagahandumon sang mga ginikanan para sa ila mga kabataan amo nga pasidunggan nila ang Ginoo, nga sila magtubo pinaagi sa grasya, nga sila makatukib sang solong tinuud nga ginhalinan sang kalipay, nga sa diin ang panudlo sang Bibliya naton-an kag nagamit. Bisn kon sila nagdinalag-on ukon indi pinaagi sa tawhanon nga mga talaksan amo ang indi gid man kaayo importante.

Sa pagkahibalo nga ang inyo kabataan may maayo nga nahimo, ilabi na subong sang nahanungud sa Ginoo, sa wala sing duhaduha makaagum sang isa ka pagkatalupangud sang padya. Sa gihapon, ang tanang

kalingawan nga makuha halin sa pagpadako sang mga kabataan kag ang pagtan-aw sa ila nga nahimong madinalag-on indi makailis para sa imo kaugalingong pagpakig-upod sa Dios. Kon wala Siya, ini parehas lang sang daan nga estorya sang mga ape kag mga peacock—pirmi lang nagapanglaghap sang kalipay apang indi gid matukiban ini.

Si Solomon “bug-os gid nga nawad-an sing paglaum” sang iya kaugalingong sitwasyon kag nakahinumdom sang iya amay nga si David: “Kon may isa ka tawo nga nangabudlay kaupod ang kinaalam, kaalam kag kahanas, niyan nagahatag siya sang iya panublion sa isa ka tawo nga wala nagpangabudlay sa ila. Ini man amo ang kahambugan kag isa ka dako kaayo nga kalautan” (Ang Manugwali 2:20-21). Si David nakahibalo kon paano ipadayon ang iya kalipay—pinaagi sa mapinadayunon nga pagtoon sang Pulong sang Dios kag paggamit sini sa iya kinabuhi. Iya ginbilin ang iya panublion kay Solomon. Kag ano bala ang ginhimo ni Solomon sa iya magrasyahon nga pagpapanubli? Temporaryo nga iya ginsikway ang “kinaalam, kaalam kag kahanas” nga dapat magpugong sang madamo kaayong mga kalisdanan sa iya kinabuhi. Nawad-an sing paglaum agud dalhon ang indi makapaayaw-ayaw nga pagkawalay unod sang bisan sin-ong tawo nga nagaagi sa mga banas nga iya ginpili, si Solomon nagasiling,

Ang iya tanang mga adlaw sang iya bulu-haton amo ang kasakit kag kasulub-on; bisan sa kagab-ihon ang iya hunahuna wala nagapahuway. Ini man amo ang kaham-bugan. (Ang Manugwali 2:23b)

Sa dugang nga si Solomon nagapanglaghap sang kalipay sa materyal nga mga butang kag sa mga katumanan, mas nagadugang ang iya pagkamiserable. Sa dugang nga siya nagahimud-os para sa pagkakontento, mas nagadugang nga siya napun-an sang kasakit kag kasubo.

Pilosopiya *Ang Manugwali 3:1-22*

Gab-i kag adlaw, wala gid sang pahuway ang hunahuna ni Solomon; wala sang paghidait. Ang kalipay kinahanglan nga matukiban sa kon bisan diin man nga duug. Ang hari nagliso sa pilosopiya. Ayhan, siya nagtoo, nga ang pagpangusisa sang isa ka sistema sang madalum nga konsepto puwede makaokupar sang iya nagamuhan nga hunahuna. Ayhan pinaagi sa iya kaugalingong pagka-maalam nahanungud sang pagpangatarungan siya makatukib sang isa ka nagakaigo nga halili para sa pagpakig-upod sa Dios. Pagkatapos nga makaagi na sang mataas nga mga talaksan sang akademikong pagtoon, nagpadulong siya sa masangkad nga kaalam sa pagpanghimo sang isa ka salaysayon sang kinabuhi. Samtang ang iban sang iya pilosopiya naglakip sang makahuluganon nga tawhanong kinaalam, ang tawhanong kinaalam indi amo ang palaagihan pakadto sa pangsulud nga kalipay.

Samtang si Solomon nagpangusisa kag nagpakut-pakut, nakatalupangud siya sang pagkamakahuluganon sang panahon. Nagsugod na siya nga hunahunaon ang kinabuhi suno sa panahon kag gani ginsulat ang aton karon mabasa sa Ang Manugwali 3:1-8. Ang unang bersikulo nagapahayag nga ang tanan nga panghitabo sa kinabuhi nagaabot suno sa orasan sang Dios: “May ara

sang ginsangkap nga panahon para sa tanang butang. Kag may panahon para sa tagsa ka panghitabo sa idalum sang langit” (Ang Manugwali 3:1). Ang Dios naghan-ay gid sang husto kag nagtigana sang panahon subong ang paglakip sang balangaw sang mga kaagi para sa tawo. Ang mga bersikulo 2-8 nagasaysay sang nagkalainlain nga mga panghitabo sang kinabuhi subong isa ka pares sang kalainan.¹⁹

Isa ka panahon agud manganak [agud ma-tawo], kag isa ka panahon agud mapatay;
Isa ka panahon agud magtanum, kag isa ka panahon agud gabuton kon ano ang gintanum.

Isa ka panahon agud magpatay, kag isa ka panahon agud magpaayo;

Isa ka panahon agud mangguba, kag isa ka panahon agud magpatindog.

Isa ka panahon agud maghibi, kag isa ka panahon agud magkadlaw;

Isa ka panahon agud magloto, kag isa ka panahon agud magsaut.

Isa ka panahon agud maghaboy sang mga bato, kag isa ka panahon agud magtipon sang mga bato;

Isa ka panahon agud maghakup, kag isa ka panahon agud likawan ang paghakup.

Isa ka panahon agud manghalughog [magpaningkasog ka lagas], kag isa ka panahon agud pabayaang subong sang nadula;

19. Ang detalyado nga pagtoon sang Ang Manugwali 3, *The Sands of Time*, ginhatag sa audio recordings nga gin-andam na sa [English] nga wala sang bayad subong nga ginpahibalo sa pahina *ii*.

Isa ka panahon agud magtipig [magbantay],
kag isa ka panahon agud maghaboy.
Isa ka panahon agud maggisi, kag isa ka panahon agud magtahi;
Isa ka panahon agud maghipos, kag isa ka panahon agud maghambal.
Isa ka panahon agud maghigugma, kag isa ka panahon agud magdumut;
Isa ka panahon para sa inaway, kag isa ka panahon para sa paghidait. (Ang Manugwali 3:2-8)

Ang kada linya nagapahayag sang duha ka magkabatok nga mga konsepto, ang ikadula nga mga panghambal nagadepende sa nauna. Halimbawa, tungud kay kita natawo, may panahon gid nga mapatay; tungud kay nakatanum kita sang binhi, ang tanum kinahanglan gabuton agud maghatag sang luna para sa isa pa; tungud kay kinahanglan kita mangguba, kinahanglan maghatag man kita panahon agud magtukod.

Sa liwat, ang pagsiyasat ni Solomon nahanungud sang panahon may madamo kaayong praktikal nga kagamitan. Sa Ang Manugwali 3:6b, ang panghambal “isa ka panahon agud magtipig, kag isa ka panahon agud maghaboy” perpekto gid nga nagalarawan sang pagkatinuud nga ang aton pagkabililhon kag mga pamaagi sang pagkinabuhi nagabaylo samtang kita nagatubo sa mas tigulang. Ang mga butang nga sa makaisa gintipigan mga ginpanghaboy na, ang mga tawo sa makaisa nga gindayaw mga nalipatan na, ang mga kabataan sa makaisa nga ginprotektahan sa panimalay ginpagowa na sa kalibutan. Dugang pa, sa likod sang kasami-ginkutlo nga “Isa ka panahon agud maghigugma, kag isa ka panahon agud

magdumut; Isa ka panahon para sa inaway, kag isa ka panahon para sa paghidait” amo ang mga palatukuran sang dako kaayong pungsodnon nga kinaalam (Ang Manugwali 3:8). Tungud kay ginahigugma naton ang aton pungsod, aton ginadumtan ang mga palisiya sang mga kaaway sang aton pungsod. Tungud kay nakaagi kita sang kadalag-an sa gira, nakaagi kita sa isa ka panahon sang paghidait. Kon mapaslawan kita sa paghidait, niyan sa liwat kinahanglan kita magkadto sa gira agud magpakig-away para sa kahilwayan kag kagamhanan sang aton pungsod—agud protektahan halin sa mga kadena sang pagpanglupig.²⁰

Sa wala sang pagduhaduha, si Solomon nakahangup sa pilosopiya nga pamaagi nga may ara sang isa ka panahon para sa tanan nga butang, kag ang iya dako kaayo nga pagkamaalam nakakita sang klaro nga ang kinabuhi nahimo paagi sa madamong mga kaagi kag mga kalainan. Gani ano bala ang nanging sayup? Si Solomon napaslawan maggamit sang panudlo sang Bibliya sa pangsulud nga kalipay sa dako kaayo nga kalainan sang mga kahimtangan sang kinabuhi. Sa “tagsa ka panghitabo sa idalum sang langit” ang isa ka tumuluo puwede nga mangin miserable ukon malipayon (Ang Manugwali 3:1). Ang hilisgutan indi amo ang kon anong ginahimo sang tumuluo—ang hilisgutan amo nga ano bala ang may ara siya sa iya kalag samtang nagahimo sina. Bisan ang mga panahon nagapanawag para sa paghibi ukon sa pagkadlaw, kag ang pagguba sang isa ka daan nga handumanan ukon pagtukod sang isa ka bag-o, para pagloto sa nagtaliwan nga hinigugma ukon ang pagsaut sing masadyahon kaupod sa mga abyan, ang Pulong

20. Thieme, *Freedom through Military Victory* (2003).

sang Dios sa sulud sang kalag amo ina ang nagahatag sang pangsulud nga kalipay, kabakod, kag pagkalinong sa sining tanan.

Ari ang makatilingalang butang, sang si Solomon nahimong hari, siya nagkinabuhi pinaagi sa Pulong sang Dios. Bisan karon, sa tunga sang iya nasayup nga mga panghunahuna, Nahinumduman ni Solomon kon ano ang gintudlo sa iya sang iya amay nga si David sadtong nag-aging madamo nga mga tinuig. Iya ginbaton nga, “Nahibaloan ko nga wala gid sang mas maayo . . . kay sa magsadya [mag-angkon sang pangsulud nga kalipay] kag maghimo sang [divine] nga kaayo tubtub nga nagakinabuhi ang isa ka tawo” (Ang Manugwali 3:12). Nakilala ni Solomon ang pangsulud nga pagka-kontento nga nagahalin sa paggamit sang divine nga kinaalam sa tanan nga kahimtangan. Apang siya nangin grabe ka indi malipayon! Ngaa man? Tungud kay nagbiya siya sa kamatuuran kag nagpadayon ka panghalughog para sa kalipay sa tanang indi tama nga mga duug. Tubtub nga pillion niya ang magbalik sa Pulong sang Dios kag *gamiton* ini sa iya kinabuhi, mangin miserable siya.

Ang tawhanon nga mga pilosipiya amo ang mga baratuhon nga halili kon ipaanggid sa divine nga kamatuuran kag kalipay, apang bisan pa sina indi pa andam si Solomon nga tapuson ining pat-ud nga eksperimento. Ang pagkapaslaw nagapahimo sa iya agud mag-isip-isip sang iban nga mga pilosipiya kag indi matuud nga mga ideya. Subong ang resulta, nagdugang pa gid kalain ang iya pagpangatarungan.

Kay ang dangatan sang mga anak sang mga tawo kag ang dangatan sang mga sapat pareho lang. Subong nga ang isa mapatay

gani mapatay man ang isa pa gid; sa pagkatinuud, sila tanan may ara pareho nga ginhawa kag wala sing kinalabaw ang tawo sa mga sapat, kay ang tanan kahambugan. (Ang Manugwali 3:19)

Ang deklarasyon sa bersikulo 19 indi divine nga palanan-awon kondi isa ka pagpakita sang natuis nga pagpangatarungan ni Solomon. Sa pagkamatuud siya nahimong ebolusyonista. Siya naghimo sang konklusyon nga ang mga tawo “amo gid kondi mga sapat” (Ang Manugwali 3:18) kag sa sina ang tawo kag sapat may kumon nga ginsugoran kag madangatan. Amo ini ang bug-os gid nga sayup. Ang Balaan nga Kasulatan nagapahayag nga ang Dios nagtuga sa ila sang lainlain: ang tawo amo ang isa ka klase sang tinuga kag ang mga sapat lain man (Genesis 1:24-28). Wala gid sang pagsinakot ukon pagtiningub sang duha. Dugang pa, ang tawo pinasahi sa iya pagpanag-iya sang kalag. Ang tawhanon nga kalag, nasakupan sang panghunahuna, kabubut-on, pagkahibalo sa kaugalingon, kag konsyensya, nga amo ang gintuga sang Dios “sa Iya kaugalingon nga kaanggid” kag ginpaangkon sa tawo sa tion sang pagkabun-ag (Genesis 1:27; cf. 2:7).²¹ Sa tanan sang mga tinuga sang Dios, nga nalakip ang mga sapat, wala sing iban pa nga ginsiling nga ginhimo pinaagi sa kaanggid sang Dios.

Sa pagbale-wala sang divine nga kamatuuran kag pagpili para sa isa ka mas labaw ka masinulub-on nga talan-awon, si Solomon nagpadayon sa,

21. Thieme, *Creation, Chaos, and Restoration* (1995), 27-29; *The Origin of Human Life* (1994), 2-7.

Ang tanan nagakadto sa pareho nga duug.
Ang tanan naghalin sa yab-ok kag ang tanan
magbalik sa yab-ok. (Ang Manugwali 3:20).

Amo ini ang kumon nga panghangup sa tunga nila nga amo ang makakita sang mga tawo nga subong lamang sang isa ka mas mataas nga sapat. Si Solomon una gid nga nagsiling, “Ang mga tawo kag mga sapat mga pareho; kita tanan pakadto sa pareho nga duug—pakadto sa lulubngan.” Daw ano ka paghaumhaum lamang kag walay kalauman nga pilosipiya. Ang lulubngan indi amo ang kinaulihi nga katapusan para sa mga tawo. Ang lawasnon nga kamatayon sang tawo amo ang pagkahamulag sang tawhanong kalag, sa diin amo ang matuud-tuud nga tawo, halin sa lawas, sa diin amo ang iya kalibutanon nga tolda (2 Mga Taga-Corinto 5:1-4). Ang mamalatyon nga lawas magakadto sa lulubngan. Ang kalag, bisan pa sina, indi gid mapatay. Ang indi mamalatyon nga kalag magakinabuhi sa walay katubtuban sa bisan diin sining langit ukon impyerno.²²

Karon si Haring Solomon nagkadto halin sa malain padulong sa pinakamalain pinaagi sa pagsawsaw sa agnosticism.

Sin-o bala ang nakahibalo nga ang ginhawa
sang tawo nagasaka paibabaw kag ang
ginhawa sang sapat naga-us paidalum sa
duta? (Ang Manugwali 3:21)

Nagapanilag gihapon sa dangatan sang mga tawo kag mga sapat, nagsugod siya sa pagduhaduha sa kinataa-

22. Thieme, *Dying grace* (2004), 2-8.

sang kamatuuran nga nagalabaw pa sa kaagi sang tawo. Ang kalag bala sang tawo matuud gid nga wala sing kamatayon, ukon ini bala madula lang sa tion sang kamatayon? “Sin-o bala ang nakahibalo?” siya nagpamangkot. Wala na gid siya nakahibalo, kag nagduhaduha na siya sa mga tinoohan nga indi makapamatuud. Ayhan nagakatingala siya nga kon may ara gid bala ukon wala sang Dios. Ang subong ka walay kasigurohan indi amo ang pangisip sang isa ka kontento nga tawo.

Kon ang panudlo sang Bibliya ginbale-wala ukon gintrato sa panalagsa lamang, ang isa ka tumuluo mahimong madutlan sang pagsuhot sang indi matuud nga mga ideya.²³ Amo ini ang posible, sang bisan puwede mahitabo, nga kon ang isa ka tumuluo nga ara sa pagbaliskad nagakahulog sa siguradong mga pilosopiya, puwede nga magauntat siya sang pagtoo sa Dios. Bisin pa gani, ang isa ka tumuluo nga nangin isa ka maduhaduhaon, bisan ang isa ka nakulangan sang pagtoo sa Dios, sa gihapon nga luwas. Sa gihapon nga natawo liwat: “Kay natawo na kamo liwat indi sa binhi nga sa diin madinulunton kondi sa dimadinulunton, *nga amo*, ang pinaagi sa buhi kag nagapabilin nga pulong sang Dios” (1 Pedro 1:23). Sa makaisa nga ang isa ka tawo nagbaton kay Jesu-Kristo subong Manluluwas, indi gid niya madula ang iya kaluwasan, bisan nga ipanghiwala niya ang Dios. Amo ini ang panudlo sang Bibliya nahanungud sang kasigurohan sa walay katapusan.”²⁴

23. Thieme, *The Angelic Conflict* (2012), 86-129; *Reversionism*, 32-33.

24. Ang kaluwasan amo ang ditakus nga dulot sang grasya halin sa Dios. Wala gid sang mahimo ang tumuluo –indi ang sala, kapaslawan, ukon ang pagsikway—ang makapanas sang kon ano ang natuman sang Dios pinaagi sa trabaho ni Kristo didto sa krus. Sa makaisa nga ang isa ka tawo magtoo kay Jesu-Kristo subong Manluluwas, siya “natawo liwat” sa pamilya sang Dios (Juan 1:12; 3:3, 7), sa diin siya may kasigurohan sa walay katapusan. Wala gid sa sining bilog nga kalibutan ukon

“Ang akon Amay, nga naghatag sa *ila* sa Akon, amo ang dako kay sa tanan; kag walay makaagaw sa *ila* sa kamut sang Amay.” (Juan 10:29)

Kon kita indi matutum, Siya nagapabilin nga matutum, kay Siya indi makapanghiwala sang Iya kaugalingon. (2 Timoteo 2:13)

Halin sa agnosticism, ang mga tiko nga pangisip ni Solomon nagpaus-us sa pinakanubo pa gid nga punto—sa pagkatawhanon. Kon ang tawo may bisan ano pa man gid nga kalipay, si Solomon nagdesisyon nga, niyan sigurado gid nga kinahanglan maagum niya ini mismo sa iya kaugalingon.

Kag nakita ko nga wala na gid sang mas maayo pa kay sa sina nga tawo nga dapat mangin malipayon sa iya mga buluhaton, kay ina amo ang iya bahin. Kay sin-o bala ang nakadala sa iya agud makit-an kon ano ang mahitabo sa ulihi niya? (Ang Manugwali 3:22)

Ang pagkatawhanon—isa ka pilosopiya nga estriktong nagadepende sa mga tawhanong nadangatan, rason, kag pangutok—nga nagahatag sang pinakasentro nga importansya sa tawo imbis sa Dios. Ang kalibutanon nga makitawhanon nagatoo nga ang tawo sa iya kaugalingon, hilway sa Dios, makahimo magsulbar sang mga palaligban sang kalibutan sa diin siya nagakinabuhi

sa unahan pa ang makapahamulag sang anak sang Dios halin sa walay katapusan nga relasyon sa Dios nga Amay (Juan 10:28; Mga Taga-Roma 8:38-39). Tan-awa ang Thieme, *Ang Mausikon nga Anak*, 8-10.

kag sa ulihi magpatukod sang tawhanong perpektong duug.²⁵ Sa pagpanghiwala sang grasya sang Dios kag sang divine nga pagpahayag, ang pangisip nga unay sa pagkatawhanon amo ang pagkamataastaason. Ang dakong paninguha agud makaagum sang kinataasang kinaalam kag sang perpektong kalipay pinaagi sa mga paghimulat sang may katubtuban nga tawo amo ang nagapakadto sa kapaslawan.

Si Solomon, subong isa ka natawo na liwat nga tumuluo, nakadiseno agud pun-on ang iya kalag sang panudlo sang Bibliya. Wala sing tawhanon nga pilosopiya, wala sang pangbilog-kalibutang bulong, wala sing detalye sa kinabuhi ang puwede mahimong nagakaigo nga halili para sa isa ka relasyon sa Ginoo.

Kuwarta *Ang Manugwali 5:10—6:2*

Sa pagdugang sang pilosopiya sa iya listahan sang mga kapaslawan, si Solomon nagbalhin pakadto sa kuwarta—mangita sang kuwarta, maggasto sang kuwarta, mangita sang mas madamo pa nga kuwarta! Tan-awon ta kon ano bala ang nahitabo.

Siya nga amo ang nagahigugma sang kuwarta indi magaayawan sang kuwarta, ni siya nga amo ang nagahigugma sang kabugana sa *sinang* patubas. Ini man amo ang kahambugan. (Ang Manugwali 5:10)

25. Thieme, *The Angelic Conflict*, 96-101.

Ang kuwarta wala nagdala kay Solomon sang kalipay, tungud kay ang 'makagagahum nga dolyar' sa kaugalingon sini indi makadala sa kay bisan sin-o sang kalipay. "Siya nga amo ang nagahigugma sang kuwarta" nagatumod sa tawo nga nagbaliskad sang iya mga ulunahon kag nagbutang sang mas madamong dakong pagtalupangud sa kuwarta kay sa Dios. Ini nga tawo, indi gid maayawan sang pagkabutang nga iya maangkon, nagahimud-os agud makatipon sang mas madamo kag mas madamo pa gid sa pagpanghalughog para sa kasigurohan kag kakomportable. Ang wala sang kapasidad halin sa Pulong sang Dios sa sulud sang kalag, ang iya mga ginansya magadala lamang sang hapaw kag pangmadalian nga kalipay nga sa madali na lang gid nga tion matupa pakadto sa pagkapaslaw nga kalisdanan kag, liwat sa makaisa, ang pagkawalay unod. Padayon siya sa pagpaningkasog sa mas dalagko nga pagkabutang kag mas dako pa gid, nga mas maayong mga butang; apang kon maangkon na niya sila, sa gihapon siya wala naayawan kag indi malipayon.

Sa kabaliskaran, ang tumuluo nga may kapasidad halin sa panudlo sang Bibliya may ara abilidad agud matuurong pakamahalon kag ikalingaw ang mga benipisyo sang kuwarta. Ang iya pagkamatutum sa pagtoon sang Pulong nagahatag sa iya sang kabakod kag pagka-kontento sang kalag indi ang pagdepende sa iya materyal nga mga ginapanag-iya.

Ang sunud nga bersikulo nagasaysay sang mga limitasyon sang pagkolekta sang bililhon nga mga butang. Ibutang ta abi nga may ara ka sang isa ka libo sini, lima ka gatus sina, kag isa ka gatus sang iban pa nga butang.

Kon ang maayo nga mga butang nagadu-

gang, ang mga nagakonsumo sa ila nagadugang. Gani ano bala ang nakabentaha sa ila mga tag-iyu luwas sang pagtan-aw? (Ang Manugwali 5:11)

Ano bala ang imo mahimo sa sining tanan nga “maayong mga butang”? Mahimo ka makatan-aw sa ila, kag indi ang mas madamo nga iban pa. Basi nga may ara ka sang isa ka libo sang malaka nga mga selyo sa koreyo. Sa panalagsa magatindog ka kag dayawon ang imo koleksyon, niyan ano bala ang imo ginahimo? Natak-an ka na, kag nagsugod ka sa pagkatingala kon ano na bala ka dako nga kuwarta ang imo nakolekta. Dason nangolekta ka sang iban pa nga butang, kag sang iban pa nga butang, kag nagpadayon pa gid. May ara sing sigurado nga pagkamadasigon kag pagkapagsik nga nagaabot sa pag-angkon sining bililhon nga mga butang apang bisan pa sina, sa makaisa nga ara na sila sa imo, tan-awon mo na lamang sila. Kag sigurado gid, sa madali ukon madugay madula nila ang ila kasidlak.

Natak-an sa pagtan-aw sa iya mga koleksyon kag nakulangan gihapon sang isa ka pagbatyag nahanungud sang pangsulud nga pagka-kontento, si Solomon nag-antos sang pagkaindi-makatulog. Iya ginahangup sa bersikulo 12 ang kabatok sang iya makalolooy nga sitwasyon.

Ang tulog sang nagapangabudlay nga tawo amo ang makapahamuut, bisan kon siya nagakaon sang gamay ukon madamo. Apang ang busog nga tiyan sang manggaranon nga tawo wala nagatugot sa iya nga makatulog. (Ang Manugwali 5:12)

Isa ka gab-i sina si Solomon naglakat-lakat. Sanglit nga ang iya nagauswag nga negosyo sang pagpangpa-tukod nagakinahanglan sang isa ka panong sang manugpa-ngabudlay sa madamo ka mga linibo, basi nga nagakabalaka siya nahanungud sang kuwarta—nagkabalaka nahanungud sang mga gastohanan, sang mga ginansya, sa pagpadayon sang mga tinawo, kag sang kon ano-ano pa—bisan pa sang iya mas labaw sa nagakaigo nga pagkabutang. Sa walay kasarang sa pagtulog, naglagaw-lagaw siya sa kampo sa diin nag-istar ang iya mga trabahante. Sang nag-agi siya mabatian niya sila nga nagahuragok. Ini nga mga tawo may ara sang gamay lang ukon wala gid, basi kon isa ka ilisan nga bayo kag sang nagakaigong pagkaon sa sunud nga kan-anay; apang didto sila mga, nagatinulog sang pagkalinong, samtang siya, si Solomon, ang pinakamanggaranon nga tawo sa kalibutan, walay kapahuwayan sa paglakat-lakat sa kadutaan.

Ang tawo nga may mensahe nagapundo dira sa punto pinaagi sa pagpatalupangud sang pag-agi lang sang pagkanatural sang materyal nga pagkabutang.

May ara isa ka grabe kaayo ka malaut sa *diin* akon nakit-an sa idalum sang adlaw: mga manggad nga gintago sang ila tag-iya sa iya kasamaran. Kon ato nga mga manggad nagkaradula pinaagi sa isa ka malain nga pamuhunan kag kon siya may anak nga isa ka lalaki, niyan wala na gid sang isuporta sa iya. Subong nga nag-abot siya nga hubo halin sa tiyan sang iya iloy, gani man siya magabalik subong sang iya pag-abot. Wala gid siya sang madala halin sa bunga sang iya

kinabudlayan nga puwede niya makarga sa iya kamut. (Ang Manugwali 5:13-15)

Kon ikaw nakatukib sang imo kaugalingon nga nagaisip gihapon nga gusto mo mangin manggaranon kaangay kay Solomon, isip-isipa liwat! Ang materyal nga mga ginapanag-iyahan puwedeng mahapos lang gid kuhaon ukon madula sa bisan anong tion. Kag kon ikaw mapatay, ang bisan anong umalagi nga pagkabutang nga imo ginpanag-iya amo ang indi gid importante. Ang solo nga ginapanag-iyahan nga imo madala kaupod mo sa langit amo ang espirituhanon—ang panudlo sang Bibliya nga nakatago sa sulud sang imo kalag.

Sa ano pa gid bala nga pamaagi naton mahibaloan nga ang kuwarta indi makapasalig sang kalipay. Sa makaisa pamati kay Solomon:

Isa ka tawo nga ginhatagan sang Dios sang mga manggad kag pagkabutang kag dungog agud nga ang iya kalag wala gid sang kakulangan sang tanan nga iya ginahandum, apang wala siya paghatagi sang Dios sang gahum agud magkaon sang halin sa ila, kondi ang isa ka dumuluong amo ang nagakalingaw sa ila. Amo ini ang kahambugan kag ang grabe kaayo nga kasakit. (Ang Manugwali 6:2)

Ang “grabe kaayo nga kasakit” amo ang mga ulcer. Daw ano ka makasulubo nga talan-awon ang ginalaragway sini nga bersikulo! Samtang nagalingkod si Solomon sa lingkoran sang dungog sa iya hulut sang kalan-an, nagatan-aw siya sa kalabaon sang lamisa—tatlo ka gatus

ka mga bisita sa isa ka kilid, tatlo ka gatus ka mga bisita sa pihak nga kilid. Lingaw gid sila sa pagkaon, ang pâté de foie gras, vichyssoise, crêpes suzette, filet mignon—ang tanan sina amo ang manamit gid sa nasakupan sang pagpangluto. Sa bilog nga gab-i nagabantay siya sa ila nga nagakaon sang pinagustohanay gid bulus-bulos ang kada putahi, samtang siya naglingkod sa ulohan sang lamesa kaupod ang gamay lang nga pagkaon nga biskwit kag gatas. Ang tawo nga may pagkabutang nga indi malarawan amo ang ginpagamay pakadto sa mga ulcer, mga biskwit, kag gatas. “Nag-isip ka bala nga ang kuwarta makahimo sa akon nga magmalipayon?” Nagapamangkot si Solomon. “Ini amo ang indi makapalingaw sa akon. Mga ginatus ka mga estranghero ang nagalingkod sa akon lamesa nga nagaralamon sang akon mataas nga kalidad nga putahi samtang ako, ang manggaranon nga tawo, indi malingaw sang isa ka momho lamang!”

Reputasyon *Ang Manugwali 7:1-23*

Madamo ang mga nakatipon sang pagkabutang nga sa kadugayan nangin okupado sa pagpauswag sang kaugalingon. Indi makakilibot, nga si Solomon nagdesisyon nga nagakinahanglan siya makaagum sang reputasyon, agud makabaton sang pag-uyon sang iya isigkatawo kag madugangan pa gid ang iya kadungganon kag tawhanong estado. Kon ang tagsa ka tawo nag-uyon sa iya, nagdayaw sa iya, nag-ulointo sa iya, sigurado gid nga magmalipayon siya. Iya ginkombensi ang iya kaugalingon.

Ang maayong ngalan mas maayo kay sa maayong panghaplas. (Ang Manugwali 7:1a)

Ano bala ang buut silingon sini? Kon sa bagay, ang maayong mga panghaplas sa dumaan nga kalibutan amo ang mga bililhong mga butang. Sa isa ka panahon sang ang pagpaligo sang limpyo nga tubig ukon sang bisan ano pa gid nga tubig indi nangin isa ka kinaandan nga kakomportable, ang paglimpyo sa nagapanimaho sang tam-is nga panghaplas nagapamatuud sang makabibihag nga pirilian. Ang labing hamot nga mga lana, nga ginhimo halin sa malahalón nga mga sangkap nga ginbakal halin sa layo nga mga duug, kasami nga mga limitado para sa manggaranon kaayo. Ang mga tawo nga may igo nga pagkabutang agud maggamit sining katumalagsahon nga mga pahamot nahimong medyo makabibihag sa kadamoan sang katilingban, subong sang sobra nga ang ila kabantugan amo ang ginasiling nga nakaprodukto sang isa ka linya sang mga sumulunod nga matinguhaon kaayo agud ikalingaw ang kapinasahi nga alimyon. Ang maayong reputasyon, pinaagi sa talaksan ni Solomon, amo ang mas maayo pa kay sa sinang mga panghaplas.

Sa sini si Solomon nagadugang nga agud mapatay nga madinalag-on mas maayo gid nga matawo nga indi madinalag-on.

Kag ang adlaw sang kamatayon sang *isa ka tawo* mas maayo pa kay sa adlaw sang pagkabun-ag sang isa ka tawo. (Ang Manugwali 7:1b)

Sa laing mga pamulong, walay sapayan sang imo mga kahimtangan sa tion sang pagkabun-ag, ang mamatay kaupod ang mga pagtahod kag mga dungog amo ang isa ka tanda sang maayo nga kinabuhi. Suno sa sining tawhanon nga pagpangatarungan, ang tagsa ka tawo

dapat gid magtrabaho agud makabilin sang nagapadayon, dalayawon nga panublion agud nga ang tanan magahunahuna sing maayo sa iya kon siya mapatay.

Basi nga si Solomon naghatag sang kuwarta sa talagahon nga mga katukuran sang pagbulig, nagpaligon sang pundo sang kuwarta sa pipila ka kilala kaayo nga mga eskwelahan, kag nagbutang sang mga plake nga nabutangan sang iya ngalan. Apang kon ang ginahimo nga isa ka ngalan para sa iya kaugalingon wala nagaprodukto sang kalipay nga iya ginhandum, nagsugod siya sa pagbaylo sang iya linya sang pangisip. Madumduman niya ang mga pagsidlak sang panudlo sang Bibliya nga gintudlo sa iya sadtong dugay na kaayo sang iya amay. Ano bala ka maayo ang isa ka reputasyon kaupod ang iban nga mga tawo, siya nagpamalandong, kon wala ka sang reputasyon kaupod ang Dios? Ang adlaw sang kamatayon amo ang indi mas maayo kay sa adlaw sang pagkabun-ag kon ikaw mapatay subong isa ka ditumuluo kag magakadto sa impiyerno. Ano bala ang maayo sa isa ka reputasyon sa impiyerno?

Sa tunga sang iya pag-isip-isip, nagsugod siya nga “pagahunahunaon ang ginbuhat sang Dios” (Ang Manugwali 7:13a). Ano bala ang ginbuhat sang Dios? Ang grasya! Si Solomon, nga sa madamong mga tinuig nangin matutum sa paghiwat sang mga ritwal sang Daan nga Katipan nga naglarawan sang persona kag ginhimo sang Miseyas, nagsugod sa paghinumdum sang grasya sang Dios didto sa indi nangin takus nga katawhan.²⁶ Para sa tanan nga mga tumuluo, ang Dios sang grasya perpekto nga nagasangkap para sa tagsa ka bahin sang kinabuhi. Sa kaluwasan, ang Dios ang nagatuman sang

26. Thieme, *The Blood of Christ* (2002), 12-21; *The Unfailing Love of God*, 19-24.

tanang pagbuhat pinaagi sa paghalili nga pagsakripisyo ni Kristo, agud nga “ang bisan sin-o nga magtoo sa Iya indi mapatay, kondi may kinabuhi nga walay katapusan” (Juan 3:16).²⁷ Sa sulud sang panahon, ang tumuluo nagabaton sang tanan nga butang nga iya kinahanglanon agud magkinabuhi sa isa ka kinabuhing may dako kaayong paghidait kag kasadya kag pakamaayo. Sa pagkawalay katapusan, ang Dios nagahimo nga posible “sang panublion nga dimadinulunton, kag walay dagta, kag wala nagakadula, natigana sa langit para sa imo” (1 Pedro 1:4, KJV). Agud nga “pagahunahunaon ang ginbuhat sang Dios” amo ang magdumdum sa mga kasangkapan sang Iya plano sang grasya—ang isa ka perpekto nga plano halin sa perpekto nga Dios.

Ang bersikulo 20 nagapahayag sang gamay kaayo nga mas tadlong nga pangisip halin kay Solomon nga: “Sa pagkamatuud, wala sing isa ka matarong nga tawo sa kalibutan nga *nagapadayon* nga nagahimo sang maayo kag amo ang wala nagapakasala” (Ang Manugwali 7:20). Si Solomon nakahangup sang pagkamalinlangon sang katawhan. Gani ngaa bala nga magaunong gid siya sang iya panahon agud maglagas-lagas sang pagkilala kag pag-uyon halin sa diperpektong mga tawo? Pagkatapos sang tanan, ang solo nga reputasyon nga importante amo ang reputasyon sang tumuluo kaupod sa Dios.

Sa pagpaninguha agud maghimohimo sang isa ka reputasyon luwas sa Dios kag sa iya perpekto nga plano, si Solomon nakalambot sa lain pa gid nga saradong dalan. Liwat sa makaisa ang kalipay naglikaw sa iya.

27. Sa karon nga Panahon sang Simbahan, ang mga tumuluo nagatan-aw pabalik didto sa krus; ang mga tumuluo sa panahon sang Daan nga Katipan nagtan-aw sa unahan pakadto sa krus. Ang kaluwasan nangin ara pirmi kag pirmi gid gin-andam sa taga sa sakup sang katawhan pinaagi sa pagtoo kay Jesu-Kristo (1 Pedro 3:18a).

Pahinayhinay nga nag-umpisa siya sa pag-intyende sang kabuangan sang iya pagpanghalughog, apang indi pa gid igo agud biyaan ang iya pagkataranta sa pagpangita. Bisan pa sang nagakabungkag nga panudlo sang Bibliya nga nagagolowa liwat sa iya panumduman, ang iya pangisip sobrang nagumon na sa tawhanong palananawon para siya magbaylo sang iya pagginawi.

Natilawan ko ang tanan sini nga may kinaalam [ang kamatuuran sa panudlo sang Bibliya], *kag* nagsiling ako, “Magmangin-alamon ako,” apang ini nangin malayo sa akon [indi pa siya sarang makagamit sang panudlo sang Bibliya sa iya kaagi]. (Ang Manugwali 7:23)

Pakighilawas *Ang Manugwali 7:26-29*

Ang guwapong hari nga nagapanghalughog para sa kalipay sa tanang sayup nga mga duug sigurado gid nga indi makalipat sang babayi. Natural nga, sa iya makabibihag nga personalidad kag sa indi matupungan nga pagkabutang, si Solomon halin sa tanang panggowa nga mga dagway amo ang labing halandumon nga tawo sa kalibutan. Sa pipila ka punto nagsugod siya sa pagkolekta sang mga babayi, nga nagabiyahe sa bilog nga Israel kag sa unahan pa agud magtukib kag magangkon sang labing makabibihag kag katumalagsahon nga mga babayi para sa iya harem. Kon sa diin man siya makakita sang matahum nga mga babayi, siya magsiling, “gusto ko siya,” kag siya mangin iya! Ang numero sa iya harem sa kadugayan nagdamo sa isa ka libo ka mga babayi: “pito ka gatus nga mga asawa, mga prinsesa,

kag tatlo ka gatus nga mga puyopuyo [kabit]" (1 Mga Hari 11:3).

Sa hayag nga pagsalikway sang mga kasugoan sang Ginoo, nagkuha pa man gani siya sang tagaluwas nga mga asawa, nga nagalakip sang mga Moabnon, mga Amonhon, mga Edomnon, mga Sidonhon, kag mga Hethanon nga mga babayi" (1 Mga Hari 11:1). Si Solomon "nanghawid dayon sa sini sa paghigugma [sa pakighilawas nga pagrelasyon]" bisan pa sang diritsong divine nga sugo nga indi "magsimpon sa ila . . . kay sila sigurado nga magapatalang sang inyo tagiposoon sa pagsunud sa ila mga diosdios" (1 Mga Hari 11:2). Ang pagpanghalughog ni Solomon para sa kalipay paagi sa pagpanakop sa pakighilawas kag sa pakighilawas sa kay bisan sin-o nga nagpalunod sa iya sa bag-ong pagpakanubo. Subong sang ginsiling nga daan sang Ginoo, "ang iya mga asawa nagpatalang sang iya tagiposoon sa pagsunud sa laing mga diosdios" kag si Solomon nagsugod sa pagsunud sa ila ditumuluo nga relihiyosong mga ginahimo (1 Mga Hari 11:4-5). Sa pagbiya sa isa ka tinuud nga Dios, nagtugyan siya sa pag-idolo kag pagsimba sa butig nga mga diosdios.

Sa ano nga pamaagi bala sa kadugayan nag-untat ang pagpangbabayi ni Solomon? Ang grabe kaayo ka babaidor bala sang bilog nga panahon, ang tawo nga madamo sang napanakop, ang manugbuyo sang madamong babayi, makatukib gid bala sang bisan ano lang nga kalipay? Siguradong indi!

Kag natukib ko nga mas mapait pa sa kama-tayon ang babayi nga ang tagiposoon mga siod kag mga pukot, nga ang mga kamut mga kadena [ang pangdaya, mapanag-iyahong ba-

bayi]. Ang isa nga amo ang nagapahamuut sa Dios makapalagyo halin sa iya, apang ang makasasala madakop niya. (Ang Manugwali 7:26).

Ang nakit-an ni Solomon ang kapaitan lamang. Ang isa ka libo ka mga babayi sa sulud sang palasyo tanan mga nagapinanglimbong agud mangin numero uno, gina-manibra ang hari kaupod ang “mga siod kag mga pukot,” nagatinabidtabid sa iya kaangay sang mga kadena. Ang tawo nga ang kalag puno sang panudlo sang Bibliya makahimo maglikaw sa pagsiod sang subong nga pag-ulointo kag pagpangdaya sang mga babayi, apang si Solomon—mataastaason, masinungguron, pirmi lang nagagowa sa pagpakig-upod sa Dios—nadakpan gid sa tanang panahon.

Ang pakighilawas gindisenyo sang Dios subong ang pagpahayag sang paghiusa sa tunga sang isa ka bana kag isa ka asawa sa pagminyo (Genesis 2:24; Mga Taga-Efeso 5:31). Agud nga madawit sa pakighilawas sa indi bana ukon asawa ukon sa pakighilawas sang wala pa makasal amo ang pagguba sang putling kaayo nga nagahimo sang pakighilawas sa kaminyoon nga dalayawon. Tungud sang iya pagpangluya, tungud kay sobra siya nga naayawan sang iya kaugalingong mga handum nga supak sa balaod nga pakighilawas, nadula ni Solomon ang iya panghangup sang responsibilidad kag sang tunay nga gugma nga ginakinahanglan para sa isa ka tinuud, nga relasyon sang kalag kaupod ang isa ka babayi. Ang pakighilawas sa kay bisan sin-o nagpangguba sang iya ikasarang para sa gugma kag kalipay. Ginakabig sang kadamoan subong ang pinakabantugang babaidor sang iya panahon, siya sa pagkamatuud isa sa pinakauna

sa listahan nga napaslawan sa gugma. Nagpanghalughog siya sa tanan nga duug para sa isa ka babayi nga magpaayaw sa iya apang ginsaysay nga nangin miserable, “Nagapanglaghap gihapon ako apang wala nakakita” (Ang Manugwali 7:28).

ANG PAGKABAWI NI SOLOMON

Sa pagpinangita sang mga ape kag mga peacock sang kinabuhi, si Solomon ara sa nagapadayon nga pagkau-nudnong tumuluo nga nagapanglaghap sang nagapangimbaw nga kalipay kag wala nakatukib sang katumanan. Sa pagkatinuud, ang malain nga mga desisyon nga iya nahimo sa sining sobra kaayo nga pagkataranta sa pagpangita nagpagrabe lamang kaayo sang iya pagkadmali. Pinaagi sa iya kaugalingon nga mga desisyon, gindawit niya ang iya kaugalingon sa sala kag kalautan kag nag-antos sa mga sangputanan sang iya kaugalingong-sugyot nga kalisdanan.²⁸

Isa sina ka adlaw nakamata siya sa pagkamatuud nga ang katigulangan sang edad nag-abot na sa iya. Iya naintyendihan kaupod ang kakibot nga ang iya pagkabatan-on wala lamang nadula, kondi nasayang. Karon isa na siya ka miserableng tigulang nga tawo! Nangin ulihi na bala kaayo? Ang iya bala sitwasyon nangin walay paglaum?

Kay ang bisan sin-o ang nagsimpon sa tanang buhi, may ara sang paglaum; sigurado gid nga ang isa ka buhi nga ido mas maayo

28. Thieme, *Ang Pag-antos sang Kristohanon* (2018), 18-22.

pa kay sa patay nga liyon. (Ang Manugwali 9:4)

Sa diin may ara kinabuhi, may ara sang paglaum. Kutub nga si Solomon buhi gihapon, ang Dios may ara plano kag katuyoan para sa iya kinabuhi.²⁹ Bisan pa nga si Solomon napaslawan, ang plano sang Dios amo gid ang pirmi mas dako kay sa bisan anong sala ukon kapaslawan sang tawo.

Kay ang isa ka tumuluo nga ara sa gowa sang pakig-upod, ang plano sang Dios nagapanawag para sa isa ka butang kag isa ka butang lamang: ang hanas nga pamaagi sang pagpanumbalik. Sa gilayon nga paghingalan ukon pagsambit sang iya mga sala sa Dios nga Amay, ang tumuluo ginpatawad sang iya mga sala, ginlimpyohan halin sa tanang sayup nga ginhimo, kag ginbalik sa pagpakig-upod sa Dios (Mga Salmo 51:1-4; 1 Juan 1:9).

Sa ulihi sang iya mga tinuig si Solomon sigurado gid nga nagpanumbalik kag nagbalik sa pagpakig-upod sa Dios. Liwat sa makaisa nga nakabawi sang kusog pinaagi sa Pulong sang Dios sa iya kalag kag wala na gid naglamutak sa pagkaunudnon, nasarangan niya ang makabawi halin sa espirituhanong pagsikway kag pagkabaliskad. Bisan pa nga nagsayang siya sang madamong panahon sa pagpangita sang huwad nga kalipay, iya liwat natukiban ang tinuud nga pangsulud nga kalipay sang siya nahanas liwat sa plano sang Dios.

29. Thieme, *Ang Plano sang Dios*.

ANG MENSAHE PARA SA BATAN-ON

Nakabawi na sang pagkaespirituhanon apang nagabatyag pa gihapon sang mga nagasakit sa iya gulang na nga mga bukog, si Solomon nagsugod sa paghinumdum sa kinaiyahan sang kabatan-on. Nagadala siya sang isa ka mensahe sang kinaalam kag kaagi sa mas batan-on nga kaliwatan.

Magsadya [magtoon sang Pulong sang Dios], batan-on nga lalaki, sa panahon sang imo pagkapamatan-on [samtang bata ka pa], kag tugoti ang imo tagiposoon nga mahamuut [dalha ang pangsulud nga kalipay sa sulud sang imo kalag] sa sulud sang mga adlaw sang pagkapamatan-on nga pagkalalaki. . . . Pahalina ang pag-inugtas [kaugalingong-sugyot nga kalisdanan] sa inyo tagiposoon [kalag]³⁰ kag isikway ang kasakit [pagkaunud-non] halin sa imo lawas [pinaagi sa pagpanumbalik], tungud kay ang pagkapamatan-on kag ang pagkabaskog sang kinabuhi dalidali lang gid [malip-ot]. (Ang Manugwali 11:9-10)

Ang batan-on nga mga tawo, sa kadamoan nga bahin, may gawi nga mag-isip sa gilayon. May lingaw bala ako karon? Nagabaton bala ako sang pag-uyon? Nagakuha

30. Ang pulong “tagiposoon” sa Bibliya, halin sa Ebreyo (*leb*) kag ang Griyego (*kardia*), kasami nga kadamoang nagatumod sa sinang bahin sang panghunahuna sang kalag nga gintawag ang “tuo nga burubilog,” ang duug para sa pag-isip sang divine nga palanan-awon (1 Samuel 16:7; Mga Hulubaton 23:7). Tan-awa ang Thieme, *Makagalahum nga Panghunahuna*, Dugang sa Basahon B.

bala ako sang pinakamaayo halin sa kinabuhi *karon mismo*? Ang pagkabatan-on amo man inang lintang nga labing ginaupod sa kalipay kag kalingawan, kabakod kag kapagsik. Ang batan-on nga mga tawo sa “pagkabaskog sang kinabuhi” kasami nga nagatukod sang butig nga pagsalig. Nagaisip sila nga sila mga indi sarang gub-on! Hayag kag indi madutlan sang bala, nga may gamay nga kabalaka para sa palaabuton, ginapadayon nila ang tagsa nga pagkaganyat kag handum.

Sa panahon sang ila mga tinuig sang kinamaayo kag maayong panglawas, kadamoan sang batan-on nga mga tawo nagahunahuna na nga daan nga ang magbatyag sang maayo amo ang isa ka ordinaryo nga pamaagi sang pagkinabuhi. Dason magmata sila sa isa ka adlaw kag maintyendiha nila nga nagakatigulang na sila. May ara na sila mga sakit-sakit kag mga kasakit, indi na nila mahimo ang mga butang nga sa makaisa ila ginbale-wala, kag nagsugod na sila ka batyag sang ila pagkamamalatyon. Pagkatapos sang walay kapuslanan kag binuang nga pagkabatan-on, bug-os sila nga indi andam para sa sining ulihing lintang sang kinabuhi. Ang ila edad nangin wala gid sang iban kondi isa ka masakit kaayo nga pahinumdom sang pagkanubo sang kinabuhi.

Ang kinaiya sang mensahe ni Solomon amo ini: Kon imo ihinuyang ang imo pagkabatan-ong mga tinuig sa pagkataranta sa pagpanghalughog para sa kalipay kag nagapabaya agud ipadayon ang relasyon sa Dios, ang imo pagtigulang mangin miserable. Ang labing indi makapahamuut nga mga tawo nga makit-an amo ang nagatigulang nga mga natawo-liwat nga mga tumuluo nga wala gid nakatoon sang panudlo sang Bibliya, nga nagapadayong mga unudnon, kag ang mga nagaantos sa kaugalingong-sugyot nga kalisdanan, ang divine nga disiplina, ukon

bisan sa pagpakasala tubtub sa kamatayon.³¹ Ang dagway sang kasidlak sang pagkabatan-on wala na didto agud magtabon sang ila nalibog nga pangisip kag indi kalahamut-ang kinaugali. Ang ila mareklamo, pagkalabuton, kag iban pang mga sala sa hunahuna kag sa panghambal sa karon nangin hubo, nga nagapakita sang ila tinuud nga kinaugali. Bisan pa sang madamong mga tinuig kag mga kahigayonan sa likod nila, wala gid sila sang kinaalam nga itanyag. Wala sila sang kalipay, walay paghidait, walay gahum. Apang bisan pa sina, puwede sila, mangin sobra ka mahinatagon subong sa pagladlad sang pandong sang kadulum sa ila ginsakupan, ginbiyaan sila nga ginlikawan sang iban kag masinulub-on.

Sa wala *ka* pa mahimong amo sini nga klase sang tawo, pamati sa kon ano ang isiling ni Solomon:

Hinumduma man [sa bisan diin nga duug ka] ang imo Manunuga sa mga adlaw sang imo pagkabatan-on, sa wala pa ang malaut nga mga adlaw [sang isa ka miserableng katigulangon sang edad] mag-abot kag ang mga tinuig magpalapit nga magasiling ka, “wala ako sang kawili sa ila.” (Ang Manugwali 12:1)

Ang Manunuga amo si Jesu-Kristo, ang ikaduha nga persona sang Tatlo ka mga Persona sa Isa ka Dios

31. Ang pagpakasala tubtub sa kamatayon amo ang pinakadakong divine nga disiplinina sa nagabaliskad nga tumuluo, nga ang iya lawasnon nga kamatayon mahimong masakit kaayo kag makahaladlok nga bahin sang kinabuhi, bug-os nga wala sang grasya sa himalatyon. Ang tumuluo nga ara sa pagpakasala tubtub sa kamatayon magahinuyang sang pagkawalay katapusan sa langit, apang ang iya espesyal nga mga pakamaayo kag mga padya, nga gintigana para sa walay katapusang kahimtangan, magapabilin nga nakadeposito subong isa ka handumanan sa nadula nga kahigayonan. Tan-awa ang Thieme, *Dying Grace*, 21-23.

(Mga Salmo 102:25; Mga Taga-Colosas 1:16; Mga Hebreo 1:10).³² Sa tininuud, si Solomon nagasiling sa imo, “Hinumduma karon si Jesu-Kristo!” Paano mo bala hinumdumon si Jesu-Kristo?

Una sa tanan, kon ikaw isa ka ditumuluo, ini naga-kahulugan nga magsalig kay Kristo para sa kaluwasan. “Kag wala gid sang kaluwasan sa kay bisan sin-ong iban pa; kay wala sang iban nga ngalan sa idalum sang langit nga ginhatag sa tunga sang mga tawo, nga pinaagi sa diin kinahanglan kita maluwas” (Mga Binuhatan 4:12). Kon gusto mo maghinuyang sang pagkawalay katapusan kaupod sa Dios, kinahanglan ka magtoo kay Jesu-Kristo *karon*. “Yari karon, karon amo ‘ANG PUWEDE BATONON NGA PANAHO,’ yari karon, karon amo ‘ANG ADLAW SANG KALUWASAN’” (2 Mga Taga-Corinto 6:2b). si Jesus nagsiling, “Ako ang dalan, kag ang kamatuuran, kag ang kinabuhi; wala sang nagaabot sa Amay, kondi pinaagi sa Akon” (Juan 14:6b).

Ikaduha, kon ikaw nakapahayag na sang pagtoo lamang sa kay Kristo lamang, ginahinumdom mo Siya pinaagi sa mapinadayunon nga pagtoon kag paggamit sang Pulong sang Dios. Samtang nagaagum ka sang divine nga kinaalam, maton-an mo nga pakamahalon kon sin-o kag kon ano bala si Kristo.³³ Padayon ka nga ginapahinumduman nga si Jesu-Kristo indi lamang amo ang ginhalinan sang tanang tinuga kondi amo man ang ginhalinan sang imo kaluwasan, sang imo pangsulud nga kalipay, sang imo kauswagan, kag sang tanan nga butang nga bililhon sa imo kinabuhi.

Samtang ikaw nagauswag sa panghangup kay Gino-

32. Thieme, *Creation, Chaos, and Restoration*, 7-8; *Ang Tatlo ka mga Persona sa Isa ka Dios* (2014), 46-54.

33. Thieme, *Ang Pagkamatindug-anon sang Kristohanon* (2002), 216-28.

ong Jesu-Kristo (2 Pedro 3:18), ang imo gugma para sa Iya nagatubo. Imo ginasentro ang imo pagtalupangud sa kada tion sa Iya. Nangin sako ka kaupod sa Iya subong Iya panghunahuna, ang “hunahuna ni Kristo,” nagapanalupsop sa imo panghunahuna (1 Mga Taga-Corinto 2:16).³⁴ Sanglit ang Ginoo amo ang sentro sang pagtalupangud sang imo kinabuhi, nag-untat ka sang pagdepende sa mga tawo ukon sa mga kahimtangan para sa gugma, kalipay, ukon kasigurohan (Nehemias 8:10*b*). Sa pagsunud kay Kristo, makatukib ka sang tinuud nga kalipay—magapakig-ambit ka sang Iya kalipay. Ang pagkanalikupan ni Kristo sa panahon sang imo pagkabatan-on—sa tinuud, sa panahon sang “imo mga adlaw sang batan-ong pagkamakusog”—nagaandam sa imo para sa mga hangkat nga gin-updan sang edad sang katigulangan. Nagapadayon sang isa ka dalaya-wong pangsulud nga kalipay sa imo ulihing mga tinuig, magapanag-iya ka sang labing dalayawon kaayo nga pagpangalagad sa Ginoo. Magakinabuhi ka subong sang isa ka tinuud nga aristocrat sang pagka-Kristohanon, bisan kon ang imo edad sang katigulangan amo ang ginhinuyang sa minahan sang asin sang Siberia ukon maglingaw-lingaw sa tunga sang mga lily sa bungyod sang pabagatnon sang California.

Sa pihak nga bahin, kon sa bisan ano man nga panahon nga nalipatan mo ang ginhalinan sang imo mga pakamaayo pinaagi sa indi pagsentro sang imo mga mata kay Jesu-Kristo kag sa Iya Pulong kag nasaylo sa mga detalye sang kinabuhi, mangin wala ka sang kalipay. Bisan kon daw sa ano pa ka makarilingaw abi lang ang imo mga kahimtangan, makatukib ka sang “walay kawili sa ila” (Ang Manugwali 12:1).

34. Thieme, *Freedom through Military Victory*, 76-78.

ANG SALAYSAY SANG HARI SA EDAD SANG KATIGULANGON

Sa Ang Manugwali 12:3, si Solomon nagasugod sa isa ka makatalanhaga nga paglarawan sang iya mga kaluyahon subong isa ka tigulang nga tawo.

Sa adlaw [sang edad sang katigulangon] nga ang mga manugbantay sang balay magkurog, kag ang makusog nga mga tawo magduko [magyukbo sang ila mga kaugalingon], ang mga nagagaling wala nagahulag tungud kay pipila na lang sila, kag ang mga nagatamwa sa mga bintana hurapon na. (Ang Manugwali 12:3)

Ang “manugbantay sang balay” isa ka pagpaanggid para sa mga kamut, nagakurog kag nagauiyog nga wala gintuyo, samtang ang pamulong “makusog nga mga tawo” nagapresentar sang mga batiis, nga nagtiko kag naabtan sang kaluyahon. Imo mahanduraw ang talan-awon sa palasyo ni Solomon. Isa ka makapahamuut nga, mainit nga aga, si Solomon nagbangon halin sa katre agud masukamod lamang sa salog. Nagkaraluya na ang iya mga tuhod. Sa nagakulurog nga mga batiis nagtindog siya liwat. Pagkatapos sang iya mahinalungon nga pagkadto sa pamahawan nga lamesa, iya natukiban nga indi na niya puwede ipamuyong ang iya mga kamut. Ang harianong kape nagakaula na didto sa iya bayo. Wala na sang steak para sa pamahaw, isa lang ka malasadong itlog tungud kay “ang manuggaling [mga ngipon] . . . pipila na lang.” Agud himoon ang mga butang sang mas grabe pa, halos indi niya na makita ang iya pagkaon sa pamahawan nga lamesa

tungud kay “ang mga nagatamwa sa mga bintana [ang mga mata] hurapon na.”

Kita tanan magaatubang sini—ang tanan magatigulang. Ang natural nga edad sang katigulangon amo ang indi gid kahadlokan kag sa pagkamatuud puwede nga mangin ang pinakamaayo nga panahon sang kinabuhi. Ang panudlo sang Bibliya nagahimo sang tanan nga kalainan. Sang si Solomon nakalambot sa pag-intyende, nga bisan kon may mga nagakulurog na sa imo, bisan kon ang imo mga tuhod indi na mahulag ukon ang imo mga tiil nagkaraluya na ukon ang imo mga ngipon nagkaratangtang na, ang imo pangsulud nga kalipay puwede magbatas sang bisan anong lawasnon nga balatian. Ang paglaragway nagapadayon,

Kag ang mga ganhaan sa dalan mga sarado
[ginsarado] (Ang Manugwali 12:4a)

“Ang dalan” nagatumod sa pangkatilingbang kinabuhi. Kon ang mga ganhaan mga sarado dira sa dalan, ang isa ka tawo nawad-an na gid sang pakig-angot sa iban pa sa sining kalibutan. Amo ini ang kasami nga tinuud sa mga tawo nga ara na sa edad sang katigulangon nalimitahan tungud sang balatian, pagpabaya, ukon sang balabag, ukon simple tungud kay naglawig sila sa ila kaliwatan. Napain halin sa kinaandan sang kinabuhi, wala na sila nalingaw sang normal nga kada adlaw nga relasyon upod sa iban nga mga tawo. Bisan kon ini daw sa trahedya nga pamation, ang kamanggaran sang panudlo sang Bibliya puwede kag makahimo magsagubang. Ang edaran nga tumuluo nagamata nga nagaisahanon sa kada adlaw puwede magmasaligon nga ang Dios wala nagpabaya sa iya, kay ang “Iya mga kalooy wala nagauntat. Bag-o

sila kada aga; Dako ang Imo pagkamatutum” (Mga Panalambiton 3:22*b*-23). Ang Dios matutum sa pagkuha sang panghitabo sa diin ang mga katawhayan sang kinabuhi wala na, kag ang tumuluo nga nagapahuway sa Iya mga saad nagakinabuhi sa isa ka kahimtangan sang pangsulud nga kusog kag kalinong.

Ang mabinalaybayon nga paglarawan ni Solomon sang edad sang katigulangan nagapadayon agud ipahayag ang pipila ka dugang nga mga kinaugalian sang nagaedad nga lawas.

Kag ang kagahod sang galingan maghinay [ang sistema sang panunaw dimaayo ang pag-obra], kag ang isa magatindog sa pag-huni sang pispis [ang pagkadimakatulog, makabugtaw sa gamay lang kaayo nga gahod], kag ang tanang mga anak nga babayi sang ambahanon magakanta sang mahinay [ang pagkabungol]. Dugang pa, ang mga tawo magakahadlok sang isa ka mataas nga duug kag sang mga makakugmat sa karsada [kahadlok sa pagbiyahe]; ang mga almond nga kahoy nagapamulak, ang tibakla nagaguyod sang iya kaugalingon pakadto sa unahan [ang pagkadula sang lawasnong kusog], kag ang caperberry indi na epektibo [pagkadula sang mahilawasnong handum]. (Ang Manugwali 12:4*b*-5*a*)

Ang pagkadimatunawan, mga pobyas, pagkadimakatulog, pagkadula sang kusog—klaro nga, ang pag-abante sang mga tinuig puwede makadala sang madamong klase sang mga pagkainutil. Apang bisan pa sina ini mga indi

walay paglaum nga mga balatian! Ini mga hangkat nga gindisenyo agud ipahayag ang pasensya, pagtoo, kag pagkamalig-on sang isa ka kalag nga naandam pinaagi sa mapinadayunon nga pagtoon sang panudlo sang Bibliya. Kay sa subong nga tumuluo, ang edad sang katigulangan nagapahublas sang lawas sang pagkamakabibihag sini agud mahatagan sang dakong pagtalupangud ang katahum sang kalag. Bisan kon ano man ang mga kahuyang nga gindala sang mga tinuig mga natabonan sang pangsulud nga pagka-kontento nga nagapapagsik sang iya kalag. Ang iya kinabuhi nahimong isa ka dalagko kaayong panghaylo samtang iya ginapahayag sa iban ang pagkanagakaigo nga kasangkapan sang grasya sang Dios.

Apang bisan pa sina, ang tigulang nga pumuluyo ginalaragway paagi sa isa ka maako-akohon nga pag-panghalughog para sa kalipay magapakita sang walay katahum sang kalag. Kon wala ang pangsulud nga mga kamangaran sang Pulong sang Dios, ang iya edad sang katigulangan puwedeng mahapos mapeste sang mga kahadlok kag sang mga kapaslawan. Iya matukiban nga ang iya 'mga ape kag mga peacock' mabaylohan sang kapaitan kag ang iya kinabuhi ara sa kahimtangan sang kasulub-an.

Sa Ang Manugwali 12:5b-7, ang pagpaanggid-anggid ni Solomon nabaylohan sang hilisgutan nahanungud sang lawasnon nga kamatayon. Bisan pa nga ang Dios pirmi nakahibalo kon kasan-o mapatay ang kada isa sa aton, wala gid sang isa sa aton ang nakahibalo kon kasan-o ang pagkamamalatyon magahatag sang dalan pakadto sa pagkadimamalatyon. Ang kinabuhi nakabitay sa isa ka manipis kaayo nga hilo nga puwede mabugto sa bisan ano man nga tion. Si Solomon nagasiling sa aton nga kada

adlaw nga aton ginakinabuhi amo ang isa pa gid ka tikang pakadto sa aton kaugalingon nga siguradong kamatayon.

Kay ang tawo nagapakadto sa iya walay katapusan nga puluy-an [kamatayon] samtang ang mga nagalalaw nagaralagaw sa karsada. *Hinumduma Siya* [Dios] sang wala pa mautod [mabugto] ang lubid [ang hilo sang kinabuhi] nga pilak kag mabuka ang bulawan nga yahong, ang pitsel sang bubon maboong kag ang ariring sang tangke maboong. (Ang Manugwali 12:5b-6)

Ang “bulawan nga yahong” sa besikulo 6 nagatumod sa isa ka klase sang dumaan nga lampara nga nahimo halin sa isa ka daw-yahong nga suludlan kag sang pabilo. Ang lana ginbubu sa yahong kag nagapasaka pinaagi sa pabilo agud makahimo sang siga para sa suga. Ining damaan nga lampara amo ang isa ka laragway sang imo kalawigon sang kinabuhi; ang pagka-ubos sang lana sini amo ang paanggid-anggid sa imo nga kamatayon. Basi pa lang maubos ang lana sining imo lampara sa tama nga panahon ukon amat-amat magtagas sang hinay, ukon ang yahong basi mabunggo. Bisan kon sa diin man nga pamaagi, ang siga sa kadugayan mapalong.

Agud mahangpan ang ulihing duha ka mga paglaragway sa sini nga bersikulo, maintyendihan nga sa dumaan nga kalibutan may ara duha ka mga palaligban nga puwede magpugong sang isa ka tawo sa pagsag-ob sang tubig sa bubon: ang bakyas nga pitsil nagabunggo-bunggo sa kilid sang bubon, ukon ang indi maayo nga pagkahimo sang ariring sang bubon kag sang sistema sang muton. Ang pitsil nga ara sa kalat nga nagasaka

kag panaog sa bubon nagalarawan sang pag-ilig sang dugo; ang ariring nga nagakontrol sang paghulag sang pitsil nagapresentar sang tinuud nga maskulo sang tagiposoon. Ang mga paglaragway nagasaysay sang duha ka masangkad nga mga categorya sang kamatayon tungud sang balatian sa tagiposoon: ang pakaboong sang pitsil nangahulugan sang pagkaguba sang kritikal nga iliganan kag ang mangin resulta nga pagkauntat sang pag-ilig sang dugo; ang indi maayo nga pagkahimo sang ariring nagakahulugan sang pagbagsak mismo sang tagiposoon sa kaugalingon sini. Sa laing mga pamulong, ang nadugmok nga pitsil amo ang pagpaanggid-anggid sa kamatayon pinaagi sa hemorrhage, samtang ang naguba nga ariring sa bubon nagalaragway sang kamatayon pinaagi sa cardiac arrest.

Bisan kon sa ano man nga pamaagi ang aton pagbiya halin sa sini nga kinabuhi, ang lawasnon nga kamatayon nagakinahanglan sang pagkahamulag sang dimateryal halin sa materyal.

Niyan ang yab-ok [ang materyal nga lawas] magabalik sa duta subong nga amo siya anay, kag ang espiritu [dimateryal nga kalag kag espiritu] magabalik sa Dios nga amo ang naghatag sini. (Ang Manugwali 12:7)

Kon ang isa ka tawo mapatay, ang matuud nga tawo, ang kalag, wala na nagaokupar sang lawas; ang unudnong lawas nga nabilin amo ang isa lamang ka bakante nga balay. Walay sapayan kon paano ka detalyado kaayo ang pagdumala ukon pagseremonya sa bangkay, ini madunot padulong sa mga kemikal kag magabalik “didto sa duta . . . Kay ikaw amo ang yab-ok, Kag sa yab-ok

ikaw magabalik” (Genesis 3:19b). Pagkatapos mapatay ang isa ka tumuluo, ang iya kalag kag espiritu magbalik sa Manunuga, kay Ginoong Jesu-Kristo (1 Mga Taga-Tesalonica 5:23).³⁵

Sa bersikulo 8, si Solomon nagapahayag para sa ulihi nga panahon sang iya mensahe sang pagkawalay pulus sang isa ka sayup nga pagdumala sang kinabuhi.

“Kahambugan sang mga kahambugan,” nagasing ang Preacher [ang tawo nga may mensahe], “ang tanan amo ang kahambugan pagkawalay unod!” (Ang Manugwali 12:8)

Ang pulong “tanan” nalikupan sang tagsa ka tion sang panahon nga ginhinuyang sang tumuluo sa gowa sang pagpakig-upod sa Dios, nangin okupado sang kaugalingon, nga nagalagas sang tawhanong mga natuman, pagkabutang, gahum, himaya, ukon kalipay nga nahamulag sa plano sang Dios. Bisan pa kon daw ano ka damo ang mga detalye sang kinabuhi ang maagum, kon wala sing panudlo sang Bibliya nga natanum sa kalag, ang kinabuhi wala gid sang kahulugan. Ang tinuud nga kalipay indi gid makit-an.

ANG KONKLUSYON SA DIVINE NGA PALANAN-AWON

Ang matinahuron nga deklarasyon sang pagkawalay unod sang kinabuhi, ang pagpahayag sang pagkawalay unod sang tawo nga sa karon amo ang nahimong ang

35. Thieme, *Ang Pagkamatinud-anon sang Dios*, 147.

bantog nga tema sang Ang Manugwali, indi amo ang kinatapusan sang pagpamatuud ni Solomon. Sa idalum sang divine nga pagpapagsik sang Dios Balaan Espiritu, siya “naghunahuna, nagpinanghalughog kag naghan-ay” sang tanang panudlo sang Bibliya sa iya kalag kag nagsulat sang Libro sang Mga Hulubaton (Ang Manugwali 12:9). Siya “nagpinangita agud . . . makasulat sang mga pulong sang kamatuuran sang tama,” kag nahimo siya nga isa ka manughambal sang panudlo sang Bibliya—nga nagapaambit sang iya divine nga kinaalam sa iban agud nga sila indi na magaliwat sang iya mga sayup (Ang Manugwali 12:10). Sang nakatoon sa mabudlay nga pamaagi nga ang isa ka tawo indi gid makatukib sang kalipay pinaagi sa pagpanglaghap sang kalipay, ang tawo nga may mensahe karon nagahimo sang grabe kaayo ka klaro kon diin ang tinuud nga kahulugan kag pagka-kontento sang kinabuhi nagapuyo.

Ang konklusyon, sang ang tanan nabatian na, *amo ang*: kahadloki [respetoha] ang Dios kag tipigan ang Iya mga sugo, tungud kay ini *magamit sa* tagsa ka tawo. (Ang Manugwali 12:13)

Ikinabuhi ang imo kabuhi sa sulud sang plano sang Dios. Amo ini ang konklusyon sang bilog nga sitwasyon. “Kahadloki ang Dios” nagatumod sang imo respeto, pagtahod, makatilingalang kahadlok padulong sa Dios, isa ka pagsabat sang paghigugma nga nangin resulta halin sa pagkilala sa Dios kag ang nasilsilan sang Iya Pulong. “Tipigan ang Iya mga sugo” nagakahulugan sang pagtugyan sa Iya kabubut-on kag mga mando pinaagi sa

pagkilala sang Iya awtoridad kag pagpamuno.³⁶ Pangitaa Siya, sunda ang Iya kabubut-on—subong isa ka resulta, *ang kalipay ang mangita sa imo*. Si Solomon nagalanog sining mapinadayunong palatukuran sa Libro sang Mga Hulubaton.

Siya nga nagahatag sang pagtalupangud sa
pulong makatukib sang maayo,
Kag bulahan [malipayon] siya nga nagasalig
sa GINOO. (Mga Hulubaton 16:20)

Ang mga tumuluo nga nagakinabuhi sa Pulong, pada-
yon nga nagasalig sa gahum kag kinaalam sang Ginoo,
nagapauswag sinang dalayawon kaayong pangsulud
nga paghidait, pagka-kontento, kag kabakod nga nakilala
subong ang pagpakig-ambit sa kalipay sang Dios. Sila
nagapakita sa kalibutan nga si Jesu-Kristo kag ang Iya
Pulong amo gid ang nagahimo sang kalainan—indi ang
mga detalye sang kinabuhi, indi ang mga kitid nga alagyan
sa diin ang mga tawo nagapanglaghap sang kalipay.

PANGSULUD NGA KALIPAY KAG WALAY KATAPUSANG MGA PADYA

Ang kinatapusang bersikulo sa Ang Manugwali amo
ang nagdugmok sang mga limitasyon sang umalagi nga
kinabuhi kag nagdumala liwat sang aton pagtalupangud
padulong sa pagkawalay katapusan. Kaupod sa tinutuyo
sang Dios sa aton mga kinabuhi diri sa kalibutan nga
malig-ong natukod, kita karon mga nahangkat kaupod

36. Thieme, *Diosnon nga Pagtuytuy* (2015), 3-9.

sa kasigurohan nga ang aton karon nga kahimtangan sang pangsulud nga kalipay may mga sangputanan bisan pagkatapos sang aton kamatayon.

Kay ang Dios magadala sang tagsa ka binuhatan [produkto] sa hukmanan [pagpangusisa sang mga binuhatan sang tumuluo], sang tanan nga butang sa diin amo ang nakatago [ang panghunahuna], kon ini maayo ukon malaut. (Ang Manugwali 12:14)

Diri sini si Solomon nagapahayag nga ang tanan nga mga tumuluo magaatubang sang isa ka palaabutong pagpangusisa sa atubangan sang Dios.³⁷ Ang makakulurog nga pagkatinuud sang sini nga pahayag makapakibot sa aton sa paghunahuna nahanungud sang aton kaugalingong mga kinabuhi: Ang aton bala panahon diri sa kalibutan nahinuyang sa pagpakig-upod sa Dios, nga nagasunud sang Iya plano, nagahunahuna sang Iya Pulong, nagapakig-ambit sang Iya kalipay? Ukon nagapadayon kita sang aton kaugalingong mga banas pinaagi sa pagkawalay pulus nga pagpanglaghap sang pagkaespirituhanon, kalipay, ukon sang pipila ka porma sang kadalag-an nga nahamulag sa Dios?

Kon ang aton kinaunahan nga ulunahon sa kinabuhi amo ang panudlo sang Bibliya, ang pangsulud nga kalipay nga aton maagum diri sa kalibutan mangin pamuhunan sa bisan mas sobra ka abunansya nga mga manggad

37. Ang mga tumuluo sa Panahon sang Simbahan pagausisaon pagkatapos sang Pagsabnit sa lingkaran sang hukmanan ni Kristo (2 Mga Taga-Corinto 5:10). Ang mga tumuluo sang Daan nga Katipan kag ang mga martir sang tribulation magaatubang sang isa ka parehong pagpangusisa sa Ikaduhang Pagkari (Lucas 11:31a). Tan-awa ang Thieme, *Ang Pagkamatitud-anon sang Dios*, 147-52.

sa pagkawalay katapusan, nga mas labaw pa sa normal nga mga pakamaayo sa langit.³⁸ Ang nadugang sa aton kahimtangan sang hingpit nga pagkaperpekto kag kalipay amo ang walay katapusang mga dekorasyon kag mga corona sang dungog, pinasahi nga mga talagsahong katungud, langitnong mga pagkabutang, kag madamong pagkadalagko kaayong mga padya (Mga Taga-Efeso 2:7; 2 Timoteo 4:7-8; Santiago 1:12; Bugna 22:12-14).

Sa katapusan, si Solomon, ang pinakamangin-alamon sang dumaan nga mga hari, nakatoon sa paglantaw sang iya kalibutanong mga manggad, gahum, kag himaya sa kasanag sang pagkawalay katapusan. Sa amo man, ang tumuluo nga nagakinabuhi pinaagi sa Pulong puwedeng matuuron nga malingaw sang iya umalagi nga mga pakamaayo, sa tanang panahon masaligong nagahulat sang iya tumalagsahong mga pakamaayo sang walay katapusang kahimtangan.

ISA KA HANDUMANAN KAY SOLOMON

Bisan pa nga ang sa autobiography nga salaysay ni Solomon, ang mabinalaybayon nga mga ilustrasyon, kag ang mangin-alamong mga pagpasidaan kag mga konklusyon wala nagakinahanglan sang pagpadako, ang isa ka siguradong makasaysayang sugilanon sang kawatay sa militar daw sa isa ka nagakasibo nga saludo sa panublion sang Hudiyong hari. Ang estorya sang walay unod nga panit nga bag ara sa panghitabo sang Romanhon nga pagpanakop sa Corinto, Greece, 146 B.C. Ibutang sa imo hunahuna nga ang dumaan nga

38. Ibid., 152-62.

Roma, para sa tanan sang sa politika kag kusog sang militar sini, may gamay nga paghatag sang bili para sa mahandurawong mga arte, samtang ang kultura sang Greece sa sina nga kapanahonan nangin manggaranon sa literatura, drama, iskultura pagpanglaragway, kag sang mataas nga kahalamut-ang pamatyagan sa tunga sang Griyegong mga tawo. Si Polybius, ang isa ka pangunang manunulat sang kasaysayan sadto nga panahon, naga-sulat sang pagbale-wala sang Romanhong army para sa mas pinakamaayong pagguba sang pagkabilihon sang kadaugan: “Ang mga kasundalohan wala gid nag-amlig sang mga binuhat sang arte kag sang ginpakabalaan nga mga estatwa. Akon nakita pinaagi sa akon kaugalingong mga mata ang mga laragway nga ginpanghaboy sa duta kag ang mga kasundalohan nagahampang sang dais didto sa ila.”³⁹

Suno sa indi mapahanungud nga saysay, samtang ang Romanhong tropa nagapangrekisa sa palasyo sang Corinto, ang isa ka gamay nga bag nga nahimo sa pula nga panit nakapabihag sa mata sang isa ka sundalo. Iya ginpulot ang bag, nalipay sa iya natukiban, dason naintyendihan nga may ara sang isa ka butang sa sulud. Ang nakatago sa sulud sang nakapilopilo nga panit amo ang malahalang kinolekta nga bililhong mga esmeralda, mga rubi, kag iban pa nga mga bililhong mga alahas. Apang bisan pa sina, ini nga sundalo nagtan-aw pa gid sang makaisa sa sini nga mga bato kag ginwas-ag sa salog sang palasyo. Nakapuntirya lamang sa matahum nga pula nga bag, siya nagsinggit, “Tan-awa kon ano ang akon nakit-an, ang labing matahum nga butang sa Corinto!

39. Ginbadbad halin sa Polybius, *The Histories of Polybius*, 2 vols., trans. Evelyn S. Shuckburgh (London: Macmillan, 1889), 2:537.

Ini nga bag magadala sang kasadya sa akon pamilya para sa sunud nga mga kaliwatan!” Nagabatyag kaangay sang pinakamapalad nga tawo sa Romanhong army, ang sundalo nagdalagan pagowa sa palasyo, nagasipit sang walay unod nga bag, ginbiyaan ang mga manggad sang mga alahas nga bato nga nagalinapta sa salog didto sa iya likod.

Ayhan ikaw, kaangay sang Romanhong sundalo sang Corinto, wala sang pamatyag sang tinuud nga bili. Ayhan ikaw nagapalapit sa kinabuhi kaupod sang ginakaptang walay bili nga bag. Kon ang imo kalipay nagadepende sa mga detalye sang kinabuhi, kon ginahandum mo sila labaw sa bisan anong iban pa nga butang ukon nagalagas sa ila tubtub sa pagsikway sang panudlo sang Bibliya, ang imo mga talaksan sang pamatasan butig. Ginatugotan mo ang tinuud nga mga talaksan sang pamatasan sang kinabuhi nga magpabilin sa salog sang palasyo sang imo negatibo nga kabubut-on.

Ang solo nga pamaagi agud ikalingaw ang mga detalye sang kinabuhi—bisan kon sila materyal nga mga butang, pangkatilingbang kinabuhi, kalingawan, pagkabutang, ukon kadaugan—amo ang magpanag-iyang sang Pulong sang Dios nga nauna sa imo timbangan sang talaksan sang pamatasan. Wala na gid sang mas importante! Ang Dios nagsangkap sang tanan mo nga kinahanglanon agud makapakig-ambit sang Iya kalipay karon kag sa walay katubtuban. Talupangda ang pagpasidaan sang Ang Manugwali, likawi ang binuang nga pagpangita sang gamhanang mga ape kag makabibihag nga balahibo sang mga peacock sang kinabuhi, kag mangapyot sing maligon sa plano sang Dios. Bisan kon diin man ang mga kahimtangan sang kinabuhi magadala sa imo, puwede ka makaangkon sang matawhay nga panghunahuna sang

pangsulud nga kasadya, paghidait, kag gahum sa tanan nga mga panahon. Kaupod sang kaugalingong kalipay sang Dios nga nagapuno sang imo kalag, matuman mo ang divine nga mando sang sobra ka magrasyahon nga ginhatag sa tanan nga mga tumuluo.

Magkasadya sa Ginoo pirmi; sa liwat ako magasiling, magkasadya! (Mga Taga-Filipos 4:4)

ANG PANUDLO SANG BIBLIYA NAHANUNGUD SANG KALIPAY

I. Kabilogan nga Pagpaathag

- A. Ang kalipay ginpaathag pinaagi sa *Webster's Third New International Dictionary* subong “ang isa ka kahimtangan sang kaayohan nga ginalaragway pinaagi sa pinaanggid nga kaligon, pinaagi sa makagalalum nga mauyonong balatyagon nga nagabaylobaylo sa pagka-maayo halin sa kakontento lang pakadto sa nagakagrabe nga kasadya sa pagkinabuhi kag pinaagi sa isa ka natural nga handum para sa pagpadayon sini; isa ka makalilingaw ukon makasaladya nga kaagi. . . . Ang kalipay amo ang kabilogan nga pamulong nga nagapain-tyende sang kasadyahan sang ukon makalilingaw nga pagpaayaw-ayaw sa kaayohan, ang siguridad ukon katumanan sang mga handum.”
- B. Ang kasami nga pang-inoino nahanungud sang

kalipay nagasentro palibot sa mabinyatyon nga pagpapagsik nga ginkuha halin sa makapahamuut nga kaagi kag sang “katumanan sang mga handum.” Ang mga tawo kasami nga nagakabig sang mabentaha nga palibot, kinaugalingong kadalag-an kag pagkakilala, mahinangpanon nga mga relasyon, kag ang kabilogan nga pagkawala sang kalisdanan subong amo ang ginakinahanglan para sa pag-agum sang kahimtangan sang kalipay. Namarkahan sang “pinaanggid nga pagkalig-on,” ini nga kalipay nadugay lamang tubtub nga ang makapahamuut nga mga kahimtangan nagapabilin.

II. Ang Bibliyanhong Palanan-awon nahanungud sang Kalipay

- A. Ang tunay nga kalipay indi amo ang mabinyatyon nga pagpapagsik kondi ang isa ka pamaagi sang pangisip nga naporma halin sa kamatuuran sa sulud sang kalag. Samtang ang subong nga kamatuuran nagakambyo sang pagkamataastaason sa pagpaubus, didto nagaresulta sang kalig-on sang hunahuna, ang panghunahuna sang pagka-kontento, ang pamatyag sang dungog kag pagtamod para sa kinabuhi, kag sang kahilwayan halin sa kahadlok kag kahangawa, bisan ara sa idalum sang kabug-aton. Ini nga mga kinaugalian ginsaylo pakadto sa panghunahuna nahanungud sang kalipay subong sang ginsaysay sa Balaan nga Kasulatan.
- B. Ang Dios nagasangkap sang mga kamatuuran para sa tunay nga kalipay sa duha ka mga

kategorya: ang mga kasugoan sang divine nga katukuran, para sa tanan nga katawhan, kag ang panudlo sang Bibliya, para sa espirituhanon nga pagtubo sang tumuluo ni Jesu-Kristo.⁴⁰

1. Ang parehong tumuluo kag ditumuluo naglig-on sa kamatuuran sang divine nga katukuran puwede makaagi sang tunay nga kalipay sa isa ka limitado nga basihan.
2. Ang tumuluo nga nahanas sa espirituhanong mga kamatuuran sa Pulong sang Dios puwede makaangkon sang kinataasang tunay nga kalipay. Ining pinakadakong kalipay amo ang maagum pinaagi sa mapinadayunong pagpuyo sa plano sang grasya sang Dios, nga nagapahimulus sang gahum sang Dios Balaan Espiritu kag nagaaplikar sang nahangpan nga panudlo sang Bibliya sa kinabuhi.

III. Ang Kalipay sang Dios

- A. Ang Dios ara permanente sa kahimtangan sang perpekto nga kalipay (Mga Taga-Roma 1:25b). Ang kaugalingong kalipay sang Dios nagalarawan sang Iya kinaiya kag busa nakabase lamang sa kon sin-o kag ano ang Dios. Sanglit nga ang Dios walay katapusan kag

40. Ang divine nga katukuran nasakupan sang mga palatukuran sang awtoridad, moralidad, mga palatukuran sang pamatasan, kag ang kadumalahan sang kasugoan nga ginsugo sang Dios para sa kapadayonan, kalig-on, proteksyon, kag ang pagpadayon sang katawhan, sa parehong mga tumuluo kag mga ditumulo, sa bilog nga kasaysayan sang tawo. Ini nga mga kasugoan nagapalig-on sang umalagi nga awtoridad nga nagaprotekta sang determinasyon, pagkapribado, pagkabutang, kag tawhanong kinabuhi—ang pangunang sangkap sang tawhanong kahalilwayan (Mga Taga-Roma 13:1-7). Ang pundasyon sang divine nga katukuran nakasandig sa Kasugoan ni Moises, ilabi na ang Napulo ka mga Sugo kag ang balaod para sa pumuluyo nga ginlaktod nga mga sinulat nga libro I kag III (Exodo 20:1-17; 21:1-24:11). Tan-awa ang Thieme, *Freedom through Military Victory*, 4-6.

walay pagbaylo kag nagaangkon sang hingpit nga pagkamatarong, ang Iya kalipay amo ang pagkaindi-matapos, pagkawalay pagbaylo, kag perpekto sa kinaiyahan.

- B. Ang kalipay sang Dios indi gid malus-aw ukon sa bisan anong pamaagi mahangkat ukon maguba. Indi gid Siya masub-an, mapaslawan, ukon walay kakontentohan. Indi man ang kapaslawan sang mga anghel ukon sang tawo ni ang ila pagpamalibad sa Dios kag sang Iya kasangkapan makahatag sang pagkawalay kalipay sa Iya.
 - C. Ang Dios amo ang ginhalinan sang tinuud nga kalipay (Mga Salmo 43:4a). Sadtong nag-agi nga walay ginsuguran, ang Dios nagdisenyo sang isa ka plano sang grasya sa diin puwede Siya makapaambit sang Iya perpektong kalipay sa tawo sa sulud sang panahon. Ini mangin posible pinaagi sa pagkatawo liwat sang tawo kag magasunud ang pag-inoino sang panudlo sang Bibliya (Habakuk 3:18; Mateo 4:4; Juan 17:17; cf. 13:17; Santiago 1:25).
- IV. Ang Tatlo ka mga Kategoriya sang Kalipay para sa Tawo
- A. Walay Ginaapinang kalipay—Walay Ginaapinang K
 - 1. Ang walay ginaapinang kalipay (walay ginaapinan K) ginapanag-iya sang tawo nga nagaangkon sang pagpaubus nga naghalin sa mga kasuguan sang divine nga katukuran. Ang pagsunud sa mga kasuguan sang katukuran nagatugot sang tawo agud maghulag labaw pa sa pangunang moralidad

pakadto sa duug sang tawhanong dungog kag pagkamatinud-anon. Ang disiplina sa kaugalingon, kinaugalingong responsibilidad, kaisog, pagtahod, para sa awtoridad, paghi-gugma sa banwa, kag iban pa nga putling mga kaayong kahanas sa katukuran naga-kilala sang tawo nga may ara sing walay ginaapinan nga kalipay.

2. Ang walay ginaapinang K, bisan pa kon tunay, amo ang isa ka limitado, umalagi nga kalipay nga nagadepende lamang sa putling kaayo sang isa ka tawo kag ang pagpadayon sang mga palatukuran sang katukuran sa sulud sang iya palibot.
3. Ang walay ginaapinang K amo ang naandam na sa parehong tumuluo kag ditumuluo para sa madungganong pagpanghikot sa sulud sang siguradong may kaangtanan-sa-katukuran nga mga bahin sang kinabuhi.
 - a. Ang ditumuluo puwede malingaw bilang minyo sa isa ka tawo sa diin may ara siya sang sa pangisip kag lawasnon nga pagkaangay kag puwede man makatukib sang kakontentohan sa madungganong pagtuman sa isa ka trabaho ukon sa propesyon (Ang Manugwali 9:9).
 - b. Ang mga ginikanan nga magtudlo sa ila mga kabataan sang mga palatukuran sang katukuran mahamuut kag mapasidunggan sang putling kaayo sang ila mga anak (Mga Hulubaton 23:24-25).
 - c. Parehong tumuluo kag ditumuluo nga nag-kinabuhi sa idalum sang mga kasugoan

sang divine nga katukuran puwede makatukib sang walay ginaapinang kalipay sa pungsudnong kahilwayan kag kauswagan kag sa papel sang kadaugan sang militar (Mga Salmo 89:15-18; 144:15).

4. Kon diin wala ang pagkabig para sa mga palatukuran sang katukuran, wala sang walay ginaapinang kalipay, tungud kay wala sa sina nga tion sing pagkahanas sa awtoridad agud magpugong sang pagkamataastaason. (Mga Hulubaton 29:18).
5. Ang walay ginaapinang kalipay wala sing pagpadayon sa pihak sang lulubngan. Walay sapayan sang dungog kag kalipay nga naagum sa umalagi nga kinabuhi, ang ditumuluo, nga wala sing ginpaangkon nga pagkamatarong sang Dios halin sa pagtoo kay Jesu-Kristo, sa tion sang kamatayon ibutang sa linaw sang kalayo sa pagkawalay katapusan (Bugna 20:15).

B. Huwad nga Kalipay—Minus K

1. Ang huwad nga kalipay (minus K) amo ang hapaw, pangmadalian nga kalingawan kag pagpapagsik sang balatyagon nga nakuha halin sa palibot, tawhanong mga natuman, mga kahimtangan, pagkabutang, mga panagiyahan, ukon sa mga tawo.
2. Ang nagakakulang sang pundasyon sa espirituhanon ukon sa katukuran nga kamatuuran, ang huwad nga kalipay amo ang nagabag-o, ang umalagi, makapapaslawa, ang walay kasarang sa pagsangkap sang matuud nga mga

kasulbaran ukon sa pagsakdag sa kay bisan sin-o pinaagi sang mga hangkat kag mga kalisdanan sang kinabuhi.

3. Si Satanas, pinaagi sa iya kalibutanong sistema, nagapapagsik sang huwad nga kalipay subong ang isa ka halili para sa tunay nga kalipay nga ang Dios lamang ang makasangkap.⁴¹ Si Satanas nagapangpaon sang mga tawo sa plano sang Dios kaupod ang mga sistema sang pakunokuno kag kaugalingong-pagpaayaw-ayaw nga bisan diin sinang pagpeke ukon pagkansela sang tunay nga kalipay.
 - a. Ang kalibutanong sistema nagaapela sa makasasala nga kinaiya sang tawo kaupod ang sugilanon nga ang mga detalye sang kinabuhi—kuwarta, kadalag-an, kalingawan, kinabuhing pangkatilingban, mga relasyon, pagpanghilawas, materyal nga mga butang, tawhanong pag-uyon, mga simbolo sang estado, maayong panglawas—magpakalma sang pagkawalay kalipay kag magsangkap sang naga-dugay nga katumanan.
 - b. Ang labing epektibong pangbihag ni Satanas sa huwad nga kalipay amo ang

41. Ang kalibutanong sistema amo ang mahipid, mahawiron, kag ang madamo sing dagway nga sistema sang panghunahuna ni Satanas, nga nagalakip sang isa ka katuyoan, paagi, kag istraktura sang awtoridad nga gindisenyo agud wasakon ang katawhan kag kontrolon ang kalibutan nga iya na karon ginadumala (Mga Taga-Efeso 2:2). Ang kalibutanon nga sistema ni Satanas, ang iya mapilian sa perpekto nga plano sang Dios, amo ang kuwarta klasehanan para sa pagpaambit sang butig nga mga panudlo ni Satanas. Tan-awa ang Thieme, *Ang Pagkamatinud-anon sang Kristohanon*, 177-92; *Satan and Demonism*, 12-15.

relihiyon—ang walay unod nga mga ritwal, tawhanong mga buhat, ang pagsimba nga nakabase sa balatyagon, kag ang estrikto nga pamatasan nga sa diin ang mga Kristohanong ignorante sa panudlo sang Bibliya nagapanglaghap sang kalipay.

4. Ang pagpanghalughog sang huwad nga kalipay amo ang pagpakita sang pagkamataas-taason sang pagkawalay kalipay, ukon sang makinaugalingong pagkaokupado sa kaugalingon. Ang matinaastaasong tawo nagadepende lamang sa isa ka butang nga ara sa gowa agud magpakalma sang kapaslawan kag pagkawalay unod didto sa sulud.
5. Ang huwad nga kalipay nagasaysay sang tumuluo nga nagasikway sang espirituhanon nga kinabuhi kag nagasulud sa pagkataranta sang pagpanghalughog para sa kalipay sa mga detalya sang kinabuhi.⁴²
 - a. Ang tumuluo nga ara sa pagkataranta sang pagpanghalughog mga ginsaysay sa 2 Timoteo 3:4 subong “mga manughigugma sang kalingawan imbis nga manughigugma sang Dios.” Kaupod ang handum para sa pagpapagsik nga nagalabaw pa sa ila handum para sa panudlo sang Bibliya, ila ginpatukod ang ila mga kinabuhi sa palibot sang mga lalambuton sa kalingawan kag nagbale-wala sang mga lalambuton nga may kaangtanan sa pag-abante.

42. Thieme, *Reversionism*, 24-25.

- b. Ang tumuluo nga nataranta sa pagpanghalughog para sa kalipay nagasilbi sa sulundan sang kailigbon sang makasasala nga kinaiya; siya nagapakagumon sa isa ka estelo sang kinabuhi sang pagpaayaw-ayaw sa kaugalingon pinaagi sa pagkabalaodnon, pakamaulagon, ukon sining duha (Mga Taga-Galacia 5:16).⁴³
- 6. Ang huwad nga kalipay amo ang ginhalinan sang kaugalingong-sugyot nga kalisdanan subong man ang isa ka pasalig para sa divine nga disiplina (Mga Salmo 7:14-16).
 - a. Ang pagpanghalughog sang kalipay nga nahamulag sa Dios kag sa Iya plano amo ang isa ka malaing pabalikbalik nga pirmi nagaabot liwat sa parehong lugar—pagkatalaka, indi mahamutang, pagkaindi mabakod, pagkalibog, kag pagkawalay unod (Mga Hulubaton 14:14; Ang Manugwali 1:5-9; 2 Timoteo 3:7). Ang malaing mga desisyon nga nahimo sa tagsa ka pagkaramaal sing pagpangita sang kalipay sa unang bahin nagapagra-be lamang sang kalisdanan nga nagengganyo sang pagpanghalughog.
 - b. Ang tumuluo nga nagsalumsalum sa huwad nga kalipay nagapahanugot sang pagpanadlong nga disiplina sang Dios nga Amay, nga ginpahamtang agud makahatag kadasig sa pagpanumbalik kag sa espirituhanong pag-abante (Mga Hu-

43. Thieme, *Panumbalik kag Magpadayon!*, 14-15.

lubaton 3:12; Mga Hebreo 12:6). Ang nagapadayon nga kapaslawan agud magsabat sa divine nga masilutong mga talaksan nagaresulta sang pagpakasala tubtub sa kamatayon: ang tumuluo nga nagakinabuhi sa minus K mapatay sa minus K; wala sang grasya sa mamalatyon, kalisdanan lamang sa mamalatyon (Mga Hulubaton 14:12-13; 1 Juan 5:16*b*).

7. Sanglit nga ang huwad nga kalipay amo ang wala nanggamut sa divine nga katukuran ni sa Kristohanon nga kinabuhi, ang pagpadayon sini sa sulud sang katingban nagakalatabo sa kagulub-an sang pungsudnon nga institusyon.

C. Plus K (+K)—Pagpakig-ambit sang Kalipay sang Dios.

1. Ang plus K, bug-os nga ginsaysay subong “ang pagpakig-ambit sang kalipay sang Dios,” amo ang kinadak-ang tunay nga kalipay nga naagum sang tumuluo nga nakalambot sa espirituhanong pagkahamtong. Ini nga kalipay amo ang mabinatason nga kahimtangan sang pangsulud nga paghidait, pagsalig, kag pagka-kontento nga walay kaangtanan sa bisan anong detalye ukon kahimtangan sang kinabuhi. Ang tumuluo nga may plus K may ara sang kalipay sang Dios nga nagapuyo sa iya kalag.
2. Ang Dios nagapaambit sang Iya kalipay sa tumuluo pinaagi sa pagpaambit sang Iya

panghunahuna, nga amo ang ginpahayag sa Iya Pulong (Juan 15:11; cf. 17:17).

- a. Ang tinuud nga kalipay amo ang panghunahuna nga nakabase sa divine nga palanan-awon. Kon ang panghunahuna sang Dios mahimong ang panghunahuna sang tumuluo, ang tumuluo nagapakig-ambit sang sa kalipay sang Dios (Jeremias 15:16; Mga Taga-Roma 12:3; 2 Pedro 1:3).
- b. Ang kinaalam amo ang basihanan para sa kalipay: “Daw ano ka bulahan [*ashere*, malipayon] amo ang tawo [tumuluo] nga nakatukib sang kinaalam, Kag ang tawo nga nagaangkon sang paghangup [sang panudlo sang Bibliya] “ (Mga Hulubaton 3:13). Ang tumuluo nga nakatukib sang kinaalam amo ang tumuluo nga nagatoon kag nakahangup sang panudlo sang Bibliya kag nagaaplikar sini sa kaagi.
- c. Ang Bibliya nagagamit sang pamulong *pleroo*, nga ginbadbad “ginhimong puno” kag “bug-os,” agud ipakita nga sa pag-agum sang kalipay amo ang isa ka prosesong (Juan 15:11; 17:13; 1 Juan 1:4). Ang nabug-os nga kalipay *amo* ang espirituhanong pagkahamtong. Ang tumuluo nga nagapanghikot sa idalum sang malig-ong pagkatapos-sang-kaluwasang epistemological nga rehabilitasyon sa kadugayan makaangkon sining mabinatasong tunay nga kalipay.
- d. Ang Salmo 119:2 nagasaysay sang mga

tumuluo nga ang ulunahon amo ang panudlo sang Bibliya: “Daw ano ka bulahan [malipayon] ang mga nagatuman sang lya mga pamatuud [mga mando], Nga amo ang nagapanglaghap sa lya kaupod sang *ila* bug-os nga tagiposoon [kalag].”

3. Ang plus K amo ang kalipay nga makit-an sa pagkatawo ni Jesu-Kristo.
 - a. Agud masakdag ang pagkatawo ni Kristo sa bilog nga Unang Pagkari, ang Dios nga Amay nagdisenyo sang isa ka sistema para sa pagtoon kag paggamit sang Pulong sang Dios kag mag-agum sang espirituhanong pagkahamtong pinaagi sa isa ka divine nga ginhalinan sang gahum. Sa lya pagkatawo, ang aton Ginoo may perpektong kalipay pinaagi sa makanunayong pagpuyo sa sulud sining divine nga sistema sang gahum. lya ginpadayon ina nga kalipay bisan samtang didto sa krus (Mga Hebreo 12:2).⁴⁴
 - b. Ang tagsa ka tumuluo sa Panahon sang Simbahan may ara sang potential agud magpakig-ambit sa sini nga kalipay pinaagi sa paggamit sang parehong divine nga sistema sang gahum nga nagsakdag sa pagkatawo ni Jesu-Kristo (Mga Taga-Efeso 1:19-20; 3:20-21).
 - c. Ang Juan 15:11 nagapahayag sang relasyon sa tunga sang kalipay ni Kristo kag kalipay sang tumulo sa Panahon sang

44. Thieme, *Ang Pagkamatitud-anon sang Kristohanon*, 1-7, 121-23, 200-02.

Simbahan: “Gintudloan Ko kamo sini nga mga butang [mga mando sang panudlo sang Bibliya], agud nga ang Akon kalipay [+K] mangin inyo, kag agud nga ang inyo kalipay mangin bug-os [matuman].”

4. Ang Balaan Espiritu amo ang ginhalinan sang gahum para sa pagpakig-ambit sa kalipay sang Dios (Juan 14:26; 16:13; Mga Taga-Roma 14:17; 15:13; Mga Taga-Galacia 5:22).
 - a. Sa tion sang kaluwasan, ang Balaan Espiritu nagapasulud sang tumuluo sang Panahon sang Simbahan sa walay katapusan nga pakighiusa sa kay Kristo, nga nagapahimo sang isa ka bag-ong espirituhanong tinuga (2 Mga Taga-Corinto 5:17; Mga Taga-Efeso 2:10). Ang “bag-ong tinuga” lamang sa kay Kristo amo ang may kasarang sa pagpakig-ambit sang divine nga kalipay.
 - b. Sa idalum sang buluhaton sang pagpa-ngalagad sang Balaan Espiritu, ang tumuluo ara sa pagpakig-upod sa Dios, nga nagapanghikot sa sulud sang divine nga sistema sang gahum; ang iya kalag amo ang ginadumalahan sang Balaan Espiritu imbis sang makasasala nga kinaiya. (Mga Taga-Galacia 5:16, 22-25; Mga Taga-Efeso 5:18).⁴⁵
 - c. Ang Balaan Espiritu amo ang manunudlo

45. Ang taga ka tumuluo napun-an sang Balaan Espiritu sa tion sang kaluwasan. Ang pagpuno sang Balaan Espiritu madula kon ang tumuluo magpakasala apang mabawi pinaagi sa panumbalik, sa pribado nga paghinganganlan sang nahibaloan nga mga sala didto sa Dios nga Amay (1 Juan 1:9).

nga nagatudlo sa tumuluo sang panudlo sang Bibliya (Juan 14:26; 15:26; 16:13). Ang pagpuno sang Balaan Espiritu naghimo sang espirituhanong kamatuuran nga matudlo sang isa ka pastor-manunudlo nga mangin madali hangpon kag magamit gid, agud nga ang tumuluo puwede makaabante pakadto sa pagkahamtong agud nga makaambit sang perpektong kalipay sang Dios.

5. Ang pagka-kontento amo ang isa ka bibliyanhong kapareho sang kahulugan para sa plus K.
 - a. Ang Griyego nga pamulong sa Bag-ong Katipan para sa pagka-kontento nagsaysay sang kahimtangan sang pangsulud nga paghidait, pagkanaayawan, kag sang pagdepende-sa-kaugalingon nga puwede maagyan sang tumuluo sa bisan sang labing mabudlay nga mga kabugaton kag mga kahimtangan.
 - 1) “Kon kita may pagkaon kag panapton [ang pangunang kinahanglanon], sa sini kita mangin kontento [*arkeo*, kontento, naayawan]” (1 Timoteo 6:8).
 - 2) “Busa nagakakontento gid ako [*eudokeo*, nahamuut, nawili] sa mga kaluyahon, sa mga pang-insulto, sa mga pagaliwasa, sa mga paghingabot, sa mga kasakitan, tungud sa kay Kristo; kay kon ako maluya, niyan gamhanan ako” (2 Mga Taga-Corinto 12:10).
 - 3) “Indi nga nagahambal ako nahanungud

sang kawad-on; kay naton-an ko ang pagka-kontento [*autarkes*, kontento, pagdepende-sa-kaugalingon] sa kon bisan anong mga kahimtangan ako” (Mga Taga-Filipos 4:11).

- b. Ang Mga Hebreo 13:5 nagasugyot sa mga tumuluo nga mangin “kontento sa kon ano ang ara sa inyo,” nga nakabase sa pangatarungan, “Kay Siya sa Iya kaugalingon nagsiling, ‘KAY INDI KO KAMO PAGTALIKDAN, NI INDI KO KAMO PAGPATUMBAYAAN BISAN KASAN-O.’”
6. Mga kalidad sang Pagpakig-ambit sang Kalipay sang Dios (+K).
 - a. Pagka-kontento kag kalinong sang kalag.
 - b. Dungog, putling kaayo, kag ang nanging resulta nga kalig-on para sa bisan anong sitwasyon sa kinabuhi.
 - c. Pagpamugong sang kalapyo sang kalag.
 - d. Ang ikasarang para sa pagkinabuhi, gugma, pagkamapasalamaton, kag pagkali-ngaw sa mga detalye sang kinabuhi (Mga Salmo 9:1-2; 97:12; Mga Taga-Filipos 4:11-12; 1 Mga Taga-Tesalonica 5:18; 1 Juan 4:19).
 - e. Ang tinuud nga kahulugan sang kasigurohan nahanungud sang umalagi kag walay katapusan nga kinabuhi (1 Pedro 1:8).
 - f. Ang proteksyon batok sa pagkamataas-taason nga nagadumala sang kalag.
 - g. Ang kahilwayan halin sa kahadlok, kasubo, paghigwaos, duhaduha, kag pag-aliwasa.
 - h. Ang kabakod sa pag-atubang sang dima-

- ayo nga mga kahimtangan, balaodnong mga pagsaway, kalautan, pagpanghadlok, ukon pagpanghingabot (Mga Salmo 5:11; 2 Mga Taga-Corinto 12:10; Santiago 1:2-4).
- i. Ang abilidad agud batason ang bisan anong butang sa kinabuhi, subong sang ginpamatud-an ni Jesu-Kristo, “nga tungud sa kasadya [kalipay] ginbutang sa atubangan Niya nga nagbatas sang krus” (Mga Hebreo 12:2).
7. Ang plus K amo ang gindisenyo sang Dios para sa kategorya sang pagkaara pagkatapos sang kaluwasan (Mga Salmo 16:11).
- a. Ang tumuluo nga nakalambot sa plus K tungud sang pagkinabuhi makaangkon sang plus K sa pagkamatay (Mga Taga-Filipos 1:21).
 - b. Ang hamtong nga tumuluo nagadala sang iya kalipay pakadto sa walay katapusan nga kahimtangan, sa diin ginpamuhunan sa walay katapusan nga mga padya sa lingkoran nga hukmanan ni Kristo (2 Mga Taga-Corinto 5:10; 2 Timoteo 4:7-8; Bugna 22:12-14). Bisin pa nga may ara sang kalipay para sa tanang mga tumuluo sa bilog nga pagkawalay katapusan, ang hamtong nga tumuluo may ara sing mas dako nga kalipay halin sa “mas dalagko pa gid nga mga manggad sang Iya grasya,” nga mas labaw pa kay sa ginakinahanglang normal nga mga pakamaayo sa langit (Mga Taga-Efeso 2:7).

V. Ang Bibliyanhong Mga Mando sa Kalipay

- A. “Indi magkalisod [dimalipayon], kay ang kasadya [kalipay] sang GINOO amo ang inyo kusog [gahum]” (Nehemias 8:10*b*).
- B. “Magkasadya [malipayon] sa GINOO, kamo nga mga matarong [mga tumuluo]; Kag magpa-salamat sa [sa handumanan sang] Iya balaang ngalan [sa Iya pagkabalaan, pagkamatitud-anon]” (Mga Salmo 97:12).
- C. “Sa kinatapusan, akon mga kauuturan, magsadya [padayon nga magkalipay] sa Ginoo. Ang pagsulat sang parehong mga butang [mga mando] sa *liwat* indi makatalaka sa akon, kag ini [pangsulud nga kalipay] amo ang isa ka kalig-onan para sa inyo” (Mga Taga-Filipos 3:1).
- D. “Magsadya [padayon nga magkalipay] pirmi sa Ginoo; sa liwat ako magasiling, magsadya [padayon nga magkalipay]!” (Mga Taga-Filipos 4:4)

Ang isa ka detalyadong pagtoon sang panudlo sa Bibliya nahanungud sang kalipay ginhatag sa 1985 Ephesians series, lessons 427-37. Ang audio kag video nga mga ginrekord mga gin-andam na sa [English] nga wala sang bayad halin sa R. B. Thieme, Jr. Bible Ministries, Houston, Texas.

Tutulan sa Balaan nga Kasulatan

DAAN NGA KATIPAN

GENESIS

1:24-28	55
1:27	55
2:7	55
2:24	70
3:19	84
15:18	19

EXODO

20:1-17	94
21:1—24:11	94

LEVITICO

26:40-42	25
----------------	----

DEUTERONOMIO

6:4-9	10
6:20	10

1 SAMUEL

16:7	73
------------	----

1 MGA HARI

2:2-3	11
3:14	13
5—6	14
7:2-7	18
7:13-51	14
8	15
8:12-66	15
8:56	15
8:61	15
9:15	40
9:19	40
9:26	40
10:23	16
10:26	40
11:1	69
11:2	69

11:3.....	42,69	9:10.....	21
11:4-5.....	69	9:13-14	17
		9:13-28	17
2 MGA HARI		9:15-16	18
		9:17.....	19
17.....	46	9:18.....	20
25.....	46	9:19.....	20
		9:20.....	20
1 MGA CRONICA		9:21.....	21,27
		9:22-23	19
28:5-6	14	9:24.....	19
28:11-19.....	14	9:25.....	18
		9:26.....	19
2 MGA CRONICA		9:27.....	18
		9:31.....	45
1:1.....	11	10—36.....	46
1:6.....	12	10:3-4	45
1:7.....	12	10:13-14	45
1:10.....	13		
1:11.....	13	NEHEMIAS	
1:12.....	13		
1:14.....	18	8:10.....	7,77,108
1:15.....	18		
1:17.....	18	MGA SALMO	
2—5.....	14		
2:1.....	14	5:11.....	107
2:5-6	14	7:14-16	100
8:4-6	40	9:1-2	106
8:17-18	21	16:11.....	107
9:2.....	15	32:5.....	25
9:3-4	16	37:24.....	24
9:7-8	15	43:4.....	95
9:8.....	16	51:1-2	25

51:1-4	72	1:6.....	32
89:15-18	97	1:7.....	32-33
97:12.....	106,108	1:8-9	33
100:2.....	10	1:13.....	34-35
102:25.....	76	1:14.....	36
103:14.....	9	1:15-16	36
118:24.....	11	1:17.....	37
119:2.....	102	1:18.....	38
144:15.....	97	2:1.....	38

MGA HULUBATON

Libro sang.....	85-86	2:1-2	39
3:12.....	100	2:3.....	39
3:13.....	7,102	2:4-6	40
14:12-13	101	2:7.....	41
14:14.....	22,100	2:8.....	42
16:20.....	86	2:9.....	42
22:6.....	10	2:9-10	42
23:7.....	73	2:10.....	42
23:24-25	96	2:11.....	43
29:18.....	97	2:18.....	44
		2:19.....	44
		2:20-21	49
		2:23.....	49

ANG MANUGWALI

Libro sang.....	28-29,90	3:1.....	51,53
1:1.....	29	3:1-8	50
1:2.....	30	3:2-8	52
1:3.....	31	3:6.....	52
1:4.....	31	3:8.....	53
1:4-10	31	3:12.....	54
1:5.....	32	3:18.....	55
1:5-9	100	3:19.....	55
		3:20.....	56
		3:21.....	56
		3:22.....	58

5:10.....	59	12:13.....	85
5:11.....	61	12:14.....	87
5:12.....	61		
5:13-15	63	ISAIAH	
6:2.....	63		
7:1.....	64-65	10:5-6	46
7:13.....	66	26:3-4	6
7:20.....	67	28:29.....	6
7:23.....	68	55:7-9	6
7:26.....	70		
7:28.....	71	JEREMIAS	
9:4.....	72		
9:9.....	96	15:16.....	102
11:9-10.....	73	50:17.....	46
12:1.....	75,77		
12:3.....	78	MGA PANALAMBITON	
12:4.....	79		
12:4-5	80	3:22-23	80
12:5-6	82		
12:5-7	81	MIQUEAS	
12:7.....	83		
12:8.....	84	2:4.....	22
12:9.....	85		
12:10.....	85	HABAKUK	
12:12.....	35	3:18.....	95

BAG-ONG KATIPAN

MATEO

4:4.....	95
12:42.....	16

LUCAS

11:31.....	87
------------	----

JUAN

1:12.....	24,57
3:3.....	57
3:7.....	57
3:16.....	67
10:28.....	58
10:29.....	58
13:17.....	95
14:6.....	76
14:26.....	104-05
15:11.....	7,102-103
15:26.....	105
16:13.....	104-05
17:13.....	5,102
17:17.....	95,102

MGA BINUHATAN

4:12.....	76
16:31.....	5

MGA TAGA-ROMA

1:25.....	94
4:16-21	10
7:23.....	22
8:28.....	6
8:38-39	24,58
12:3.....	102
13:1-7	94
14:17.....	104
15:13.....	104

1 MGA TAGA-CORINTO

2:16.....	7,77
5:17.....	6

2 MGA TAGA-CORINTO

5:1-4	56
5:10.....	87,107
5:17.....	104
6:2.....	76
10:5.....	6
12:10.....	105,107

MGA TAGA-GALACIA

5:16.....	100,104
5:22.....	104

5:22-25	104	5:23.....	84
---------------	-----	-----------	----

MGA TAGA-EFESO

1:19-20	103
2:2.....	98
2:7.....	88,107
2:8-9	5
2:10.....	104
3:20-21	103
5:18.....	104
5:31.....	70

MGA TAGA-FILIPOS

1:21.....	8,107
3:1.....	108
4:4.....	4,91,108
4:11.....	3,7,106
4:11-12.....	106
4:19.....	8

MGA TAGA-COLOSAS

1:16.....	76
-----------	----

MGA TAGA-TESALONICA

5:18.....	106
-----------	-----

1 TIMOTEO

6:8.....	105
6:9-10	23

2 TIMOTEO

2:13.....	58
2:15.....	30
3:4.....	99
3:7.....	100
4:7-8	88,107

MGA HEBREO

1:10.....	76
12:2.....	8,103,107
12:6.....	101
13:5.....	9,106

SANTIAGO

1:2.....	8
1:2-4	107
1:12.....	88
1:25.....	95
5:17-18	10

1 PEDRO

1:4.....	67
1:8.....	106
1:23.....	57
3:18.....	67

1 JUAN

1:4.....	102
1:9.....	25,72,104
4:19.....	106
5:16.....	101

2 PEDRO

1:3.....	102
3:18.....	77

BUGNA

20:15.....	97
22:12-14	88,107

MGA KUDLIT-TALANDAAN

MGA KUDLIT-TALANDAAN

MGA KUDLIT-TALANDAAN

PUNOAN NGA MGA LIBRO NI R. B. THIEME, JR. GINPASALIG NGA PAGPASUNUD

*Ang Plano sang Dios
Ang Tatlo ka mga Persona sa Isa ka Dios
Tiyanggihan sa Ulipon sang Sala
Ang Balabag
Panumbalik kag Magpadayon!
Pagpain Sang Sala
Ang Kinabuhi sang May Pagtoo nga May Kapahuwayan
Dios Balaan Espiritu batok Ang Makasasa nga Kinaiya
Makagalalum nga Panghunahuna
Ang Pagkaditumuluo
Diosnon nga Pagtuytuy
Pangamuyo
Pagpanaksi
Ang Mausikon nga Anak*

SA PAGTOLON-AN NGA MGA PAGTOON SA BIBLIYA

Ang panudlo sa Bibliya, ang kabilogan sang pagtoon nga ginkuha pinasubay sa Pulong nga pagsaysay sang Balaan nga Kasulatan, nga amo ang sulundan kag talaksan para sa espirituhanong kamatuuran. Ang pagtoon sa Bibliya nagasangkap sang espirituhanong pagkaon para sa Kristohanon (Mateo 4:4).

Ang pagkakinahanglanon kaayo sang panudlo sa Bibliya indi gid mahimong pasobrahan sa pagpatin-aw (Mga Salmo 138:2). Ang Dios nagsugo sa Kristohanon nga kinahanglan may pagbalhin sa sulud sang kalag (Mga Taga-Roma 12:2). Ini nga pagbalhin nagakinahanglan sang adlaw-adlaw nga pagbag-o sang hunahuna ukon pang-ino no pinaagi sa pagtoon kag paghimulus sa Pulong sang Dios (2 Mga Taga-Corinto 4:16; Mga Taga-Efeso 4:23).

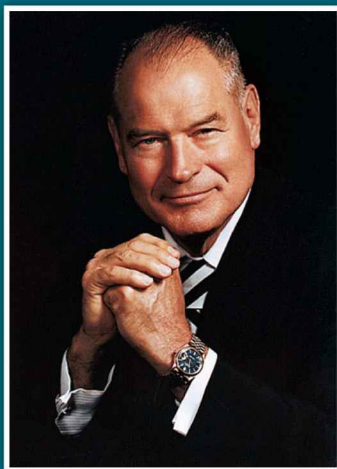
Sa madamo nga mga tinuig ang sa pagtolon-an nga mga klase sa Bibliya nga gintudlo ni R. B. Thieme Jr. nagsangkap sang adlaw-adlaw nga espirituhanong pagkaon para sa iya katilingban. Ang mga bantalaan, DVDs, kag MP3 CDs andam na sa [English] nga wala sang bayad ukon katungdanan. Ang Basahon-talaan Sa Pagtolon-an nga mga Pagtoon sa Bibliya igasangkap sa tion nga pangayoon.

R.B. THIEME, JR., BIBLE MINISTRIES

P.O. BOX 460829
HOUSTON, TEXAS 77056-8829
www.rbthieme.org
713-621-3740

ROBERT B. THIEME, JR. (1918-2009), nagpabilin nga makahuluganong tingog sang Pagkakristohanon sa bilog nga kalibutan. Ang iya mapisanon kag mahagoon, kabatbatan nga panudlo nakapasad sa kinaunahan nga mga pinulongan sang Balaan nga Kasulatan sa kapawa sang masaysayon nga kabilogang kahulugan sa diin ang Bibliya ginsulat. Ang iya pagpamag-o nga pamaagi sang kapulongan, mga panghulagway, kag bibliyanhon nga mga pagpamatuud matin-aw nga nagapahibalo sang masaligan nga mga kamatuuran sa Pulong sang Dios. Si Thieme may pinatik sa plaka sang sobra sa onse ka libo ka oras sang mga wali kag nagmantala sang sobra sa isa ka gatos ka mga libro nga bastante ukon puno sang mga bersikulo sang Bibliya.

Si Thieme naggradwar sa Unibersidad sang Arizona (Phi Beta Kappa) kag Dallas Theological Seminary (summa cum laude). Ang iya mga pagtoon sa seminaryo nauntat tungud sang katungdanan sa serbisyo militar sang Ikaduha nga Gira sa Bilog nga Kalibutan panahon sa diin ginpataas siya sa ranggo sang lieutenant colonel sa United States Army Air Corps. Pagkatapos mabug-os ang iya buluhaton sa paggradwar sang 1950, nangin pastor siya sang Berachah Church sa Houston, Texas. Ang iya dako nga kahanasan sa Griyego, Ebreyo, teyolohiya, istorya, kag pagpanuki ukon pangusisa sang teksto nagsangkap sa katukuran para sa may tama kadako nga katungdanan niya sa kinabuhi sang pagtoon kag pagtudlo sang Pulong sang Dios. Si Thieme nag-untat subong pastor sang Berachah Church pagkatapos sang singkwentay tres ka tuig sang matutum nga pagpangalagad.

Ginhulagway ni Robert Becker

Ang Pagpangita sang Kalipay

Ang Balaan nga Kasulatan nagapahayag nga si Haring Solomon “mas bantugan kay sa tanan nga mga hari sang kalibutan sa mga manggad kag kinaalam.” Halin sa tiposo nga trono nga gintaptapan sang puro nga bulawan, siya nagdumala sang mauswagon nga ginharian sang Israel. Ang iya halangdong dalayawon kag pagkautukan nga pagkamangin-alamon nabantog sa bilog nga dumaang Near East. Dalagko kaayo nga mga kamanggaran, malahalon nga mga butang, kag malaka nga mga sapat kaangay sang mga ape, kag mga peacock nga nagpatahum pa gid sang iya dungganong lagwerta, apang bisan sa tanan sini si Solomon wala gid sang kalipay. Ngaa bala nga wala?

Sa sulud sang indi mapat-ud nga panahon, si Solomon nalipat sang divine nga ginhalinan sang iya kauswagan. Ang dakong pagkawalay kalipay nag-abot sa iya kinabuhi samtang siya nagpalayo sa Ginoo, kag nag-umpisa sa isa ka pagpangita sang kalipay agud pun-an ang espirituhanong pagkahaw-ang. Tungud sang pagkataranta kag pagkawalay bunga sang pagpanghalughog ni Solomon nagaabot ang isa ka nagapangumbinsi nga mensahe para sa aton: ang mensahe sang “mga ape kag mga peacock.” Ang peacock kaupod ang iya mahinambugong pagparada kag ang ape kaupod sang iya gahum nagrepresenta sang tagsa ka kalingawan, tagsa ka paaliwansan, tagsa ka posible nga paninguha agud makatukib sang kalipay nga nahamulag sa plano sang Dios. Subong nga sa kadugayan nadiskubrihan ni Solomon, nga pinaagi lamang sa pagpakig-upod sa Dios kag sa pagpangita sang Iya Pulong makahimo ang tumuluo mag-agum sang kabakod, pagka-kontento sang kalag, kag sang isa ka tinuud kag mapinadayunon nga kalipay.